ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 21/01/4102
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
4102 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ 9 ވަނަ ޖަލްސާ
15 ނޮ ވެމްބަރ 4102
(ބުދަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 90:99
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 31:18

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
1. ދުޢާ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س الم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
މި ވަގުތު ޖަލްސާ އަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 42 ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާނު ކުރުމާއި ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 3.
-3.1 އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ.9/3/2114/
-3.2 ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން. މިއަދު ޔައުމިއްޔާއެއް ފާސްކުރާކަށް ނެތް.
4. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 4. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
-4.1 މިއަދު ކޮމިޓީތަކުގެ ބައްދަލުވުން ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތް. 9331 ގައި އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 11311 .3
ގައި ސަރުކާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރާ މިންވަރު ބަލާ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 3.
1

5. ސުވާލު .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 1، ސުވާލު.
-1.1 ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދު، މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް އަލްފާޟިލާ
ދުންޔާ މައުމޫނާ ކުރައްވާ ސުވާލު. މި ފުރުޞަތުގަ އި މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް އަލްފާޟިލާ ދުންޔާ
މައުމޫނަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވައި ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދަށް ސުވާލުކުރެއްވުމަށް.
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމީ މައްސަލައެއްގައި ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އިންތިހާޔަށް މާފަށް އެދެން. ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތުގައި
މި އޮތް ޤާނޫނުއަސާސީގެ ފުރަތަމަ ބާބުގައި ދައުލަތާއި އަމިއްލަ ވެރިކަމާއި ރައްޔިތުން ބަޔާންކުރާހިނދު، މި
ސުވާލުގައި ދިވެހިރާއްޖެ އިން ބައިވެރިވާނެކަމުގެ އިޝާރާތް ދާދި ފަހުން ދިވެހި ސަރުކާރުން ދެއްވާފައި ވަނީ މި
ޕްރޮޖެކްޓާ ބެހޭ ގޮތުން. އިންޑިޔާކަ ނޑުގެ ސަރަހައްދުގައި ހިމެނޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަވައްޓެރި ޤައުމުތަކާ އެއްވެސް
ވަރަކަށް މަޝްވަރާތަކެއް ކުރުމަށް ފަހުގައިތޯ ހިސާބަށް އަންނަ ސުވާލުން ދިވެހިންގެ މިނިވަންކަމާއި މުސްތަޤިއްލުކަމާ
މެދުގައި މި މަޖިލީހުގައި ސުވާލުއުފައްދާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނާތީ އެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ރިކޯޑަށް ޓަކައި
ދަންނަވައިލާފައި އިށީންނަށް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
2

ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ނެންގެވި ނިޒާމީ މައްސަލައިގައި ދަންނަވަން.
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތުން އެއީ ނިޒާމީ މައްސަލައެއް ކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭކަށް ނެތް. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު
ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދަށް ސުވާލުކުރެއްވުމަށް.
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ދިވެހިރާއްޖެ އިން ޗައިނާގެ ސިލްކު ރޫޓު
ޕްރޮޖެކްޓަށް މަރުޙަބާކިޔައި މި ޕްރޮޖެކްޓަށް ތާއީދުކުރާ ކަމަށް ވިދާޅުވެ، އަދި މި ޕްރޮޖެކްޓަކާ ދިވެހިރާއްޖެ އިން
ބައިވެރިވާނެކަމުގެ އިޝާރާތްތަކެއް ދާދި ފަހުން ދިވެހި ސަރުކާރުން ދެއްވާފައި ވަނީ. މި ޕްރޮޖެކްޓާ ބެހޭ ގޮތުން
އިންޑިޔާ ކަ ނޑުގެ ސަރަހަ އްދުގައި ހިމެނޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަވައްޓެރި ޤައުމުތަކާ އެއްވެސް ވަރަކަށް
މަޝްވަރާކުރެއްވުމަށް ފަހުގައިތޯ؟ މި ޕްރޮޖެކްޓުގައި ރާއްޖެ އިން ބައިވެރިވެއްޖެ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަވައްޓެރި
ޤައުމުތަކުގައި އޮންނަ ޒަމާންވީ ގާތްގުޅުމަށް އެއްވެސް ވަރެއްގެ ނޭދެވޭ އަސަރެއް ކުރުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއްތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
` ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ށ. ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ނާޝިދު ކުރައްވާފައި ވަނީ މުހިއްމު ސުވާލެއް. އެ ސުވާލުގެ ޖަވާބަކީ، މި ވަގުތު މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް
ކޮންމެހެންވެސް އިވެންޖެހޭނެ ޖަވާބެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢަބްދުاله ޔާމީން
ޢަބްދުލްޤައްޔޫމުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ބިނާވެފައި ވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 2 ވަނަ މާއްދާ
އާއި 111 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)ގެ މައްޗަށް. ރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުގެ ރައްކާތެރިކަން ދެމެހެއްޓުމުގެ މައްޗަށް.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަން ހިމާޔަތްކުރުމުގެ މައްޗަށް. ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ސިޔާދަތަށް
އިޙްތިރާމުކުރުން އިތުރުކުރުމުގެ މައްޗަށް. ރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ސިޔާދަތަށް އިޙްތިރާމުކުރާ ޤައުމުތަކާ ގުޅުން ބަދަހިކުރުމުގެ
މައްޗަށް. މި ސިޔާސަތުގެ މައިގަ ނޑު މަޤްޞަދަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތު ހިމާޔަތްކޮށް، ދިވެހި
ދައުލަތުގެ މަޞްލަޙަތު ކުރިއަރުވައި ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ މަންފާ އިތުރުކުރުން. އެގޮތުން ޗައިނާ އިން މިހާރު
ތަޢާރަފުކޮށްފައިވާ ޓުއެންޓީ ފަސްޓް ސެންޗަރީ މެރިޓައިމް ސިލްކު ރޫޓަކީ އެ މަ ޝްރޫޢުގެ ޛަރީޢާ އިން ރާއްޖޭގެ
ޤައުމީ މަޞްލަޙަތު ކުރިއަރުވައި ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ލާބަ އާއި މަންފާ އިތުރުކުރުވޭނެ މަޝްރޫޢެއް ކަމަށް ފެންނާތީ އެ
3

މަޝްރޫޢުގައި ބައިވެރިވުމަށް ދިވެހި ސަރުކާރުން ވަނީ ނިންމާފަ. އަދި އެކަން ވަނީ މި އަހަރުގެ ސެޕްޓެމްބަރ މަހު
ޗައިނާގެ ރައީސް ހިޒްއެކްސެލެންސީ ޝީ ޖިންޕިން ރާއްޖެ އަށް ކުރެއްވި ފުރަމާނަ ދަރުތުފުޅުގައި ނެރުނު ދެ ޤައުމުގެ
ގުޅިފައިވާ ބަޔާނުގައި ޢާއްމުކޮށް ޢިއުލާނުކޮށްފަ. ދެކުނު އޭޝިޔާ އާއި އިންޑިޔާކަ ނޑުގެ ޤައުމުތަކާ ގުޅުން ބަދަހިކޮށް،
ރާއްޖޭގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވެދާނެ ކަންތައްތައް ނައްތާލުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަކީ މި ސަރުކާރުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތުގެ
އެންމެ މުހިއްމު އެއް އަމާޒު. ސަރުކާރުން ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން ވަނީ އިންޑިޔާ
ކަ ނޑުގެ ސަރަހައްދުގެ ހަމަޖެހުމާ ވަރަށް ބޮޑަށް ގުޅިލާމެހިފަ. ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދާއި ދިވެހިންގެ ދިރިއުޅުން ވެސް
އެންމެ ބޮޑަށް ގުޅިފައި ވަނީ އިންޑިޔާކަ ނޑާ. މިހެންވެ، މި ސަރަހައްދުގެ ޞުލްޙަ އާއި ހަމަޖެހުން ދަމަހައްޓައި،
އިންޑިޔާ ކަ ނޑަކީ ޞުލްޙަ ޤާއިމުވެފައިވާ ސަރަހަ އްދެއްގެ ގޮތުގައި ބޭއްވުމަށް މަޝްވަރާކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ޤައުމަކާ ވެސް
ރާއްޖެ އިން މަޝްވަރާކުރާނެ. ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ޤައުމަކާ އެކީ ރާއްޖެ އިން މި ދަނީ
މަޝްވަރާކޮށް، އަދި އެކުގައި މަސައްކަތްކުރަމުން. އަޅުގަ ނޑާ ކުރައްވާފައިވާ ސުވާލުގައި މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން
ވެސް އަދި ދިވެހި ރައްޔިތުން ވެސް ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް ހިމެނޭ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްލަން.
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން، 1991 ވަނަ އަހަރު ޖުލައި މަހު 29 ވަނަ ދުވަހު ދިވެހިރާއްޖެ އާއި
އިނގިރޭސިވިލާތާ އެކު ސޮއިކުރެވުނު މިނިވަންކަމުގެ މުޢާހަދާގެ ދަށުން ރާއްޖެ އަށް ލިބުނު އެންމެ ބޮޑު މިނިވަންކަމަކީ
ބޭރު ޤައުމަކާ ނުވަތަ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޖަމުޢިއްޔާތަކާ ރާއްޖެ އިން ގުޅުމުގެ ނުވަތަ ގުޅުން ބޭއްވުމުގެ މިނިވަންކަން. އެ
މުޢާހަދާގެ ދެ ވަނަ މާއްދާގައި ސާފު ބަހުން ބަޔާންކުރޭ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހިންގުމުގައި އެއްވެސް
އެހެން ޤައުމެއްގެ މަޝްވަރާއެއް ނުވަތަ ރުހުމެއް ނުވަތަ އާނބަސް ވެސް ހޯދުމަށް ރާއްޖެ އަށް ލާޒިމުނުކުރާކަން. އެ
މިނިވަންކަމަކީ މިނިވަންކަން ހޯއްދަވައިދެއްވުމަށް މަސައްކަތްކުރެއްވި ޤައުމީ އަބްޠާ ލުން ވަރަށް ބޮޑަށް އޭގެ
އަގުވަޒަންކުރި މިނިވަންކަމެއް. ފިނި ހަނގުރާމައިގެ އެންމެ ހޫނު ދުވަސްވަރު ވެސް ރައީސް އިބްރާހީމް ނާޞިރާއި
ރައީސް އަލްއުސްތާޛު މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު ވެސް ދުނި ޔޭގެ އަސްކަރީ ނުވަތަ ސިޔާސީ އެއްވެސް އެލަޔަންސެއްގެ
ތެރެއަށް ދިވެހިރާއްޖެ ނުގެންދަވާ. ނުވަތަ ގެންދަވާފައެއް ނުވޭ. އެއީ 1991 ވަނަ އަހަރުގެ ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ލިބުނު
މިނިވަންކަން ގެއްލިދާނެތީ. އެލަޔަންސަކާ ގުޅިއްޖެ ނަމަ، ޚާރިޖީ ސިޔާސަތުގެ މުހިއްމު ނިންމުންތައް ނިންމުމުގެ ކުރިން
އެލަޔަންސް ގައި ހިމެނޭ ބޮޑެތި ބާރުތަކުގެ މަޝްވަރާ ހޯދުމަށް ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ލާޒިމުވާނެ. ދިވެހިރާއްޖެ އިން ބޭނުމެއް
ނުވި، އަދި މިހާރުވެސް ބޭނުމެއް ނުވޭ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހިންގުމުގެ މިނިވަންކަން ދޫކޮށްލާކަން. މި މިނިވަންކަން
ދެމެހެއްޓުމުގައި މި ސަރުކާރުން އެންމެ ހިނދުކޮޅަކަށް ވެސް ފަހެއް ނުޖެހޭނެ. ރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތު
ރައްކާތެރިކޮށް ހިމާޔަތްކުރުމަކީ ދިވެހި ޤައުމުގެ އެންމެ މަތީ މަޞްލަޙަތު. ދިވެހި ޤައުމީ މަޞްލަޙަތުގެ މައްޗަށް
އެއްވެސް ބޭރުގެ ޤައުމެއްގެ މަޞްލަޙަތު އިސްކޮށްގެންނުވާނެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް ދަންނަންޖެހޭ. އެކަން
ކުރުމަށް ޖާގައެއް، ފުރުޞަތެއް މި ސަރުކާރަކުން ނުދޭނެ. 1991 ގައި ރާއްޖެ އަށް ލިބުނު މިނިވަންކަން އުނިކުރުމަށް
4

ނުވަތަ ނިގުޅައި ގަތުމަށް ބަޔަކު އަބަދުމެ ދަހިވެތިވެފައި ތިބެދާނެކަން އެއްވެސް އިރެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތުން
ފިލުވައިގެންނުވާނެ. އެ މިނިވަންކަމަށް އުނިކަމެއް އަތުވެދާނެ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރުމަށް ދިވެހި އެއްވެސް ރައްޔިތަކު
ވާގިވެރިވެ، ހިތްވަރުދީގެން ވެސް ނުވާނެ. މިނިވަންކަމުގެ މުޢާހަދާގެ ދެ ވަނަ މާއްދާ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން
ހަނދާންކުރަންޖެހޭ. އާދެ! ހެނދުނާއި ހަވީރު އަޅުގަ ނޑުމެން އެ މާއްދާ އަލުން ކިޔަން އެބަ ޖެހޭ. އެ މާއްދާގައި ބުނާ
އެއްޗެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުދީ ންނަށް ކިޔައިދޭން އަދި ކިޔަވައިދޭން އެބަ ޖެހޭ. ދިވެހިރާއްޖެ އަށް އެ މާއްދާ މުހިއްމު
ވަނީ ކީއްވެގެންކަން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާނުންނަށް އަލުން ހަނދާންކޮށްދޭންޖެހޭ. އާދެ! މި ފުރުޞަތުގައި މި
ސަރުކާރުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހިންގުމުގައި މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ މެންބަރުން ދެއްވާ އެއްބާރުލުމަށް
އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރު ދަންނަވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އާދެ! މިއަދުގެ ސުވާލުގެ މައުޟޫޢު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވަރަށް ސާފުކޮށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަށް މި އޮތީ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ކުރިންވެސް ދަންނަވާލި ފަދައިން، ސުވާލުކުރެއްވުމުގައި ވެސް މި
އޮންނަނީ ސުވާލުގެ މައުޟޫޢުގެ ތެރޭގައި ހިފެހެއްޓެވުން. އަދި ވަޒީރު ޖަވާބުދެއްވުމުގައި ވެސް ސުވާލުގެ މައުޟޫޢުގެ
ތެރޭގައި، މައިގަ ނޑު ސުވާލުގެ މައުޟޫޢުގެ ތެރޭގައި އެއާ ގުޅިގެން އުފެދޭ ސުވާލަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް މި އޮންނަނީ.
އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތައް ކޮންމެ ފަހަރަކު ކޮންމެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް އަދި ކޮންމެ ފަހަރަކު ވަޒީރަށް އެކަން
ދަންނަވައިނުލި ކަމަށް ވިޔަސް މި އުސޫލު ޤާއިމުކޮށްދެއްވުމުގައި އެހީތެރިވެދެއްވުމަށް ދަންނަވަމުން، އަޅުގަ ނޑު މިހާރު
އިތުރު ސުވާލަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ނާޝިދަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ސިލްކު ރޫޓަކީ ކޮބައިކަން ތަންކޮޅެއް ބޮޑަށް ސާފުކޮށްލަދެއްވަފާނަންތޯ؟
އަދި ސިލްކު ރޫޓުގައި ބައިވެރިވުމުން މި ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ވާނީ ކޮން ފައިދާއެއްތޯ؟ އެކަމުގެ ސަބަބުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެއްވެސް ކަހަލަ އޮބްލިގޭޝަނެއް އޮންނާނެތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
5

މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ! ސިލްކު ރޯޑަކީ މިހާރުގެ ޗައިނާގެ ރައީސް ހިޒްއެކްސެލެންސީ ޝީ ޖިންޕިން ވަރަށް މަސައްކަތުން
މިހާރު ކުރިއަށް ގެންދަވާ މަޝްރޫޢެއް. މި މަޝްރޫޢުގައި ދެ ބައެއް އެބަ ހިމެނޭ. މިއީ ލޭންޑުން އޮންނަ ސިލްކު
ރޫޓަކާއި މެރިޓައިމް ސިލްކު ރޫޓެއް. ދެން މި މަޝްރޫޢުގެ މަސައްކަތްތައް އެ ބޭފުޅުން އިތުރަށް ބިނާކުރައްވަމުން މި
ދަނީ. ރާއްޖޭން އަދި ޗައިނާ ސަރުކާރާ މަޝްވަރާކުރަމުން މި ދަނީ. މީގެ ވިޔަފާރީގެ ގުޅުންތަކެއް ބޮޑަށް މި އަންނަނީ.
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ކުރިއެރުންތަކެއް ލިބޭނެ ކަމަށް ސަރުކާރުން ޤަބޫލުފުޅުކުރައްވާތީ މި
ނިންމުން ނިންމަވާފައި ވަނީ. ސިލްކު ރޫޓުގައި ހިމެނޭ އިތުރު ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ތަފްސީލުތައް އަޅުގަ ނޑު އެހެން
ފުރުޞަތެއްގައި ހާމަކޮށްލާނަން. މައިގަ ނޑު ސުވާލުގައި އޭގައި ތަފްސީލު ނުހިމެނޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖެ އަށް މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި ޗައިނާގެ ރައީސް ޒިޔާރަތްކުރެއްވި ފަހުން،
ސިލްކު ރޫޓު ޕްރޮޖެކްޓާ ގުޅޭގޮތުން އަވައްޓެރި އެއްވެސް ޤައުމަކުން ދިވެހި ސަރުކާރުން އެއްވެސް ކަހަލަ ކަންބޮޑުވުމެއް
ފާޅުކުރައްވާފައިވޭތޯ؟ އިޤްތިޞާދީ ފައިދާތަކެއް ލިބޭނެ ވާހަކަ ދެންމެ ވަޒީރު ވިދާޅުވެއްޖެ. އޭގެ އެއް މިސާލު
ވިދާޅުވެދެއްވަފާނަންތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަ ނޑު ކުރިން ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ތަފްސީލުކޮށްދިން
ގޮތަށް، ޤާނޫނުއަސާސީން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައީސަށް ފުރިހަމަ ބާރު ލިބިވަޑައިގަންނަވާ ޚާރިޖީ ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއްގައި
ނިންމަވާ ނިންމުންތައް ނިންމެވުމަށް. އަދި މީގެއިތުރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމުގެ ފުރިހަމަ މާނަ އަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުން ޤައުމުތަކާ މުޢާމަލާތްކޮށް، އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުން ނިންމުންތަކެއް ނިންމޭކަން. އެހެންވީމާ،
ކަންބޮޑުވުންތަކެއް އެހެން ޤައުމަކުން ފާޅެއް ވެސް ނުކުރާނެ. މިއީ ރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި އިސްތިޤްލާލަށް އެ ބޭފުޅުން
6

ވިދާޅުވެވޭނެ ބަހެއް. އެހެންވީމާ، އެއީ އަސްލު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް ނޫން ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރަނީ. ދެން ތި ވިދާޅުވި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ފައިދާތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދެ ޤައުމު
ދޭތެރޭގައި ވިޔަފާރި އިތުރުކުރުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު އެއް ފައިދާ މި ސިލްކު ރޫޓުގައި ބައިވެރިވުމުގައި. މިހާރުވެސް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ޓުއަރިޒަމްގެ ދާއިރާ އަށް ބަލައިލާއިރު ވެސް ރާއްޖެ އަށް ޗައިނާ އިން ވަރަށް ގިނަ
ޓުއަރިސްޓުން މިކޮޅަށް ވަޑައިގަންނަވާ. ޒިޔާރަތްކުރައްވާ. އޭގެއިތުރުން ރާއްޖޭގެ ވިޔަފާރިވެރިން ވެސް ޗައިނާ އަށް
ޒިޔާރަތްކުރައްވާ. ލުއި ގޮތްތަކެއް ވިޔަފާރި އަށް އައުމުން އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އިޤްތިޞާދީ ކުރިއެރުންތައް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް، ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެހެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސިލްކު ރޫޓްގެ އެއް އަމާޒަކީ އަވައްޓެރި ޤައުމުތައް އިންސާކަލްކުރުން ކަމަށް އެ
ޤައުމުތައް ދެކޭ ހިނދު، މިކަމުގެ ސަބަބުން ރާއްޖެ އަށް ކުރިމަތިވެދާނެ ނުރައްކަލަކުން ސަލާމަތްވުމަށް ކަމަނާ
އެޅުއްވީ، ނުވަތަ ކަމަނާގެ ސަރުކާރުން އެޅުއްވީ ކޮން ފިޔަވަޅެއްތޯ؟ އަދި މި ބާވަތުގެ މުހިއްމު އެއްބަސްވުންތައް
އެއްބަސްވާއިރުގައި ސްޓްރެޓެޖިކް ސްޓޭކްހޯލްޑަރުންނާ އަދި ޚާއްޞަކޮށް ވާދަވެރި ސިޔާސީ ޕާޓީތައް އޮންބޯޑުކުރެއްވުމަށް
ކުރެއްވީ ކޮން މަސައްކަތެއްތޯ؟ ކަމަނާ ވިދާޅުވެއްޖެ، އަވައްޓެރި ޤައުމުތަކުގެ ބަހެއް ހޯދާކަށް ބޭނުމެއް ނޫނޭ. އެއީ
ރާއްޖެ އަށް ލިބިގެންވާ މިނިވަންކަމެކޭ. ތެދުފުޅެއް! އެއީ މިނިވަންކަމެއް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަ ނޑު؛ ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ސުވާލަށް. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، ސަރުކާރުގެ ކޮންމެ
ނިންމުމެއް ނިންމަނީ ފަންނީ ފެންވަރުގައި މި ކަންތައްތައް ދިރާސާކުރައްވައި، މީގެން ރާއްޖެ އަށް ލިބެން ހުރި
މަންފާތަކަކަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނަވާފަ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލެއް ނުކުރަން ގެއްލުމެއް ލިބެން އޮންނަ ކަމަކަށް
ރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ނިންމެވުމެއް ނިންމަވާނެ ކަމަކަށް. މި ކަމަކުން ގެއްލުމެއް ލިބޭނެ ކަމަކަށް ރާއްޖެއަކަށް
7

ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. އަދި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ނުވެސް ލިބޭނެ. ދެން ކުރިންވެސް އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކޮށްލިހެން އެއްވެސް އެހެން ޤައުމަކާ މަޝްވަރާއެއް ކުރާކަށްނުޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ސަރުކާރުގެ ހަމަ ނިންމުމެއް
މިއީ. އެހެންވީމާ، އެއްވެސް ކަހަލަ އިތުރު ތަފްސީލެއް ބޭނުންފުޅުވާ ނަމަ، ސުވާލު ފޮނުއްވަނިކޮށް އަޅުގަ ނޑު
މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދޭނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުގެ ހިތްހަމަނުޖެހުމަށް ކަމަނާ
ޖަވާބުދެއްވައިފި. އަދިވެސް ހަމަ ތަކުރާރުކޮށްލަން އަޅުގަ ނޑު ބޭނުން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން މި ސުވާލު މިތާ
ކުރެވިދާނެ ކަމަށް ވެސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމުގެ އެގްރީމަންޓުގެ ދެ ވަނަ މާއްދާގައި އެހެން އޮންނަކަން
އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަން. ދެނެހުރެ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލީ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް އާދޭހާ އެކު ދަންނަވަން ވަޒީރަށް، އެބަ
އޮތްތޯއޭ މި މިނިވަންކަމަށް 11 އަހަރު ފުރޭއިރު މިދެންނެވި އެގްރީމަންޓް ދިވެހި ބަހަށް ތަރުޖަމާކޮށް ކޮންމެ
ގޭބީސީއަކަށް ލުއި ފޮތެއްގެ ގޮތުގައި ދިނުމަށް ވިސްނަވާފައި އެބަ އޮތްތޯއޭ؟ އެކަން ކުރައްވާނަންތޯއޭ؟ އެހެން
ދަންނަވާލަން މި ސުވާލު މި ކޮށްލީ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ސުވާލަށް. މި އަންނަ އަހަރަކީ ރާއްޖޭގެ މިނިވަން ކަމަށް 11 އަހަރު ފުރޭ އަހަރު.
ޚާރިޖިއްޔާ އިން ވެސް ވަރަށް މުހިއްމު ރޭވުންތަކެއް ރާއްވަމުން އެބަ ދޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިނިވަންކަމަށް 11 އަހަރު
ފުރުން ފާހަގަކުރުމުގެ ގޮތުން. އެއީ އެގޮތުން ވަރަށް މުހިއްމުހެން އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ މި މުޢާހަދާގެ މަޢުލޫމާތުތައް
އިތުރަށް ފޯރުކޮށްދިނުން. އަދި ރާއްޖެ އިން އ.ދ ގައި ބައިވެރިވިތާ ވެސް 11 އަހަރު މިއަންނަ އަހަރު މި ވަނީ.
އެހެންވީމާ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢަށް ރާއްޖެ ތަޢާރަފުވެ، އަދި މިހާހިސާބަށް ރާއްޖެ އަށް ލިބިފައިވާ ކުރިއެރުންތައް
8

އިތުރަށް ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އަދި މުޅި ދުނިޔެ އަށް ވެސް އަންގައިދޭން މުހިއްމު ފުރުޞަތެއް ކަމަށް މިއަންނަ އަހަރު
ވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރު. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު ކުރިމަތިވެފައިވާ ސުވާލަށް
ވަރަށް ފުރިހަމަ ޖަވާބުދެއްވައިފި. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ގޮތުގައި ސިލްކު ރޫޓާ ގުޅިގެން
ބައިވެރިވާ ޤައުމުތަކުން 01 ބިލިއަން ޑޮލަރުގެ ބޭންކެއް، ޑިވެލޮޕްމަންޓް ބޭންކެއް އުފައްދަވާކަމުގެ މަޢުލޫމާތެއް ވަނީ
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ލިބިފަ. އެހެންވީމާ، މި ބޭންކުގެ މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި ޑިވެލޮޕްމަންޓަށް ދޫކުރެވޭ ލޯނުތައް ވެސް
ރާއްޖެ އަށް އެންމެ އެޑްވާންޓޭޖުވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި ވަނީ. އެގޮތުން
ރާއްޖެއަކީ މި ސަރަހައްދުގެ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަ ޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ބޭންކެއްގެ ފެސިލިޓީޒް އާއި ލޯނާ އަދި އޭގެއިތުރުން އެކި ކަންތައްތަކެއް ހިމެނޭ
ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ވަރަށް ފަހުން ވެސް ސަރުކާރުގެ ވަޒީރުން ޗައިނާގެ ބެއިޖިންގ އަށް ދަތުރުކުރައްވައި
މަޝްވަރާކުރައްވަމުން ގެންދަވަނީ މީގެ އެކި ކަހަލަ ފެސިލިޓީތައް ލިބޭނެ ގޮތަށް. ދެން ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް ވަރަށް
ގިނަ ޤައުމު މިހާރު ބައިވެރިވެއްޖެ. މި އިނީޝިއޭޓިވްގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަވައްޓެރި ޤައުމުތަކުގެ ތެރެއިން ވެސް
ފާހަގަކުރެވޭ ސްރީލަންކާ، އިންޑިއާ، އެހެން ޤައުމުތައް ވެސް އިނީޝިއޭޓިވްގައި ބައިވެރިވަމުންދަނީ. އެހެންވީމާ، މީ
ރާއްޖެ އަށް ވަރަށް މަންފާހުރި އިނީޝިއޭޓިވެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުދީދީ އަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
9

ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ ދިވެހިރާއްޖެ އިން ޗައިނާގެ މެރިޓައިމް ސިލްކު ރޫޓުގައި
ބައިވެރިވުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން، ޗައިނާގެ ސަރުކާރުގެ ނުފޫޒު ހިނގާ ބަނދަރެއް ރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުގައި ޤާއިމުވެ،
ޗައިނާގެ ނޭވަލް ހަރަކާތްތައް އެ ބަނދަރެއްގައި ހިނގުމުގެ ފުރުޞަތު އޮވެއްޖެ ނަމަ، އިންޑިޔާގެ ޖިއޯ ޕޮލިޓިކަލް
އިންޓްރެސްޓަށް، އިންޑިއާ ކަ ނޑުގައި އަންނަ ލޮޅުމެއްގެ ނަތީޖާއަކުން ދިވެހިރާއްޖެ އާއި އިންޑިޔާ ދެމެދު ވޭތުވެދިޔަ
21 އަހަރު ޤާއިމުވެފައިވާ އިސްތިރާޖީ ގުޅުމަށް ހީނަރުކަމެއް އަންނާނެތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަ ޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ސުވާލު ބޮޑަށް މި އަމާޒުވަނީ ޤައުމީ ސަލާމަތާ ގުޅޭ ކަންތައްތަކަކަށް ވާތީ އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ ސަރުކާރުގެ
ބައެއް މަޢުލޫމާތު ހިއްސާކުރުމަކީ މިކަހަލަ ތަނެއްގައި އެހާ ރަނގަޅު ކަމެއް ނޫން ކަންނޭނގެ. މިކަމަށް ޤާއިމުވެފައި
އޮތް ނިޒާމެއް އެބަ އޮވޭ. މި ނިޒާމުގެ ތެރެއިން އެ ކޮމިޓީއަކަށް ވިޔަސް މިއާ ބެހޭ އިތުރު މަޢުލޫމާތު ހަމަ ފޯރުކޮށްދޭން
އަޅުގަ ނޑު މިހިރީ ތައްޔާރަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ނިޒާރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޒާރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ކަމަނާއާ ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަވައްޓެރި
ޤައުމުތަކުން މިކަމާ ކަންބޮޑުވުންފާޅުކުރަމުންދާ ކަމަށް އެހެން މެންބަރުން ވެސް ފާހަގަ އެބަ ކުރައްވާ. އަދި ކަމަނާ މި
ކަމަށް ސީދާ ޖަވާބެއް ނުދެއްވާ. އަދި އިދިކޮޅު އެއްވެސް ފަރާތަކާ މިފަދަ ޚާރިޖީ ނިންމެވުން ނިންމެވިއިރު
މަޝްވަރާކުރެވިފައިވޭތޯއޭ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
10

ވަ ޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑު އަލުން ވެސް ތަކުރާރުކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. މިނިވަން މުސްތަޤިއްލު ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް
މަޝްވަރާއެއް ހޯދާކަށް ނުވަތަ އާނ ބަހެއް ހޯދާކަށް ވެސް ނުޖެހޭނެކަން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކައިގައި
ފާހަގަކޮށްލި ގޮތަށް، މި އިންޑިޔާކަ ނޑުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށް ރާއްޖެ އިސްކަންދޭނެ. މި ސަރުކާރުން
އިސްކަންދޭ. އަދި މަޝްވަރާކޮށް، މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ ޤައުމުތަކާ އެކީ މަސައްކަތްކުރަމުންދާކަން ފާހަގަކުރަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ މައްސަލައެއް
އިނގޭތޯ، ކުރީގެ ރައީސް ނަޝީދު ރާއްޖެ އިން ބޭރަށް ވަޑައިގަންނަވާ ކޮންމެ ފަހަރެއްގައި ރާއްޖެއާ ބެހޭ ގޮތުން
ނުރަނގަޅު ތަޞައްވުރެއް އުފެއްދުމަށް ޓަކައި މި ކުރައްވާ މަސައްކަތް. އެ މަނިކުފާނުގެ މި މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން
ނުވަތަ މި ދައްކަވާ ވާހަކަތަކުގެ ސަބަބުން ތި ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތަށް ނުވަތަ ޖުމުލަކޮށް ރާއްޖެ އަށް ގޮންޖެހުންތަކެއް
އެބަ ހުރިތޯ ވަޒީރު؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ތި ފާހަގަކުރެއްވީ އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ ވަރަށް ބޮޑު ޙަޤީޤަތެއްހެން. ރާއްޖެއާ ބެހޭ ގޮތުން ދެކެވޭ ވާހަކަ އަދި
ޚާއްޞަކޮށް މީގައި ކުރީގެ ރައީސެއް ހިމެނިވަޑައިގެން ދެކެވޭ ވާހަކަ އިން ރާއްޖެ އަށް ވަރަށް ނޭދެވޭ އަސަރުތަކެއް
ފެނިދާނެކަމުގެ ބިރު އަބަދުވެސް އޮވޭ. އެކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ރައީސް ޔާމީން ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތްޕުޅުން
އަޅުގަ ނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ ގޮންޖެހުންތައް ކުރިމަތިލައި، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކާމިޔާބީ ލިބެމުންދާ ވާހަކަ
11

އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. ރާއްޖެ އަށް ދަނީ ހަމަ އިތުރަށް ޤަދަރާއި އިޙްތިރާމުލިބެމުން. އަދި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް
ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މަސައްކަތްތައް ހަރުދަނާކޮށްގެން މި ކަންތައްތައް އިތުރުކުރެވޭނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލު ކުރަން އެހެން ޤައުމެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ މިނިވަން
ޤައުމެއް. އެހެން ޤައުމެއް ކައިރީގައި އަހާކަށްނުޖެހޭނެ ކަމެއް ކޮށްލާއިރެއް ގައި. އެ ކަމު ފިޔާކޮޅެއް ބޭނުންވިޔަސް،
އަލުވިކޮޅެއް ބޭނުން ވިޔަސް، މިތަނަށް ބަޔަކު އެރިޔަސް އެބަ އާދޭސްކުރަންޖެހޭ ބައެއް ގެ ކައިރީގައި. އަޅުގަ ނޑު
ސީދާކޮށްލާނަން ސުވާލު ތަންކޮޅެއް ބޮޑަށް، މާދުރުދުރުން ނުގޮސް. ޙަޤީޤަތަކީ ސިލްކު ރޫޓު މައްސަލައިގައި އިންޑިޔާ
އިން ކަންބޮޑުވުން އެބަ އޮތްކަން އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ ޔަޤީން. އެހެންވީމާ، ވިދާޅުވެދެއްވަފާނަންތޯ އިންޑިޔާއާ އެއްވެސް
ވަރަކަށް މަޝްވަރާކުރެއްވިންތޯ؟ އިންޑިޔާ ގެ؛ މިކަމާ ގުޅޭގޮތުން އިންޑިޔާ ގެ ކަންބޮޑުވުން އެބަ އޮތްތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ޖަވާބަކަށް ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ، ހިޒްއެކްސެލެންސީ ޝީ ޖިންޕިންގެ ދަތުރުފުޅުގައި އިންޑިޔާ އަށް
ދަތުރުކުރެއްވި. އިންޑިޔާ އިން ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާވިދާޅުވި އެ ބޭފުޅާގެ ދަތުރުފުޅަށް. އަދި ޗައިނާގެ އެކި
އިނީޝިއޭޓިވްތަކުގައި ބައިވެރިވުމަށް، ސިލްކު ރޫޓު ގައި ބައިވެރިވުމުގެ މަޝްވަރާތައް ވެސް އެ ބޭފުޅުން
ކުރިއަށްގެންދެވި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން. ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
12

ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ، ކަމަނާއާ ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ، ޗައިނާ އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ކައިރި ޤައުމެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، މިސާލަކަށް މިދިޔަ ސަރުކާރުގެ ތެރޭގައި އެބަ ހުރި، މިސާލަކަށް އިޒްރޭލާ އެއްކޮށް
ގުޅުން ބަދަހިކުރެވިފަ. އޭގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ފަލަސްޠީނުގެ މިނިވަންކަމާ ގުޅުންހުރި ބައެއް ވޯޓުތައް ވެސް އެބަ
ހުރި ރާއްޖެ އިން ވޯޓުލާން ނުގޮސް ވެސް އެބަ ހުރި. މިކަމާ ބެހޭ އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއް ކަމަނާ އަށް ލިބިފައިވޭތޯ؟
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ތި ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތުން ގުޅުން ބަދަހިކޮށްފައި އެބަ ހުރި ރައީސް ނަޝީދުގެ ސަރުކާރުން އިޒްރޭލަށް
ދަތުރުކުރައްވާފައި އެބަ ހުރި ކުރީގެ ފޮރިން މިނިސްޓަރު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ސިޔާސަތާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމީ މައްސަލައެއްގައި އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަނިކުފާނުގެ ޕާޓީން މިއަދުގެ ސުވާލުން ބޭރުން ސުވާލުކުރެއްވީމަ ހަމަ ޖަވާބުދެއްވުމުގެ ފުރުޞަތު މަނިކުފާނު
ދެއްވަނީތޯ؟ އެ ވާހަކަ މަނިކުފާނު ފެއްޓެވިއިރު ވިދާޅުވި މިއަދުގެ މައުޟޫޢުގެ ތެރެއިން ސުވާލުކުރުމަށް. އެކަމަކު
އެނޫން ގޮތްގޮތަށް ވެސް މަނިކުފާނުގެ ޕާޓީން ޢަމަލުކުރެއްވީމަ ހަމަ ތި އިންނަވަނީ އެއްވެސް ވާހަކައެއް ވިދާޅުނުވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
13

އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ދެންމެ ނެންގެވި ނިޒާމީ މައްސަލައިގައި ދަންނަވަން.
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތުން އެއީ ނިޒާމީ މައްސަލައެއް ކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭކަށް ނެތް. ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ހަނދުމަފުޅުކޮށްއަރުވާނަން. އަޅުގަ ނޑު އަލަކަށް ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ސުވާލުކުރަނީ. ކޮންމެ ދުވަހަކު
ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަމުންގެންދަނީ ސުވާލުގެ މައުޟޫޢަށް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް
ޙުރުމަތްތެރިކޮށްހިތްތަވައި، އޭގެތެރޭގައި ސުވާލުކުރެއްވުމަށް. އަދި ވަޒީރަށް ވެސް ސުވާލު، އިތުރު ސުވާލަށް
ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާފައި އޮންނާނެ. އަދި ކޮންމެ ފަހަރަކު އަޅުގަ ނޑު އެގޮތަށް ނުދަންނަވާނެ
ވާހަކައާ، އެއީ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ އިޚްތިޔާރަށް ޓަކައި ދޫކޮށްލައްވާފައި ގަވާއިދުގެ ތެރޭގައި އުޅުއްވުމަށް. އަދި
ވަޒީރަށް ވެސް އެގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަމުން ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، މެންބަރުންނަށް ހަނދުމަފުޅުކޮށްއަރުވަން. މިތާ
އިންނަ، މި މަޤާމުގައި އިންނަ އެއްވެސް ބޭފުޅެއް ބައްލަވާނީ ހަމައެކަނި ޤާނޫނުއަސާސީ އަށް، މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދަށް.
އަދި ޤާނޫނުތަކަށް. ވަޒީރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން އެ ޖަވާބު ފުރިހަމަކޮށްލުމަށް އަދި ވަގުތުކޮޅެއް އޮތީމަ ބޭނުންފުޅު ނަމަ.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. މަރުޙަބާ އަދި. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މިއަދު ސުވާލުކުރެއްވި ފަރާތުން
ސުވާލުކުރައްވާފައި ވަނީ ފޮރިން މިނިސްޓްރީއާ އެކު އެއްވެސް ވަރެއްގެ މަޝްވަރާތަކެއް ކުރުމަށްފަހު މަޢުލޫމާތުތަކެއް
ނުލިބިގެންތޯ؟ ނުވަތަ ނޫންތޯ؟ ދެވަނަ ކަމަކަށް ހަމަ އެ ސުވާލާ ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ރާއްޖެ އިން ބޭރުގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަގުވެއްޓޭ ފަދަ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޓުއަރިޒަމް ބޮއިކޮޓުކުރުމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ގެއްލުންދިނުމަށް ޓަކައި ރައީސް ނަޝީދު އެ ކުރައްވާ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން މިހާރު ފޮރިން
މިނިސްޓްރީ ތްރޫކޮށް އެއްވެސް މަސައްކަތެއް އެކަން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުންދޭތޯ؟ އަދި
ބަޣާވާތަކުން މި ސަރުކާރު ވައްޓާލުމަށް ބުނަމުންގެންދާއިރުގައި އެކަމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ސުވާލުގެ ފުރަތަމަ ބަޔަށް އަޅު ގަ ނޑު ދަންނަވާނީ، މަޢުލޫމާތު ސާފުކުރައްވާކަށް މަޝްވަރާއެއް ކުރައްވާފައެއް
ނޫނޭ ސުވާލު ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮންނަނީކީ. އެކަމަކު ހަމަ ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ބޭނުންފުޅު ވަގުތެއްގައި މި މަޢުލޫމާތު
14

ގެންނަން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބީ ތައްޔާރަށްކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އިތުރަށް ގެންދެވި ބައިގައި އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ރީތި ނަން ހޯދައި، ޤަދަރު ހޯދައި، އިޙްތިރާމް ހޯދުމަށް ރާއްޖެ އިން ދަނީ
ހަމަ ކަ ނޑަނޭޅި ޚާރިޖިއްޔާ އިން ވެސް މަސައްކަތްކުރަމުންނޭ ބޭރުގެ ޤައުމުތަކާ ގުޅިގެން. އަދި މީޑިއާގެ ވަސީލަތްތައް
ބޭނުންކޮށްގެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ އަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ ޗައިނާ އިން ރާއްޖެ އާ މި
ބަދަހިކުރަމުންދާ ގުޅުމާ ދޭތެރޭ ގައި ވަރަށް ގިނަ ސުވާލުތަކެއް އެބަ އުފެދޭ. ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެން ގެ މި ފަހަރު
ޗައިނާގެ ރައީސް ދިވެހިރާއްޖެ އަށް މި ކުރެއްވި ދަތުރާ ގުޅިގެން. އަޅުގަ ނޑު ސުވާލަކީ ދިވެހިރާއްޖެ އިން ބޭރުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ގެ އިންޑިޔާކަ ނޑުގެ ތެރޭގައި އަވައް ޓެރި އެހެން ޤައުމުތަކުން ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތްތަކާއި އެހެން ކަންކަން
ކުރައްވާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިޒުނަ، ނޫނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޝްވަރާ ހޯއްދަވާތޯއޭ؟ އެކަންކަމަށް ހޯދަންޖެހޭތޯއޭ
ނުވަތަ؟ އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ޤައުމުތަކުގެ މަޝްވަރާ ހޯދަން މި ޖެހެނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މުހިއްމު ސުވާލެއް ކަންނޭނގެ ތި ކުރެއްވީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިނިވަންކަމަށް އެބަ ސުވާލުކުރެވޭ ބައެއް
ސުވާލުތަކުން މިކޮޅުގައި އަންނަ. އެއްވެސް އެހެން ޤައުމަކުން އެ ބޭފުޅުން އެހެން ޤައުމަކާ މުޢާމަލާތްކުރައްވާއިރު
ނުވަތަ ވަކި ކަހަލަ އެގްރިމަންޓުތަކެއް ކުރައްވާއިރު، އެހެން ކަހަލަ ގުޅުންތަކެއް ޤާއިމުކުރައްވާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
މަޝްވަރާއެއް ނުއެއް ނަންގަވާ. އަނެއްކާ އަޅު ގަ ނޑުމެންނެއް ވެސް ސުވާލެއް ނުކުރާނެ އެ ޤައުމުތަކުގައި
ކީއްވެގެންތޯއޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޝްވަރާ އާ ނުލައި ތި ގޮތަށް ތި ކުރަ އްވަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ޤައުމުތަކުގެ
މިނިވަންކަމަށް ހަމަ ފުރިހަމަ އަށް އިޙްތިރާމުކުރަން.
15

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله އަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ކަމަނާ އަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން.
ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވިދާޅުވެއްޖެ، މިއީ ވަރަށް ބޮޑު އިޤްތިޞާދީ ފައިދާތަކެއް ވާނޭ ކަމެކޭ ސިލްކު ރޫޓަކީ.
ވިދާޅުވެދެއްވަފާނަންތޯ މީގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނީ ކޮންއިރަކުންތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒް ދުންޔާ މައުމޫނު ވާހަކަދެ އްކެވުން:
ކުރިން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަނީ ޗައިނާ ސަރުކާރާ މަޝްވަރާކުރަމުން ސިލްކު ރޫޓުގައި
ބައިވެރިވުމަށް މި ސަރުކާރުން ވަނީ، ރައީސް ޔާމީންގެ ސަރުކާރުން ނިންމެވުމެއް ނިންމަވާފަ. ޗައިނާ އިން ވެސް
ސިލްކު ރޫޓުގެ މަސައްކަތްތައް އަދި ދަނީ އިތުރަށް ރާވައި ހިންގަމުން. އެހެންވީމާ، އަދި އޮތީ ވަރަށް އާލީ
ސްޓޭޖެއްގައޭ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ. އެހެންވީމާ، އިތުރު ތަފްޞީލުތައް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޝްވަރާކުރުންތަކުގެ
ތެރެއިން ލިބުނުހާ އަވަހަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ މަޢުލޫމާތު ހިއްސާކުރާނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. މިހިސާބުން އެޖެންޑާ އައިޓަމު 1 ސުވާލަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ވަގުތު ނިމުމަކަށް އައީކަމުގައި ދަންނަވަން. މި
ފުރުޞަތުގައި މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއަ ރޒް އަލްފާޟިލާ ދުންޔާ މައުމޫނަށް އަދިވެސް އެއް ފަހަރު މަރުޙަބާ
ދަންނަވައި ޝުކުރުދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
9. މަޖިލީހަށް ތަޢާރުފުކުރަންޖެހޭ ބިލާއި ޤަރާރު .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އަ އިޓަމު 9 މަޖިލީހަށް ތަޢާރަފުކުރަންޖެހޭ ބިލާއި ޤަރާރު.
16

-9.1 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު
11/2111 ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އެއްޗެހި ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ
ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވުން. ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2111 ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އެއްޗެހި
ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު. -9.2 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޖިނާޢީ މައްސަލަތަކުގައި ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަން
ބަދަލުކުރުމުގެ ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވުން. ޖިނާޢީ މައްސަލަތަކުގައި ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަން ބަދަލުކުރުމުގެ ބިލު.
1. އިބްތިދާޢީ ބަހުސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 1 އިބްތިދާއީ ބަހުސް.
-1.1 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދު اله ޙިލްމީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ،
އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު. މި ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވާފައި ވަނީ 21 އޮކްޓޯބަރު 2114 ގައި ބޭއްވުނު، 2114 ވަނަ
އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ 1 ވަނަ ޖަލްސާގައި. މި ބިލު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދު اله ޙިލްމީ އަށް ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވުމަށް. ޕޯޑިއަމުން ނުވަތަ ހުންނެވި މަޤާމުން ވެސް
ހުށަހެޅުއްވިދާނެ ކަމަށް ދަންނަވަން.
ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުން މި ބިލު ހުށަހެޅުމުގެ މަޤްޞަދަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ ތަރައްޤީކޮށް، ކަ ނޑައެޅޭ ހަމަތަކާއި މިންގަ ނޑުތަކުގެ މަތިން އެ ދާއިރާ ކުރިއަރުވައި،
ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ޤާނޫނީ އޮނިގަ ނޑު ޤާއިމުކުރުމާއި އިމާރާތްތަކަކީ ރައްކާތެރި، ދުޅަހެޔޮ ޞިއްޙަތަކަށް މަގުފަހިކޮށްދޭ
އަދި އެ ތަންތަން ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކަށް ގެއްލުމެއް ނުލިބޭނެ ރައްކާތެރި ތަންތަން ކަމުގައި ހެދުމަށް މަގުފަހިކުރުމާއި
އިމާރާތުގެ މަސައްކަތްތަކަކީ ރައްކާތެރި، ތަރައްޤީގެ އުފެއްދުންތެރިކަމަށް މަގުފަހިކުރާ، ތިމާވެއްޓާ ރައްޓެހި
މަސައްކަތްތަކަކަށް ހެދުމާއި އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ފަރާތްތަކަކީ ޤާބިލު، ފަންނުވެރި ބަޔަކަށް
ހެދުމަށް މަގުފަހިކުރުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލަކީ 11 ބާބުގެ މައްޗަށް އެކުލެވި، 111 މާއްދާ ހިމެނިފައިވާ
ނުހަނު މުހިއްމު ބިލެއް. މި ބިލުގެ އެންމެ މުހިއްމު 1 ސަބަބަކީ އިމާރާތްކުރުމުގެ ތެރޭގައި ދިމާވާ އެކްސިޑެންޓުތަކުގެ
17

ސަބަބުން ގިނަ ބަޔަކު މަރުވެދިއުމާ ނޫނިއްޔާ ބޮޑެތި ގެއްލުންތަކެއް ލިބެމުންދާއިރު، އޭގައި އަޅަންޖެހޭ މުހިއްމު
ފިޔަވަޅުތަކެއް ބިލެއް ނެތުމުގެ ސަބަބުން، ނޫނިއްޔާ ޤާނޫނެއް ނެތުމުގެ ސަބަބުން ނޭޅިދާދިޔުން. މި ބިލުގައި 349
އަކުރުގައި 141 ނަންބަރު ހިމެނޭ. މި ބިލުން ރައްޔިތުންނަށް ނުހަނު ފައިދާތަކެއް ކުރާނެ. ކަމާގުޅޭ 11 ގަވާއިދު
ހަދަންޖެހޭ ގޮތަށް އެކުލަވައިލެވިފައިވާ މި ބިލަކީ މީގެ ކުރިންވެސް ނުހަނު ބޭނުންވެފައިވާ ބިލެއް. އެހެންނަމަވެސް އަދި
މިހާތަނަށް މި ބިލު މަޖިލީހަށް ނައިސް އޮތީ އެކި ސަބަބުތައް، އެކި މަރުޙަލާގައި ދިމާވުމުގެ ސަބަބުން. ސަރުކާރުތައް
ބަދަލުވެ ކޮންމެ ވަޒީރަކު ވަޑައިގެން އެއަށް ބޭނުންވާ ބަދަލުތައް ގެންނަން ބޭނުންވާތީވެ، މި ބިލު މިހާ
ދިގުދެމިގެންދިޔައީ. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއަދުގެ ސަރުކާރަކީ މިކަހަލަ ކަންތައްތަކަށް ނުހަނު މުހިއްމުކަންދޭ
ސަރުކާރަކަށް ވާތީވެ، ވީހާ އަވަހަކަށް މި ބިލު ޑްރާފްޓުކޮށް ނިންމުމަށްފަހު މިހާރު މި ވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ހުށަހެޅިފަ. އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ މި ބިލުގެ މަސައްކަތް ވީހާ އަވަހަކަށް ކުރުމަށްފަހު، މި ބިލު ޤާނޫނަކަށް ވެގެންދާތަން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިއުން. މި ކަމަކީ އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ އެންމެހައި ފަރާތްތަކުން
ނުހަނު ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް. އަދި ނުހަނު މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް ދެކޭ ކަމެއް. އެހެންކަމުން، މި ބިލު މަޖިލީހަށް
ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު އަޅުގަ ނޑު ލިބިގަންނަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ބިލަށް ކަ ނޑައެޅިފައި ވަނީ ޖުމްލަ 3 ގަޑިއިރުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު. އެގޮތުން
ޕީ.ޕީ.އެމަށް 1 ގަޑި 20 މިނެޓު 4 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް 41 މިނެޓު 1 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީ އަށް 24
މިނެޓު 31 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭ އަށް 11 މިނެޓު 14 ސިކުންތު. ޢަދާލަތު ޕާޓީ އަށް 1 މިނެޓު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް
ނިސްބަތްނުވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް 1 މިނެޓު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު އިބްތިދާޢީ ބަހުސްގެ ވަގުތު ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަތުމަށް ހުޅުވާލަން. އަދި މި ފުރުޞަތުގައި މަޖިލީހުގެ ނާއިބު ރައީސް،
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެމްބަރު މޫސާމަނިކަށް ދަޢުވަތުއަރުވަން މިއަދުގެ ޖަލްސާގެ ރިޔާސަތު
ބަލަހައްޓައިދެއްވުމަށް ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) .` ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ތިނަދޫ އުތުރު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު؛ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން ގެންދަވާއިރުގައި މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދަށް ޙުރުމަތްތެރިކޮށްހިތްތަވައި
މަޖިލީހުގައި ހުށަހެޅިގެން ބަހުސްކުރަމުންދާ ސީދާ މައްސަލަ އަށް އަމާޒުކުރައްވައިގެން ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާ
އަޙްމަދުދީދީ އަށް.
18

މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލެއް އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން މިހާ ފުރިހަމަކޮށް
ތައްޔާރުކުރަމުންދިޔައީ އިމާރާތްކުރުމުގައި މާލެ އަށް އަދި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މިކަހަލަ ބޮޑެތި އިމާރާތްކުރާއިރު އެ
އަންނަ ދަތިތަކާ އަދި އިމާރާތްކުރުމަށް ހަރަކާތްތެރިވާ ކުންފުނިތަކާ އަދި މި ނޫނަސް އެހެންކަންމާ ވިސްނައިގެން ވަރަށް
ދުރާލައި ވަރަށް ބޮޑުކޮށް މި ޑްރާފްޓުކުރަމުންދިޔަ ބިލެއް މިއީ. 1 ފެބްރުއަރީގައި ބަޣާވާތެއް ކުރުމުގެ ސަބަބުން މިކަހަލަ
މުހިއްމު ބިލުތައް މިހާ ދުވަސްވަންދެން މި މަޖިލީހަށް ނައިސް ހުރިކަމީ އަޅުގނޑު ހަމަގައިމު ވެސް ހިތާމަކުރާ ކަމެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެން، މާލޭގެ ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑަށް ވެސް މި ކަންބޮޑުވަނީ މި އިމާރާތްތައް ހެދި، އެކި ދުވަހު އެކި
ގަވާއިދު އެކި ގޮތަށް ހެދުމުގެ ސަބަބުން ކިތަންމެ ފަހަރަކު މާލޭގެ ގޯތިގެދޮރަށް ދަތިވެގެންއުޅޭއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އަވަށަށް ނިސްބަތްވާ ވެސް ކިތަންމެ އިމާރާތެއް އެބަ ހުރި ލިބެންޖެހޭ ހުއްދަތައް ވަކި ގޮތަކަށް ނޭޅިފައި ހުރިއްޔޭ
ކިޔާފައި ފަހުން ހުއްދަ އަށް ދިޔައިމާ އެކަން ނުލިބުމުގެ ސަބަބުން މަތީގައި ހުންނަ އިމާރާތްތަކުން ލޯނުތަކާ
އެއްޗެއްސަށް ލިބެންޖެހޭ ފައިދާތައް ނުލިބިގެން، އޭގެ ސަބަބުން ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އެކަންކަން ނުކުރެވިފައި
ހުންނަ ތަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަވަށުގައި މި ފެންނަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރުވެސް ބަޖެޓުގައި މި އެދިގެންއުޅޭ
ޒުވާނުންގެ މަރުކަޒު ކަހަލަ ތަންތަން ވެސް ނޭޅިފައި މި އޮންނަނީ ބިންކޮޅެއް ނެތުމުގެ ސަބަބުން. ސަރުކާރަށް ވެސް
އޮތް ބިންކޮޅެއް ނެތީ. އެހެންވީމާ، ކިތަންމެ ފަހަރަކު އެބަ މިހެން އެދިގެންއުޅޭއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޅަންޖެހޭ
އިމާރާތްތައް އެބަ ގޮސް ހުއްޓޭ މައްޗަންގޮޅީ ދެކުނުގައި ވެސް. އެއީ އެ ހިސާބުގަ ނޑުގައި ބިންތައް އޮތީ. ދަންނަވަން
މި އުޅޭ ވާހަކަ އަކީ މިހާރުވެސް ޖަނަވަރީގޭގައި ވެސް އެހެރީ އިމާރާތެއް ހަދަން ފަށާފަ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން
ފްލެޓުތައް އަޅައިގެން ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ފައިދާ ލިބޭތޯ މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔައީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިހާރު
މި އިވެނީ، އެ އިމާރާތް އެޅިއިރު ބިންގަލުގައި، ކިޔެވެލި ރާއްޖޭގައި މިހާރުވެސް، އަބަދުވެސް ސަގާފީ ގޮތުން ވެސް
ކިޔަވާ ކިޔެވުންތައް ކިޔަވާފައި ބިންގާއެޅުމުގެ ސަބަބުން އޭގެ މައްޗަށް އެ އިމާރާތް ހަދާފައި ހުރީމަ، އިމާރާތަށް ވަންނަ
ބައެއްގެ ހިތްހަމަޖެހުން އެމް.ޑީ.ޕީއާ ދޭތެރޭގައި ލިބިދާނެތީ އެ ކަންތައްތައް ނުނިންމާ ލަސްކުރަމުންދާ ވާހަކަ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އި ވެނީ. މިހާހިސާބަށް ކަން ހިނގާފައި ވެސް ހުރީ އެހެން. ފްލެޓުދޮންބެއޭ އަޅުގަ ނޑުމެން
ސަރުކާރަށް ބުނަމުންދިޔައިރު، ރައީސް ނަޝީދު އެ އެޅުއްވި ފްލެޓުތައް އެހެން ސަރުކާރަކުން ބެހިކަމުގައި ވިޔަސް
ވަނުމަށްފަހު އޭގެ ޝުކުރާ އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ރައްދުކޮށްދެނީ އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ކަމަށް ވާތީ. އެހެންވިޔަސް ޢާއްމު
ރައްޔިތުންނަށް މި އިމާރާތްތައް ފުރިހަމަނުކޮށް މުޅި މާލޭގެ މެދުތެރޭގައި އެހެން ހަދަންފަށާފައި ހުންނަ އިމާރާތްތަކެއް
ހުރެ، އަދި ގޯދިގެދޮރުގެ ދަތިކަން ނުފިލުވާ ހުރުމުގެ ސަބަބުން ލިބެމުންދާ ދަތިކަން ނުފިލުވައި، ސިޔާސީ މަންފާ އަށް
ޓަކައި މިގޮތަށް ކަންކަން ނުކުރެއްވުމަކީ ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެދޭ ކަމެއް. މިއަދު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ހެދުނު މި އިވިގެންދިޔައީ މިނިވަންކަމުގެ ވާހަކަ ދައްކަވަމުންދިޔައިރު، އިންޑިޔާ އާއި ދިވެހިރާއްޖެއާ ދޭތެރޭގައި
19

ވާހަކަދެއްކުމަށް ޗައިނާއާ ހަވާލުކުރެވިފައި އޮތް ވާހަކަ. ޗައިނާގެ ރައީސް އިންޑިޔާ އަށް ދަތުރުކުރެއްވިއިރު އަވައްޓެރި
ޤައުމުތަކުގެ ފަރާތުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވާފައި އޮންނާނޭ ކަމަށް މި ތަނަށް ވަޑައިގެން ވަޒީރު ވެސް ވިދާޅުވަމުން އެ
ވަޑައިގަތީ. އެގޮތަށް ކަން ނުކުރައްވައި، މިނިވަންކަމަކީ ޗައިނާގެ އަތްމައްޗަށް ދޫކޮށްލާ ކަމެއް ކަމަށް ނަހައްދަވައި،
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން މިހާހިސާބަށް ވެސް މި ހަދަމުންދިޔަ އިމާރާތްތައް ވެސް އަދި ވިޔަފާރީގެ ގޮތުން ވެސް
އިންޑިޔާގެ ކުންފުންޏަކާ ހަވާލުކުރެވިފައި ވިޔަސް، ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް މި އިމާރާތްތައް ނުހެދިހުރެ، އަދި އިމާރާތްތައް
ހަދާއިރު އެކި ދުވަހު ގަވާއިދުތައް ހެދުމުގެ ސަބަބުން، އަދި އިމާރާތްކުރާ ކުންފުނިތަކަށް ވެސް މިގޮތަށް އެކި ފަހަރު
އެކި ގޮތަށް ކަންކަން ކުރުމުގެ ސަބަބުން ދިމާވާ ދަތިތައް ޙައްލުކޮށްދީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން
ޑްރާފްޓުކޮށްފައިވާ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ވަރަށް ފުރިހަމަ ބިލެއް.
އެހެންވީމާ، އެ ބިލު ޤާނޫނަކަށް ހައްދަވަން ކޮމިޓީ އަށް ގެންދަވައިގެން ބައްލަވައި، އިތުރު ކަންތައްތަކެއް ހުރިއްޔާ
މަޝްވަރާކުރައްވަންޖެހޭ ފަރާތްތަކާ މަޝްވަރާކުރައްވައި ގެން ޤާނޫނަކަށް ހެދިގެން އައިސްގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
މިހާރުވެސް އިމާރާތްތައް ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ލިބެމުންދާ ދަތިތައް ޙައްލަކަށް އައިސް، ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި ބިލުގެ
މަންފާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭނެ ގޮތް ހައްދަވައިދެއްވުމަކީ ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން އެދޭ
އެދުމެއް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޙަޤީޤަތުގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވާ ބިލަކީ ރައީސް
ޔާމީންގެ މި ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ގޯތިގެދޮރާއި ބޯހިޔާވަހިކަމާއި ހަމަޖެހޭ ދިރިއުޅުމާއި ފުރިހަމަ ޞިއްޙަތާ،
މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ ތެރެއިން ރަނގަޅު، ބިނާކުރެވެނިވި ޚިޔާލުތަކާ އެކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އުފެދޭ ޑިޒައިންތަކުގެ
ތެރެއިން ރާއްޖޭގެ ކޮންސްޓަރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭ އެންމެ މުހިއްމު މަސައްކަތް. މި
މަސައްކަތް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުރެވިގެންދާހިނދު މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް
އެބަ ހުރި. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ދެކެވެނީ މާލޭގައި ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުންގެ ވާހަކަ ދެކެވޭ އަޑު. މާލޭގައެއް ނޫން
ހަމައެކަނި މި ރާއްޖޭގައި ރައްޔިތުން މި ދިރިއުޅޭނީކީ. ރާއްޖެތެރޭގެ ރަށްރަށުގައި މިއަރު އެ ދަނީ ކާރޫބާރުބޮޑުވަމުން.
ބައެއް ރަށްރަށުގައި ފުރެމުން އެ ދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އިމާރާތްކުރާއިރު ރައްޔިތުންނަށް ލުއި ގޮތްތައް
20

ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކޮށްދޭން. އެ މީހުންނަނީ ފުރިހަމަ ޞިއްޙަތެއްގައި ދިރިއުޅެވޭ ފަދަ މާޙައުލެއްގައި
ދިރިއުޅޭ ބައެއް ކަމުގައި ހަދައިދޭން އެބަ ޖެހޭ. ހަމައެއާއެކު މިފަދަ ޤާނޫނެއްގެ ތެރެއިން ސީދާ މާލެ އަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނައިލާއިރު މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ އެންމެ ފަހުން ނިމިގެންދިޔަ އެމް.ޑީ.ޕީ ވެރިކަމުގެ
ތެރޭގައި މާލޭގައި ބައެއް ފްލެޓުތައް، މިސާލަކަށް ޓާޓާ ކުންފުންޏާ ކުރެވި އެގްރީމެންޓުގެ ތެރެއިން ދިޔަ ކަންތައްތަކަކީ
ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މި ފްލެޓުތައް ދޫކޮށްލާހިނދު
އެއީ ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ހެވާއި ލާބަ އާއި މަންފާ ލިބޭ އުސޫލަކުން އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ކުރެވޭ ކަމެއް ކަމުގައި ހަދަން
އެބަ ޖެހޭ. ހަމައެއާއެކު މިފަދަ ޤާނޫނުގެ ތެރޭން މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކޮންސްޓްރަކްޝަން
އިންޑަސްޓްރީއެއްގެ ވާހަކަދައްކާއިރު، ކޮންސްޓްރަކްޝަނާ ބެހޭ ދާއިރާގެ ވާހަކަދައްކާއިރު ވިސްނަންޖެހޭ އެންމެ މުހިއްމު
އެއް ކަމަކީ، މި އިންޑަސްޓްރީގައި މިއަދު މަސައްކަތްކުރާ ގިނަ އަދަދެއްގެ ބިދޭސީން ތިބިކަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި
ރާއްޖޭގެ ބައެއް ރަށްރަށުގައި މިއަދު ބިދޭސީންގެ ކަންތައްތަކަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިންނަށް ބިރުވެރިކަމާ
ކުރިމަތިލާންޖެހޭ ދަރަޖައަކަށް ގޮސްފައި އޮތް ކަންތައްތައް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މާލޭގެ މަގުމަތީގައި މިސާލަކަށް
ކާރެއްގައި ނޫނީ ސައިކަލެއްގައި އިންދައި ވެސް ހަމަ ކުއްލިއަކަށް ފުއްމައިގެން އައިސް އަޅުގަ ނޑުމެން ސައިކަލުތައް
ސާފުކުރަން ފަށާ. ކާރުތައް ސާފުކުރަން ފަށަނީ. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތައް ޙައްލުކުރެވޭނެ ބިދޭސީން މި ރާއްޖޭން
ގެންދެވޭނެ، އަދި ޚާއްޞަކޮށް ދިވެހީންނަށް މި ފުރުޞަތުތައް ތަނަވަސްކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި މި ސަރުކާރުގައި
މަސައްކަތް މި ކުރެވެނީ. މި ޤާނޫނުގެ ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކުރެވިފައި އެބަ އޮތް މި މަސައްކަތުގައި ދިވެހީންނަށް
އިސްކަންދޭންޖެހޭނެ ވާހަކަ. މީ ޙަޤީޤަތުގައި ރަނގަޅު ފެށުމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ހަމައެއާއެކު
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ އަނެއް ކަމަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ޤާނޫނެއްގެ ތެރޭން ހުއްދަތަކެއް ނަގައިގެން
ކަންތައްތައް ކުރާ ހިނދު، އެ ހުއްދަތައް ދޭން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މުއްދަތެއް ކަ ނޑައަޅަން އެބަ ޖެހޭ. މިސާލަކަށް
ތަނެއް އިމާރާތްކުރުމަށް ބޭނުންވާ މީހާ، ބޭންކުން ލޯނުނަގައިގެން މަސައްކަތްކުރަން މީހުން ގެނެސްގެން
މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ހިނދު، އެއީ 3 މަސްދުވަސް، 4 މަސްދުވަސް ތެރޭގައި ލިބޭ ހުއްދައަކަށް ވެގެން ކަމަކުނުދާނެ.
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މި ޤާނޫނުގެ ތެރޭން ވަރަށް ޚާއްޞަކޮށް، ވަރަށް ސަރީޙަކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައަޅަން
އެބަ ޖެހޭ ކިތައް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ދޭންޖެހޭ ހުއްދައެއްކަން ކަ ނޑައަޅަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު
ދެކޭގޮތުގައި މިއީ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އިސްލާޙުކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ޙަޤީޤަތުގައި މި
ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީގައި މިސާލަކަށް ޕްރޮޖެކްޓެއްގެ ތެރޭން މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ހިނދު، ބޭރު ބަޔަކު
ގެނެސްގެން ނޫނީ ފައިނޭންސް ހޯދައިގެން މަސައްކަތްކުރާ ހިނދު، ދިގު މުއްދަތެއް މިހެން ދިއުމަކީ މިއީ އެ މަސައްކަތް
ކުރާ ފަރާތަށް ވެސް އަދި މަސައްކަތްކުރުވާ ފަރާތަށް ވެސް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު ގެއްލުމަކަށް ވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ،
ސަރުކާރު މުއައްސަސާތަކުގެ ތެރޭން ނޫނީ މި އުފެދޭ ބޯޑުތަކުގެ ތެރޭން ނަގަންޖެހޭ ހުއްދަތަކަކީ ވަކި މުއްދަތެއްގެ
21

ތެރޭގައި ލިބޭ ހުއްދަތަކެއްގެ ގޮތަށް އޮތުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. ހަމައެއާއެކު
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ އަނެއް ކަމަކީ، މިފަދަ ބިލެއްގެ ސަބަބުން ޙަޤީޤަތުގައި މި ރާއްޖޭގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމައެކަނި މި ސަރުކާރުން މިސްރާބު މި ޖަހަނީކީ ހަމައެކަނި ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީއާ
ދޭތެރޭގައެއް ނޫން. ތަފާތު އެތައް ދާއިރާތަކުން ތަފާތު ބިލުތަކެއް މި ސަރުކާރުން މި އަންނަނީ ހުށަހަޅަމުން. މީގެ
ކުރިން ވުޖޫދަށް ނާންނަ އެތައް ބިލުތަކެއް ވެސް މި ސަރުކާރުން މި އަންނަނީ؛ އަޅުގަ ނޑުމެން ވުޖޫދަށް ގެންނަމުން މި
ދަނީ. މީގެތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑު ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ ޞިއްޙަތާ ބެހޭ ބިލެއް، ޚާއްޞަކޮށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޞިއްޙީ ފަންނުވެރިންގެ މަސައްކަތްތަކާ ބެހޭ ބިލެއް ވެސް މި ސަރުކާރުން މި ވަނީ ހުށަހަޅާފަ.
ރައްޔިތުންގެ ޚިޔާލު ހޯދުމުގެ ބިލެއް ހުށަހަޅާފައި އެ އޮތީ. މީ މުޅިން އައު ބިލުތަކެއް މީ. އެހެންވީމާ، އަދި ހަމައެއާއެކު
އަޅުގަ ނޑުމެން އިޤްތިޞާދު މުޅިން އެހެން ހަރުފަތަކަށް ބަދަލުވެގެންދާ ހިނދު، ސްޕެޝަލް އިކޮނޮމިކް ޒޯނުތަކެއް ހަދައި
ތަރައްޤީއާ ދިމާއަށް ދާހިނދު، ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ ހަރުދަނާވުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. މި
އިންޑަސްޓްރީގައި ތިބޭ މީހުންގެ އަގުވަޒަންކުރެވި، މި ކުރެވޭ މަސައްކަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ފަރާތްތަކަށް ދޭންޖެހޭ
ޙައްޤު އިނާޔަތްތަކާއި ޙައްޤު ޝަރަފު އަޅުގަ ނޑުމެން ދޭންޖެހޭނެ. ހަމައެއާއެކު މި މަސައްކަތުގައި ދިވެހިން
ޝާމިލުކޮށްގެން މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ހޯދަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާތަކުގައި ވެސް އަދި އެހެން
ދާއިރާތަކުގައި ވެސް ތިބި ރައްޔިތުންގެ ތެރޭން ވަރަށް ގިނަ ޒުވާނުންނަކީ މިއަދު ވަޒީފާ ބޭނުންވެފައި ތިބި ދާއިރާ. އަދި
ކޮންސްޓްރަކްޝަން ދާއިރާ އިން ވެސް ކުރިއަށް ދާން ބޭނުންވެފައި ތިބި މީހުން. މިސާލަކަށް ޑިޒައިނިންގެ ދާއިރާ އިން
ނޫނީ ފައިނޭންސް ދާއިރާ އިން، މިހެންގޮސް ތަފާތު ދާއިރާތަކުން މަސައްކަތްކުރަން ބޭނުންވާ ދިވެހިން އެބަ ތިބި.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި އިންޑަސްޓްރީގައި މިއަދު މަސައްކަތްކުރާ ގިނަ މީހުންނަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ބޭރުމީހުން. އޭގެ
ޕްރޮފެޝަނަލް ކެޓަގަރީގައި މަސައްކަތްކުރާ މީހުންނަކީ ވެސް ބޭރުމީހުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މިފަދަ
ބިލެއްގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ވަޒީފާގެ ބާޒާރަށް ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. މި ރާއްޖޭގައި މިތިބި
ބޭރު މީހުންގެ ބަދަލުގައި ދިވެހިން ވަޒީފާތަކަށް ނުކުމެ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި އިންޑަސްޓްރީ އެއް ދުވަހުން އަނެއް
ދުވަހަށް ފުޅާވެގެންދާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ނާޝިދަށް.
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
22

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވާ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލަކީ ވަރަށް މުހިއްމު
ބިލެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ އަކީ ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް 11% ވަރު
ކޮންޓްރިބިއުޓުކުރާ ދާއިރާއަކަށް ވާއިރުގައި، މި ދާއިރާއާ ބެހޭ ހަރުދަނާ ޤާނޫނެއް އޮތުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި
ވެސް އަދި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިމާރާތްކުރާ ތަންތަނުގައި ހުންނަންވާނެ ވެންޓިލޭޝަނާއި އެ ތަންތަނުގެ ޞިއްޙީ ހާލަތާ
އަދި އިމާރާތްކުރާ ފަރާތްތަކާއި ކޮންޓްރަކްޓަރުންނާއި މި މީހުންނަށް ހަމަޖެހިފައިވާ އުސޫލުތަކެއް މިފަދަ ބިލަކުން
އޮތުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑު މަތިމަތިން ބަލައިލިއިރުގައި މި ބިލުގައި ބައެއް ދާއިރާތަކަށް ކަ ނޑައެޅިފައިވާ
ޖޫރިމަނާތަކަކީ ތަންކޮޅެއް ބޮޑެތި ޖޫރިމަނާތަކެއް ކަމަށް ފެންނާތީ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި
އެކަންކަން އިޞްލާޙުކޮށްލެއްވުން، އަލުން ރިޢާޔަތްކުރުން ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން ހެދުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް
ކަމުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. މީގައި އަދި އަލިއަޅުވާލެވިފައިނުވާ ބައެއް މި ބިލުގައި އޮތީތީވެ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ހިތަށްއެރީ މި ވާހަކަ ވެސް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ތި ބޭފުޅުން މި ބިލު ދާއިރުގައި މަޝްވަރާކޮށްލުމަކީ މުހިއްމު ކަމެކޭ.
އިމާރާތްކުރުމުގެ ހުއްދައެއް ލިބުމަށްފަހުގައި ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ވަރަށް ކުޑަކުޑަ ތަންކޮޅެއްގައި ބަޔަކު އިމާރާތެއް
ހަދައިފާނެ. 211 އަކަފޫޓުގެ ތަނެއްގައި ނަގައިފާނެ 1 ބުރީގެ އިމާރާތެއް. މި ގަވާއިދާ ޚިލާފުވީ. ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އެ
އިމާރާތް ހެދީމާ މި ވާ ގޮތަކީ، ފިތިބާރުވެގެން ޖެހިގެން ހުންނަ ތަނެއްގައި ދެން ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ނޫނިއްޔާ އެކަމާ
ބެހޭ މިނިސްޓްރީއަކުން އެ ފަރާތެއް ޖޫރިމަނާކުރަނީ. ޖޫރިމަނާކުރީމާ އޭނަ އަށް ދެން ޖޫރިމަނާކޮށްފައި އެ އިމާރާތެއްގައި
އުޅުމުގެ ހުއްދަ ވެސް ލިބޭ. އެކަމަކު ޖޫރިމަނާ؛ އޭނަ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އެތަން ހެދުމަކުން އަދި؛ އޭނަގެ މަޤްޞަދު އެ
އޮތީ ހާސިލުވެފަ. އެއީ ޖޫރިމަނާ މާ ރަނގަޅު. އެ އިމާރާތް އެގޮތަށް ބޮޑުކޮށް ހެދުނީމާ އެކަމަކު މިކަމުގެ ސަބަބުން
ޖެހިގެން ހުންނަ މީހާ، ޖެހިގެން ހުންނަ އިމާރާތުގެ މީހާ އަށް އެވާ ގެއްލުން، އެއީ ވިސްނާލަންޖެހޭނެ ކަމެއްހެ ން
އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ. އޭނަގެ ޕްރައިވެސި އާއި އޭނަގެ ކުޑަދޮރުތަކާއި އޭނަގެ ވެންޓިލޭޝަނާ، މިކަންކަން
ބެދިގެންދާއިރުގައި. އެހެންވީމާ، މިގޮތަށް ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އިމާރާތެއް ކޮށްފިއްޔާ އެ އިމާރާތަކީ ބޭރުގެ އެހެން
ތަންތަނުގައި ވެސް އޮންނަ ތަނުން، އެ ކަމެއް ކަމާ ބެހޭ ފަރާތުން ތަޅައި ވެސް ލެވޭނެ. އެތަނެއްގެ މޯގޭޖު ވެލިއުއެއް
ވެސް ނޯންނާނެ. އެ ތަނެއްގެ ދެންހުރި ފެސިޓީޒްއެއް ވެސް ނޯންނާނެ. މިކަހަލަ ގޮތަކަށް އެ ކަންތައްތައް އޮންނާނީ.
އެއީ ޖޫރިމާނާއެއް ދައްކައިލާފައި ތަންކޮޅެއް މަތިމައްޗަށް ހެދޭ ގޮތުގައި އޮވެގެންނެއް ނުވާނެ. މީގައި ހަމައެކަނި
ޖޫރިމަނާއަކުންނެއް ނޫން އެކަން ފުއްދަންޖެހޭނީކީ. އެއީ ޖެހިގެން ހުންނަ މީހާގެ ވަރަށް ބޮޑު ޕްރައިވެސީއެއް އެބަ ދޭ.
އަދި އިމާރާތްކުރާއިރުގައި ދުނިޔޭގެ އެހެން ތަންތަނުގައި ހުންނަނީ ޖެހިޖެހިގެން އެއް ސައިޒަކަށް ބިލްޑިންގުތައް ވެސް
ނޭޅޭ ގޮތަށް. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރަން މިހާރު މާލެ ކޮންގްރީޓު ޖަންގައްޔަކަށް ވެގެންދިޔައިރުގައި
ތަންކޮޅެއް ލަސްވެއްޖެ. އެއީ އެއް އިމާރާތް 11 ބުރިއަށް ހަދައިފިއްޔާ ޖެހިގެން ހުންނަ އިމާރާތް ހެދޭނީ 1 ބުރިއަށް.
ދެން ހުންނަ އިމާރާތް ހެދޭނީ 11 ބުރި އަށް. އޯލަޓަނޭޓިވް ބިންޑިންގުތައް މަތިމައްޗަށް ހެދޭނީ. އެއީ ވެސް
23

ވެންޓިލޭޝަންގެ މައްސަލަތަކާ ހެދި. އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އަލުން އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންވެއްޖެއްޔާ ޖެހޭނީ ހުރިހާ
އިމާރާތެއް ތަޅާލަންހެން. މިކަހަލަ މައްސަލަތަކެއް އެބަ ހުރި. ދެން ހުއްދައިގެ ވާހަކަ މިތާ ދައްކައިފި. އެއީ ވަރަށް
މުހިއްމު ކަމެއް. ހުއްދަދިނުމުގައި ކަމާ ބެހޭ ފަރާތުން އެ ހުއްދަ ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވަންދެން ދަމަހައްޓާ. މި އަހަރު
ފެށުނީއްސުރެ، މި އަހަރު ފެށުނީއްސުރެ އަޅުގަ ނޑު ހަމަގައިމު ވެސް މި އުޅެނީ ހުއްދައެއް ހޯދަންވެގެން
އިމާރާތްކުރުމުގެ. މި އަހަރު ފެށުނީއްސުރެ. މިހާރު މިއީ ނޮވެމްބަރ މަސް. އަދި ހުއްދަ ލިބޭ ގޮތެއް ނުވޭ. ހަނދަންވީ
ގޮތެއް ވެސް ނޭނގޭ. ފަހަރަކު ގަވާއިދު ވެސް ބަދަލުވެފައި އޮންނަނީ. އެ ގަވާއިދަކީ ލިޔެފައި އޮތް އެއްޗެއް ވެސް
ނޫން. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ޤާނޫނެއް؛ މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މިފަދަ ހުއްދަތައް ދިނުމަށް
ވެސް މުއްދަތުތަކެއް ކަ ނޑައެޅިފައި އޮތުމަކީ ވެސް މުހިއްމު ކަމަކަށް ވާތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަންކަން ވެސް
ފާހަގަކުރަން. ދެން އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތުގައި އުޅޭ ބޭރުމީހުން. ބޭރުމީހުން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދެކެނީ އެއީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޮތް ދުއްތުރާލެއްގެ ގޮތުގައި. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކޮށްގެންނުވާނެ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޮތް
ދުއްތުރާލެއް ކަމުގައި. އެ މީހުން ދުއްތުރާލަކަށް ވަނީ އެ މީހުން ރާއްޖެ ގެނެސް، އެ މީހުންނާ ބެހޭ ގަވާއިދުތަކެއް
ނެތި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢަމަލުތައް ބަހައްޓާ ގޮތަކުން. ކޮން ބައެއްތޯ އެފަދަ މުސާރައެއްގައި؛ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
ދިވެހިންނެއް ނެތް އެފަދަ މަސައްކަތެއް ކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން މި އުޅެނީ މިހާ ބޮޑު މަސައްކަތެއް ކަމުގައި
ވަންޏާ އެ މަސައްކަތެއްގެ ބޮޑުމިން ބަލާފައި، އެ މަސައްކަތަކަށް ބޭނުންވާ އަދަދަށް މީހުން ގެނެސްގެން ހަމަޖެހިފައި
އޮންނަ އުސޫލުން ކަންތައްތައް ކުރީމަ، ބޭރުމީހުންނަކީ އަޅުގަ ނޑުމެނަކަށް ދުއްތުރާލަކަށްނުވާނެ. ދިވެހިރާއްޖެ އަށް
އައިއްސަ މި އޮތް ތަރައްޤީ އާއި މި ކަންކަމަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ 311111 މީހުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
މިހާރު ޤައުމަށް އައިއްސަ އޮތް ތަރައްޤީ ކުރެވޭނެތޯ؟ ނުކުރެވޭނެ. އެއީ ބޭރުމީހުންގެ ކޮންޓްރިބިއުޝަން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭރުމީހުންނަކީ ވަކި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޮތް ދުއްތުރާލެއްގެ ގޮތުގައި ދެކިގެންނެއް ވެސް ނުވާނެ.
ގަވާއިދުތަކާއި އުސޫލުގެ މަތިން ކަންތައްތައް ކުރީމަ ރަނގަޅުވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކޭތީ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ސަޢުދު ޙުސައިނަށް.
ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދު ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
24

އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި
ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދު اله ޙިލްމީ އަށް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން. އަދި
ހަމައެއާއެކީގައި މިފަދަ ބިލެއް ފަރުމާކުރައްވައި މި އިންޑަސްޓްރީ ނަގާ ކޮޅަށް ޖެހުމަށް ޓަކައި މި ސަރުކާރުން
ކުރައްވަމުންގެންދަވާ މަސައްކަތަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ސާބަސް ރައްދުކުރަން. އާދެ، އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް.
އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ އަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ވަގުތު މިހާތަނަށް އައިރު ކުރިއަރަމުން، ވަރަށް ބާރު ސްޕީޑެއްގައި
އަންނަމުން އައި ދާއިރާއެއް. އެހެންނަމަވެސް 2110 ވަނަ ވެރިކަން ބަދަލުވުމާއެކީގައި ކޮންސްޓްރަކްޝަން
އިންޑަސްޓްރީ އަށް ބޮޑެތި ލޮޅުންތައް އަރައި އެ އިންޑަސްޓްރީގައި ތިބި ކުދި އަދި މެދުފަންތީގެ ބައެއް
ކޮންޓްރެކްޓަރުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ގެއްލުންތަކެއް ލިބި، އެ ކުންފުނިތައް އުވި ބަނގްރޫޓުވެގެންދިޔަކަން އަޅުގަ ނޑުމެން
ފާހަގަކޮށްލަން މި ފުރުޞަތުގައި. އެހެންކަމުން، މިފަދަ ބިލެއްގެ ސަބަބުން އެފަދަ ބަނގުރޫޓުވަމުންދިޔަ އެ
ކުންފުނިތަކަށް ވެސް އާރޯކަމެއް އަންނާނެ ކަމަށް މި ބިލުތަކުން؛ މި ބިލުން އެބަ ފާހަގަކުރެވިގެންދޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ ބައްޓަންކުރެވިފައި އޮތް ގޮތުން މިހާތަނަށް މިފަދަ ބިލެއްގެ މުހިއްމުކަން މިއީ ވަރަށް
މުހިއްމު ދަ ނޑިވަޅެއްގައި މި ބިލު މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެން މި ދަނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު މި ސަރުކާރުގެ
ސިޔާސަތާ އެއްގޮތަށް ބައްޓަންކުރެވި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ވަރަށް ބާރު ސްޕީޑެއްގައި ކުރިއަރަމުންދާ ވަގުތުގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ މި ދަނީ ދުވަހަކަށް ވުރެ ދުވަހެއް ކުރިއަރަމުން. އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާގައި
ހަރަކާތެރިވާ ހުރިހާ ފަންނުވެރިންނާއި މަސައްކަތްތެރިންގެ ހަރަކާތްތައް ދުވަހަށް ވުރެ ދުވަހެއް މި ދަނީ ކުރިއަރަމުން.
އަތޮޅުތެރޭގައާ އަދި މާލޭގައި، ޚާއްޞަކޮށް މާލޭ ޒޯނުގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ހަރަކާތްތައް ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި
ކުރެވެމުންދާކަން ފާހަގަކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، މި އިންޑަސްޓްރީތެރޭގައި މިފަދަ ޤާނޫނެއްގެ ދަށުން ރައްކާތެރިކުރަންޖެހޭ
ކަންކަމާއި މިފަދަ ޤާނޫނެއްގެ ތެރެއިން ރައްޔިތުންނަށް ލިބިދޭންޖެހޭ ރައްކާތެރިކަމާ އަދި އިމާރާތްކުރަން ފަށާ އިމާރާތާ
ނުވަތަ އެފަދަ އިންޑަސްޓްރީތަ ކުގެ ތެރެއިން ބިނާކުރެވޭ ތަންތަނަކީ ދިގު މުއްދަތުގައި ނުވަތަ ކުރެހުންތަކާ އެއްގޮތަށް
ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ ފަންނުވެރިންގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ކުރެވޭ ކަންތައްތަކެއްގެ ގޮތުގައި ކޮލިޓީ ހިފެހެއްޓެން އެބަ ޖެހޭ.
މި ބިލުން ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީގެ ކޮލިޓީ ހިފެހެއްޓިގެންދާކަން ފާހަގަކޮށްލަން.
ހަމައެއާއެކީގައި މިފަދަ ބިލެއް ފަރުމާކުރެވިގެންދާއިރު އަތޮޅުތެރޭގައި ކުރެވޭ މަސައްކަތަކާ އަދި އިމާރާތްކުރުމުގެ
ދާއިރާއާ ގުޅުންހުރި ހަރަކާތްތައް ވިލަރެސްކުރާނެ ނިޒާމެއް މި ބިލުގެ ތެރެއިން ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުގެ ތެރެއަށް
ވައްދައިގެން ނަމަވެސް ފަރުމާކުރެވިގެންދިއުމަކީ އަތޮޅުތެރޭގެ ކުދިކުދި މި މަސައްކަތުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ކުންފުނިތަކާ
އަދި އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ އަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމަކާއި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު
ފަސޭހައެއްކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. ހަމައެއާއެކީގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާގެ މަސައްކަތްތެރިންގެ މަސައްކަތްތަކާ
އަދި މި ކުރެވޭ މަސައްތުގެ ކޮންސްޓްރަކްޝަން ކޮލިޓީ ބެލެހެއްޓޭނެ، އަތޮޅުތެރޭގެ ކޮންސްޓްރަކްޝަން ކޮލިޓީ
25

ބެލެހެއްޓޭނެ ނިޒާމަކަށް ވެސް މި ބިލު ފަރުމާވެގެންދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑު އެދޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދަންނަވަން.
މިހާރަކަށްއައިސް ހަމަ ޔަޤީންނުން ވެސް ސަރުކާރުގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ؛ ސަރުކާރުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ބަރޯސާވެފައި މުޅި
ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ އޮތް ހިނދު، ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރގެ ކޮންސްޓްރަކްޝަން މި ދަނީ ދުވަހަކަށް ވުރެ
ދުވަހެއް ފުޅާވަމުން. އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުން ވެސް ގެދޮރު ބިނާކުރުމާއި ވިޔަފާރި އުސޫލުން އަދި ކަންކަން ފުރިހަމަ އަށް
އިމާރާތްކޮށް، ފްލެޓުހެދުމާއި މިފަދަ ކަންކަން މި ދަނީ ދުވަހަކަށް ވުރެ ދުވަހެއް ތަރައްޤީވަމުން. އެހެންވީމާ،
ރައްކާތެރިކަމާ އެކީ ގައި މިފަދައިން ކުރެވޭ އިމާރާތްތަކަކީ ދިގު މުއްދަތަށް ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ލާބަ އާއި މަންފާކުރެވޭ
ގޮތަށް ކޮލިޓީ އެޝުއަރެންސްކުރެވިގެން ބިނާކުރެވޭ އިމާރާތެއްގެ ގޮތުގައި ވެރިފައިކުރުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ
ފަރާތްތަކުން މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވި، މިފަދަ ޤާނޫނެއްގެ ތެރެއިން އެފަދަ މަސައްކަތްތައް ވިލަރެސްކުރެވިގެންދިއުމަކީ
ރައްޔިތުންނަށް މީގެ މަންފާ ޒަމާންތަކަކަށް ބެހިގެންދާނެ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އެހެންވީމާ، އަދި
ހަމައެއާއެކީގައި މުޅި މި އިންޑަސްޓްރީގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަންނުވެރިންނަކީ މިކަމަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ މީހުން
ކަމަށް މޮނިޓަރކޮށް، މި ބިލުގެ ސަބަބުން އެފަދަ މުޅި އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ
މަސައްކަތްތެރިންނަކީ އެކަށީގެންވާ ހުނަރާ އަދި އެ މަސައްކަތުގެ މާޙައުލަކީ ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ މާޙައުލެއް ކަމާ
އަދި މި މަސައްކަތުގެ މާޙައުލުގެ ތެރޭގައި ހިނގާ ނުރައްކާތެރި ހާދިސާތައް ވީހާވެސް ބޮޑަށް މަދުކުރެވިގެންދާނެ
ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން މި ބިލުން އެފަދަ ކަންކަން މޮނިޓަރކުރެވޭނެ ގޮތަށް ފަރުމާކުރެވިފަވާކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކުރަން. އަދި މިއަށްވުރެ ބޮޑަށް މިފަދަ ކަންކަމުން މި އިންޑަސްޓްރީ ނަގައި ކޮޅަށްޖެހުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭނެ
ކަންތައްތަކާ މެދު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ވިސްނާލެއްވުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. އަދި ވެސް އެއް ފަހަރު މި ބިލު
ފަރުމާކުރެވިގެން، ނިމިގެން އަންނައިރު އަތޮޅުތެރޭގެ ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ އަށް ލުއިފަސޭހަކަމާ އެކީގައި
ހުއްދަދެވޭނެ ނިޒާމަކާ އަދި ކޮލިޓީ ބެލެހެއްޓޭނެ ރަނގަޅު ހަލުވި، ފަސޭހަކަމާ އެކީގައި މިފަދަ ކަންކަން
މޮނިޓަރކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ބައްޓަންވެގެންދިއުމަކީ މިއަދުގެ ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ލާމަރުކަޒީ
ޤާނޫނުން ބާރުއަޅާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަ ކޮށް، މިފަދަ ބިލުތައް ޤާނޫނަށް ބަދަލުވެގެންދާއިރު އެފަދަ ކަންކަމަށް
އަލިއަޅުވައިލުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި ދެކޭތީ މި އިންޑަސްޓްރީ އަށް މި ލިބޭ ކުރިއެރުމަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް
މަރުޙަބާކިޔަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމަށް.
26

މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޙަޤީޤަތުގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނަކީ ވަރަށް ފުރިހަމަ އަށް އެކުލަވައިލެވިފައިވާ
ޤާނޫނެއް. މި ޤާނޫނަށް ނުވަތަ އިމާރާތްކުރުމުގެ މި ބިލު އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވެފައިވާ އެއް ބަޔަކީ މާލޭގެ ރައްޔިތުން
ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެހެން މި ދަންނަވަނީ މާލެ އަކީ، މި އޮތީ ބޮޑު ކޮންސްޓްރަކްޝަން ސައިޓަކަށް
ބަދަލުވެފަ. ސައިކަލުގައި، ކާރުގައި، ދުއްވައިލާފައި ބައިސްކަލެއްގައި، ހިނގައިލާފައި ދާއިރުގައި އަބަދުވެސް ބިރުން
ހުންނަންޖެހެނީ މަތިން ކޯއްޗެއްތޯ ބޮލަށް ވެއްޓޭނީ. ދަރިޔަކު ގޮވައިގެން މަގުމައްޗަށް ނުކުތުމަކީ މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ދަތިވެފައިވާ ކަމެއް. ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ހަމަ މާލޭގެ ރައްޔިތުން މިކަމާ ދޭތެރޭގައި
ވަރަށް ފުންކޮށް ވިސްނައި، މި ބިލަށް މާލޭގެ ރައްޔިތުންގެ ވެސް ޚިޔާލެއް އޮވެއްޖެއްޔާމުން އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް
އަޅުގަ ނޑު ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލަށް ޚިޔާލެއް އޮވެއްޖެއްޔާ އަޅު ގަ ނޑާ ސީދާ ގުޅައިގެން މިކަމާ
ދޭތެރޭގައި ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތު އަބަދުވެސް ހަމަ އޮންނަ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި
އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު މި ހިސާބަށް އައިއްސަ އޮތްއިރުގައި ޙަޤީޤަތަކީ މިއީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން ފަރުމާކޮށް، ނުވަތަ
ޑްރާފްޓުކޮށް ރައީސް އޮފީހުގައި ބޭއްވިފައިވަނިކޮށް ބަޣާވާތަކަށްފަހު މި ހިސާބަށް އައިރުގައި ފުދޭވަރެއްގެ ބޮޑެތި
ބަދަލުތަކެއް ވަކި ޗެޕްޓަރތަކަކަށް ގެނެސްފައިވާ ބިލެއްކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެން މި ދަންނަވަނީ މިއަދުގެ
މި އޮތް ސަރުކާރަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅު ގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް މިއަދާ ހިސާބަށް ވެސް މި އަޑުއިވެނީ މިއަދުގެ
ސަރުކާރުގެ ކޮންމެ ވުޒާރާއަކަށް ބަލައިލި ނަމަވެސް ކޮރަޕްޝަންގެ ވާހަކަ. ކޮރަޕްޝަން އިންތިހާ އަށް ހައްދުފަހަނައަޅާ
ހިސާބަށް ގޮއްސަ އޮތް ކަމެއްގެ ވާހަކަ. މިހެން މިކަން އޮއްވާ މި ބިލު އަޅުގަ ނޑު މީގެ ދެތިން ދުވަސްކުރިން
ބަލަމުންދާއިރުގައި ފެންނަ އެއް ކަމަކީ، މީގައި އެބަ އޮވޭ ބޯޑެއް އެކުލަވައިލެވިފަ. އޮތޯރިޓީއެއް އެބަ އޮވޭ. އޮތޯރިޓީ
ބޯޑުގައި މި ހިމެނެނީ މިނިސްޓަރު އަނެއްކާވެސް. ކޮންސްޓްރަކްޝަން މިނިސްޓްރީގެ މިނިސްޓަރު ވަޒީރަކަށް ސީދާ
ވުޒާރާގައި އިންނަވައިގެން ކަންތައްތައް ކުރުމަށްފަހު އަނެއްކާވެސް އެ ކަންތައްތަކަށް އިތުރު ބާރު ހޯދުމަށް އިތުރު
ބަޔަކާ އެއްކޮށް ބޯޑެއް އެކުލަވައިލެވިފައި ވަނީ. މި ބޯޑުގައި އެބަ ހިމެނޭ އަދި މިނިސްޓަރު އިތުރަށް ލާ 3 ފަރާތެއް.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢައްޔަންކުރާ ފަރާތެއް. މި ބޯޑުގެ ޗެއަރމަން މި ނިންމަނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ. މިހެންގޮސް
ބޯޑަށް ވަރަށް ބައިވަރު ބާރުތަކެއް ދީފައިވާކަން މީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ކަންބޮޑުވުމާ އެކު ފާހަގަކުރާ ކަންތައްތަކެއް.
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން އޮތޯރިޓީއަކަށް ބާރުތަކެއް ދީފައި އޮންނަންޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް އެ އޮތޯރިޓީގެ ބާރުތައް
ވަރަށް ދެފުށް ފެންނަ ގޮތެއްގައި، ހާމަ ގޮތެއްގައި އެކުލަވައިލެވިފައި ވާންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. ޖުމުލަ
ގޮތެއްގައި ބިލުގައި ހުރި ކަންތައްތަކަށް ބަލައިލާއިރު ދެން އޮތް ކަމަކީ ޖޫރިމަނާގެ ކަންތައްތައް. އާދަޔާ ޚިލާފު ބޮޑު
އަދަދަކަށް ޖޫރިމަނާތައް ލިޔެފައިވާކަން މީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި ބިލުގައި ހުރި ކަންބޮޑުވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން އެއް
ކަންތައް. އޭގެއިތުރަށް މިސާލަކަށް އިމާރާތްކުރުމުގެ ގަޑިތައް، އިމާރާތްކުރާއިރުގައި އެ ތަނުގެ ސޭފްޓީ ހުންނަންޖެހޭ
27

ގޮތް، އެ ތަން ވަށައިގެން ކަންތައްތައް ހުންނަންޖެހޭ ގޮތް، މީހުންނަށް ފެންނަން ހުންނަ ބޯޑުތައް ހުންނަންޖެހޭ ގޮތް.
މިކަހަލަ ކަންތައްތަކާ ދޭތެރޭ މިއަށްވުރެ ބޮޑަށް އަދި މާލޭގެ މިހާރު މި އޮތް ބިލަށް ބަލައިލާއިރުގައި މާލެއާ ދޭތެރޭގައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ދޫކޮށްލެވިފައިވާކަން. އަލަށް އިމާރާތްކުރަން ފަށާ ރަށެއްގެ ނުވަތަ ކަންތައްތަކާ ދޭތެރޭގެ ބޮޑަށް
ވިސްނައިގެން ފަރުމާކޮށްފައި އޮތް ގޮތަށް ދާކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ދަނީ ބައެއް ޗެޕްޓަރތައް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި
ދަންނަވަނީ މި ބިލަށް އެބަ ހުއްޓޭ ފުދޭވަރަކަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް އައިއްސަ. އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން މި ބިލު
ފަރުމާކޮށް ނިމުނުއިރުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނާފައި އެބަ ވޭ ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މިކަންތައްތައް މި ހިނގަމުންދަނީ
މާލޭގައި، އައްޑު އަތޮޅުގައި، ބޮޑެތި ސިޓީތަކުގައި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. ކުޅުދުއްފުށީގައި އެބަ ދޭ ގިނަ
އިމާރާތްތަކެއް ހަދަމުން. އެހެންވީމާ، އެ އިމާރާތްތައް ކުރަމުންދާއިރު ދިމާވާ ދަތިތަކާ ދޭތެރޭގައި މިފަދަ ބިލެއް
އެކުލަވައިލާއިރުގައި އަދި މި ވަގުތު، މި ސްޓޭޖުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ.
އެހެން މި ދަންނަވަނީ ބައެއް ރަށްރަށުގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ނުދަނީކީ ނޫން. އެހެންނަމަވެސް ދާއިރުގައި
އެވްރެޖު ގޮތެއްގައި މާލެއާ އަޅާބަލާއިރުގައި ވަރަށް މަދުކޮށްދާކަން ފާހަގަކުރާތީވެ. ދެން އަނެއްކާ ބޯޑުގެ ވާހަކަ
މިދައްކާލަންޖެހެނީ. ބޯޑުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ކަންބޮޑުވާ އިތުރު ކަންތައްތަކެއް އެބަ
ހުރި. ބޯޑުން ހުއްދަތަކެއް މި ލިބެނީ އެތައް ދުވަހެއްގެ އިންތިޒާރުކުރުމަށްފަހު. އަޅުގަ ނޑުމެން އިމާރާތެއް ކުރުމަށް
ހުއްދަ އަށް އެދޭތާ އެތައް ދުވަހެއްގެ ފަހުން އަދި ބޯޑަށް އެބަ ލިބިގެންވާ ބާރުތަކުގެ ތެރޭގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ލޯނެއް
އެ ފަރާތަކަށް ނުވަތަ އެ ގެއެއް ހެދުމަށް ކޮންފޯމްވެގެން އައުމަށްފަހު ވެސް އަދި އެތައް ދުވަހެއްގައި
އިންތިޒާރުކުރަންޖެހޭ ވަކި މުއްދަތެއް ނެތް މި ފަރާތުން ހުއްދަދިނުމަކަށް. އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ މި ސަރުކާރުން އެ
ބޯޑަށް ކޮންމެވެސް ރިޝްވަތެއް، ކޮންމެވެސް ފައިސާއެއް ނުދެނީސް ހުއްދައެއް ނުލިބޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ފަރުމާކޮށް،
ބައްޓަންކުރެވިފައިވާކަން މި ފެންނަނީ މިދެންނެވި ބާބު ވެސް. މިހެންގޮސް ކަންބޮޑުވާ؛ މި ބާބުގައި ކަންބޮޑުވާ
ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މި ބިލަކީ އަޅުގަ ނޑުވެސް ވަރަށް އުފާވާ ބިލެއް.
ޙަޤީޤަތަކީ މާލޭގެ މި އޮތް؛ މިހާރު މި އޮތް، ދިމާވެފައިވާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި އޮތް ދިމާވެފައިވާ ދަތިތަކަށް ވަރަށް
ގިނަ ޙައްލު ގެނެސްދޭނެ ބިލެއް ކަމަށް ވާތީވެ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ބިލު ވަރަށް އަވަހަށް ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި އެހެން
ބިލުތައް ފަދައިން ވަރަށް އަވަސް ސްޕީޑެއްގައި، ވަރަށް ބާރަށް ނިންމާލައި؛ މިސާލަކަށް އެސް.އީ.ޒެޑް ކަހަލަ ގޮތަކަށް
ހަމަ އެބަ ގެންދަންޖެހޭ. މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ފަސޭހަކަން، އަރާމު ނުވަތަ ހިތްހަމަޖެހިގެން ހިނގައިލެވޭނެ ގޮތްތައް
ހަދަން ބޭނުން ކަމަށް ވަނީ ނަމަ، މި ބިލު ވެސް ތަންކޮޅެއް ބާރު ސްޕީޑެއްގައި މަސައްކަތް ގެންގޮސް ނިންމާލަންޖެހޭ
ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަމުން، ކޮމިޓީގެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މި ބިލު ތަންކޮޅެއް އަވަހަށް ނިންމައިދިނުމަށް އެދޭ
ވާހަކަ ދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ކުރުކޮށްލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
28

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމްދީދީ އަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިމާރާތް ކުރުމުގެ ބިލެއް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާފުކުރައްވައްޗޭ އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑަށް ކުޑަކުޑަ އޮޅުމެއް އަރައިގެން. އަޅުގަ ނޑު
ފުރުޞަތުއަރުވަން އޮތް ފަރާތަކަށް ނޫން ފުރުޞަތު މި އެރުވުނީ. މެންބަރުންގެ ކިބައިން ނިހާޔަތަށް މާފަށް އެދެމުން
އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟަށް. ވަރަށް ބޮޑަށް މާފަށް
އެދެން.
ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ މިއަދު ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިމާރާތްކުރުމާ ބެހޭ ބިލަކީ ވަރަށް މުހިއްމު އަދި ވަރަށް
ބޭނުންތެރި ބިލެއް ކަމަށް. އަދި މިފަދަ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި ވަރަށް މުހިއްމު ބިލެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން.
އަޅުގަ ނޑު މި ބިލަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން މިކަމުގެ މުހިއްމުކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އިހުސާސްކުރަންޖެހޭ
ދަ ނޑިވަޅެއް ވެސް މެ މި ދަ ނޑިވަޅަކީ. މި ދުވަސްވަރަކީ. މިހެން މި ދަންނަވާލަންޖެހުނީ މިއަދަކީ ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަގައިމު ވެސް ވޭތުވެދިޔަ 24 ގަޑިއި ރުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ބައްދަލުވި އިމާރާތްކޮށް
ސަރުކާރަކުން ހުއްދަދީގެން ވަކި ރަށެއްގައި 291 އިމާރާތް ބިނާކޮށް، އެ ތަންތަނަށް އެ ޢާއިލާތަކަށް ނުވަދެވިގެން އުޅޭ
މައްސަލައެއް މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް އައިއްސަ އޮތް މައްސަލައެއް. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ
ގުޅީފަޅުގެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ވާހަކަ. މިއަދު ވެސް އެ ތަންތަނުގައި ދިރިއުޅޭ، އެ ތަންތަނަށް އެޑްވާންސް އަށް ފައިސާ
ދައްކައި އެ ތަނުގައި އިމާރާތް ހަދައި، އެ ތަނަށް ނުދެވި ތިބި މީހުން އެބަ ތިބި. އެއް ސަރުކާރުކާރަކުން ޑިވޮލޮޕްކުރަން
ނިންމި ޕްރޮޖެކްޓެއް މިހާރު މި ވަނީ ހުއްޓާލުމަށް، ވަގުތީ ގޮތުން ނަމަވެސް ހުއްޓާލުމަށް އަންގައި އެކަމުގެ ފައިސާ
ދައްކާފައި ހުރި ފަރާތްތަކަށް ވެސް އެ މީހުންނަށް އޭގައި ދެން ދާންވީ މަގެއް ސާފުކޮށް އެނގެން ނެތި،
މަގުމަތިވެފައިވާ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބިލަށް މި ބަހުސްކުރަމުން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
29

ގޮތުގައި އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން ކޮމިޓްމެންޓެއް ދީގެން ކުރާ މަސައްކަތެއްގައި ދެން އަންނަ ސަރުކާރަކުން ވެސް
އެކަންކަމަށް އޮނަރކުރަންޖެހޭނެ. އެއަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ. އަދި ހަމައެއާއެކު އޭގެ އެއްވެސް ފަރާތަކުން ނަގާ
ޑިސިޝަނެއްގެ ސަބަބުން ވިކްޓިމްސްއިންނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ލޮބުވެތި ރައްޔިތުން ވެގެންނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
މި ފުރުޞަތުގައި ސަރުކާރަށް އިލްތިމާސްކުރަން، ގޮވާލަން، ގުޅީފަޅުގެ މައްސަލަ އަވަހަށް ދިރާސާކުރައްވައި އޭގެ
އެޑްވާންސަށް ފައިސާ ދައްކާފައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް، ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް، އެ މީހުންނަށް ކޮމްޕެންސޭޝަންގެ ގޮތުގައި
ނަމަވެސް އެ މީހުންނަށް އަލުން އެ މީހުން ދާންވީ މަގެއް ސަރުކާރުން ހަމަޖައްސައިދިނުން އެއީ އަޅުގަ ނޑު
ދެކޭގޮތުގައި ވަރަށް ވެސް މުހިއްމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. މި ވާހަކަ ދައްކަމުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުން. މި ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލާއިރުގައި މި ބިލުގައި ވެސް އެބަ އޮތް އިމާރާތްކުރުމާ ބެހޭ އޮތޯރިޓީއެއް
ކަ ނޑައަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އިމާރާތްކުރުމާ ބެހޭ އޮތޯރިޓީއެއް ކަ ނޑައަޅާއިރުގައި ކަ ނޑައަޅާ ތަނުގައި ތިއްބަވާ
މެންބަރުންނަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަ ނޑައަޅުއްވާ ބޭފުޅުންނަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވޭ މި މައްސަލައިގައި.
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބޯޑުގެ މެންބަރުންނަށް ކަ ނޑައަޅާ މީހުން؛ ޚާއްޞަކޮށް މިފަދަ ޓެކްނިކަލް
މަސައްކަތްތަކުގެ އުސޫލުތައް ހަމަޖައްސަން ތިބޭ މީހުންނަކީ މިކަން ދަންނަ މީހުންނަށް، ޕްރޮފެޝަނަލް މީހުންނަށް،
ޓެކްނިކަލް މީހުންނަށް ވާންޖެހޭ. ހަމައެކަނި ސިޔާސީ މީހުންނަށް، ސިޔާސީ އެކްޓިވިސްޓުން ބޯޑުގެ މެންބަރުންނަށް
ލައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މީގެ ކުރިންވެސް ވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެކްސްޕީރިއަންސްކޮށްފަ. ތަޖުރިބާތަކެއް ހާސިލުކޮށްފަ.
ކަންކަން ނުއެއް ހިނގާ. އެއްފަހަރު އީ.ޕީ.އޭގައި މައްސަލައެއް ނެތް ކަމަށް ބުނެފައި ދެވަނަ ފަހަރަށް އީ.ޕީ.އޭގައި
މައްސަލަ ހުރި ކަމަށް ބުނެގެން ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހުއްޓި، މީހުން މި ކަންކަމަށް އިންވެސްޓުކުރާ ފަރާތްތައް
ބަނގުރޫޓުވެގެންދާ މަންޒަރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ދަނީ ފެންނަމުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި ބޯޑުގެ
މެންބަރުންގެ ގޮތުގައި ހަމަޖައްސަންޖެހޭނެ. ބޯޑުގެ މެންބަރުންގެ ޝަރުތުތަކެއް ކަ ނޑައަޅަންޖެހޭ. މީގައި އެއްވެސް
ޝަރުތެއް ކަ ނޑައެޅިފައި ނެތްކަން އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކުރަން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބަހުސްގައި
ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ދައްކަން މި އިންޑަސްޓްރީ އަށް ދިވެހިން ގެނައުމަށް. އަޅުގަ ނޑަކަށް ނުފެނޭ
ދިވެހިންނަށް ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ކްލިއަރ ސިޔާސަތެއް ފެނިގެނެއް ނުދޭ. މީގެ ކުރިންވެސް ފެނިގެން ނުދޭ.
އަދި މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ފެނިގެންނުދޭ. އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވޭ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހިން އެތައް ބައިވަރު ބަޔަކު އެބަ ތިބި ހުނަރު. އެ މީހުންނަށް އެ ސްކިލް ހޯދައިދީފިއްޔާ އެ
މީހުން ރަނގަޅަށް މަސައްކަތްކުރާނެ މިއިން ކޮންމެ ދާއިރާއެއްގައި ވެސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ފުރުޞަތު
ދެވިގެން، ދިވެހިންނަށް ފުރުޞަތުދޭ ތަން ފެނިގެންނުދާކަން އަޅުގަ ނޑު ހިތާމައާ އެކު ފާހަގަކުރަން. އަޅުގަ ނޑު
ދެކޭގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ މި ކަންކަމަށް ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް އިންވެސްޓުކޮށްގެން މިކަން ހިންގާ މީހުން، މީގެ
ވިޔަފާރިކުރާ ފަރާތްތަކުން އަބަދުވެސް ބޭނުންވާނީ އެންމެ ކުޑަ ޚަރަދެއްގައި އެ ޕްރޮޖެކްޓެއް ނިންމައިލާފައި އެންމެ ބޮޑު
30

ފައިދާ އެއިން ހޯދަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ކަންކަން ޝަރުތުނުކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ސިޔާސަތުތައް ކަނޑަނޭޅެނީ ދިވެހިންނަށް އެ ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދޭން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މީގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޔަޤީންކުރެވެންޖެހޭ ކޮންމެ އިމާރާތެއް ކޮންމެ ޕްރޮޖެކްޓަކަށް ވެސް ވަކި ކޯޓާއެއްގެ ތެރެއިންކަން
ބިދޭސީން ގެނެވެންވާނީ. ދިވެހިންނަށް އެ ފުރުޞަތުތައް ލިބިގެންދިއުން މުހިއްމު ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން.
ހަމައެއާއެކު މި ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ މަސައްކަތްތައް ފަށާއިރުގައި ވެސް ހެލްތު އެންޑް ސޭފްޓީ އެއީ އެންމެ މުހިއްމު އެއް
ކަންތައް. ވަރަށް ބޮޑެތި ހާދިސާތައް ހިނގާފައި އެބަ ހުރި މީހުންގެ ފުރާނަ އަށް ބޮޑެތި މައްސަލަތައް ދިމާވެފައި އެބަ
ހުރި. އެހެންވީމާ، އެ ކަންކަން ޙައްލުވާނެ ގޮތަށް އެކަން މިއަށް މިހާރަށް ވުރެ ތަފްސީލުކޮށް މި ބިލުގައި ހިމެނިގެން
ދާންޖެހޭނެ ކަމުގައި ދެކެމުން އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމާލަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް
اله.
ވަރަޙްމަތު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމްދީދީ އަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިމާރާތްކުރުމާ ބެހޭ ބިލެއް މަޖިލީހަށް މި ހުށަހެޅިގެންދިޔައީތީވެ، މިކަމާ ބެހޭ
ޤާނޫނެއް ވުޖޫދަށް ގެނައުމަށް ޓަކައި މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީވެ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ސަޢުދުاله ޙިލްމީ އަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއީ
މިއަދުން މިއަދަށް ވެސް ވަރަށް މުހިއްމު ބިލެކޭ. ވުޖޫދަށް ޤާނޫނެއް ގެނައުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް މުހިއްމު.
އިމާރާތްކުރުމާ ބެހޭ ކަންތައްތައް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިންގައި ބަލަހައްޓާ ފަރާތްތަކަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތަކެއް މި
ވޭތުވެދިޔަ ތާނގައި ކުރިމަތިވެފައި މި އޮތީ. މީގެ ސަބަބަކަށް މި ދިމާވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަމާ ބެހޭ ޤާނޫނެއް
ނެތުން. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެބަ ވިދާޅުވޭ ދިވެހިންނަށް ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް
މީގެތެރެއިން ލިބެންޖެހޭ ވާހަކަ ވެސް. އަ ޅުގަ ނޑު ވަރަށް ތާއީދުކުރަން އެ ވާހަކަ އަށް. އެކަން ވެސް ހަމަޖެހިގެންދާނީ
މިކަމާ ބެހޭ ވަކި ޤާނޫނެއް ވުޖޫދަށް އައިސްގެން. އެ ޤާނޫނުގެ ތެރެއިން އޮންނާނެ ވަޒީފާތަކަށް މީހުން އުފައްދަންވާ
ގޮތާއި ވަޒީފާ ލިބެންވާ އަދަދާއި ވަޒީފާ އަދާކުރާ މީހުންގެ ތެރޭގައި އުޅެންޖެހޭ ގޮތާ، މި ހުރިހާ ކަމެއް މި ޤާނޫނުގެ
ތެރެއިން ހިމެނިގެންދިޔައިމަ ބޭނުންހާ ގޮތަކަށް މީހުން ލައި، ކަ ނޑައި ވަކިކޮށް، އަދި މީހުން ބޭނުން އަދަދަކަށް
ގެނެސްގެން އެހެންނެއް ވެސް ނޫޅޭނެ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިކަހަލަ ޤާނޫނެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވުޖޫދުގައި ނެތުމުގެ
31

ސަބަބުން ދިވެހިރާއްޖެ އަށް އެންމެ ބޮޑު އާމްދަނީއެއް ލިބޭ، އެންމެ ބޮޑު އިންކަމެއް ލިބޭ، އެންމެ ބޮޑު ޖޮބްފޯސް
ކަމަށްވާ މަސީގެ މަސައްކަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ހުރަހަކަށް އެޅިފައި މި އޮތީ. އެއީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ދިމާވެފައި އެ ބޭފުޅުން
މިލިއަން، 111 މިލިއަން، 211 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހިންގަހިންގާ ތިއްބާ ބައެއް ފަހަރު ޤާނޫނެއް މިގޮތަށް
ވުޖޫދުގައި ނެތުމުގެ ސަބަބުން ވަރަށް ބޮޑެތި ގެއްލުންތަކާ ދިމާ އެބަ ވޭ. މިސާލަކަށް، ދުނިޔޭގެ ބާޒާރަށް އަންނަ
ބަދަލެއްގެ ސަބަބުން ނޫނިއްޔާ ބޭރު ފައިސާ އަށް އަންނަ ބަދަލެއްގެ ސަބަބުން އެ ބޭފުޅުން އިމާރާތްކުރުމަށް ޓަކައި
111 މިލިއަން، 211 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ކޮންޓްރެކްޓެއް ނަގައިގެން ތިއްބާ ޑޮލަރުގެ އަގު ހެސްކިޔާފައި މައްޗަށް ދިޔައީ.
އޭގެ ސަބަބުން، އެ ބޭފުޅުން އެ ދޭތެރޭގައި ހެދިފައިވާ އެގްރީމަންޓުގެ ސަބަބުން އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބެންޖެހޭ އާމްދަނީގެ
އެތައް ބޮޑު ބައެއް ގެއްލި، ކެނޑިގެންދިއުމުގެ ސަބަބުން ބައެއް ކުންފުނިތައް ބަނގުރޫޓުވެފައި އެބަ ހުރި. މިކަހަލަ
ޤާނޫނެއް ވުޖޫދުގައި އޮތުމުގެ ސަބަބުން އެހެން އަންނަ ބަދަލަކާ ގުޅިގެން ދިމާވާ ކަންތައްތަކުގައި ވެސް އެ
ކުންފުނިތަކަށް ލިބެންޖެހޭ ބަދަލު، ނޫނިއްޔާ އިތުރަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ވެސް ލިބޭ ގޮތް
މެދުވެރިވާނެ. އަދި ހަމައެއާއިއެއްކޮށް މިހާރު އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނެއް ވުޖޫދުގައި ނެތުމުގެ ސަބަބުން މާލޭގަޔާއި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި؛ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން އެއްވެސް ޤާނޫނެއް ވަކި މާލެއޭ ނޫނިއްޔާ ވަކި ރާއްޖޭގެ ރަށަކަށް
ނިސްބަތްވެގެން ހެދޭނެ ކަމަށް. ޤާނޫނުތައް މި ހެދެނީ ދިވެހިރާއްޖެ އަށް. އެންމެހައި ރައްޔިތުންގެ މައްޗަށް. މުޅި
ޤައުމަށް ލާބަ އާއި މަންފާ ހުންނަ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، މި ޤާނޫނު ވެސް ބައްޓަންވެގެން މި އަންނަނީ މާލެ
އިސްތިސްނާވެގެނެއް ނޫން. އަދި ރާއްޖޭގެ ވަކި ރަށެއް އިސްތިސްނާވެގެން، ވަކި ރަށެއް ހިމެނިގެނެއް ވެސް ނޫން. މުޅި
ޤައުމަށް. އެހެންވީމާ، މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެދޭ ގަވާއިދުތަކާ އެއްކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ ކަންތައްތައް
ކުރިއަށްދާއިރު، ހިނގާބިނގާވެ މަގުމަތީގައި އުޅޭ މީހުންގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން ވެސް މީގެތެރޭގައި މިހާރަށް ވުރެ
ބޮޑަށް ހަރުދަނާވެ، ވަކި މިންގަ ނޑުތަކަކަށް ފެތިގެންދާނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، މި ބިލު
މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީގައި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން ބަހުސްކުރައްވަމުންދާއިރު މި ބިލަށް އިތުރަށް މަޝްވަރާކޮށް، ކަންތައްތައް
ރަނގަޅުކުރުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަދި ހަމައެއާއިއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފްލެޓުތަކާ އަދި ހައުސިން ޔުނިޓުތައް އިމާރާތްކުރެވެން ފެށުނީ ވެސް ކޮންމެހެން މިދިޔަ
އަހަރަކު ވެސް ނޫން. އަދި އޭގެ ކުރީ އަހަރަކު ވެސް ނޫން. މިދިޔަ 1 އަހަރަކު ވެސް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އެނގޭނެ އިމާރާތްކުރުމުގެ މަސައްކަތް
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފެށިއްޖެ މީގެ އެތައް އަހަރެއް ކުރީގައި. ފެށިގެން އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގޮސް މިހާހިސާބަށް އައިއިރު
ދިވެހިރާއްޖޭގައި އާމްދަނީ، ރައްޔިތުންނަށް އާމްދަނީ، ދިވެހި ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ލިބޭ އެންމެ ބޮޑު އެއް ވަސީލަތަކަށް
ވެފައި މި އޮތީ އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ. މި ދާއިރާ އިން ލިބޭ ފައިސާ އިން ދިވެހި ދައުލަތަށް ވަރަށް ބޮޑު
އާމްދަނީއެއް، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ފައިދާއެއް އެބަ ކުރޭ. އަދި ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް ވެސް އެންމެ
32

ގިނައިން މި އޮތީ އެއީ އަދި ބޭރުމީހުންނަށް ވިޔަސް، ދިވެހިންނަށް ވިޔަސް ހަމަ މި ދާއިރާ އިން ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ބަލަން ޓުއަރިޒަމް ފިޔަވައި. އެހެންވީމާ، މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލެއް ނުކުރަން
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހައުސިން ޔުނިޓުތަކާއި ފްލެޓުތަކާ ވެސް އަޅަންފެށީ ވަކި ސަރުކާރަކުން ކަމެއް. މިއީ މާ ކުރިއްސުރެ
އަންނަމުން އައި ކަންތައްތައް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދަތުރުފަތުރު ވެސް މީގެ 91 އަހަރު ކުރިން، 11 އަހަރު ކުރިންވެސް
ރާއްޖޭގެ މީހުން ކުރޭ. އެއީ ވަކި ބަޔަކު ކުރި ކަމެއް ނޫން. މި ތަރައްޤީކުރަމުން މި ދަނީ. ހުރިހާ ސަރުކާރަކުން ވެސް
މި ދަނީ ކޮންމެ ސަރުކާރަކުން އަންނަ؛ އެ ސަރުކާރު ވުޖޫދަށް އަންނަ ހިސާބުން ފެށިގެން އޭރަކު އޮތް ހިސާބަކުން
އެއަށްވުރެ މައްޗަށް ކުރިއަށް ގެންދެވޭތޯ ބަލަމުން. އެހެންވީމާ، اله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިހާރު މި ސަރުކާރުން މި
ޤާނޫނު ވުޖޫދަށް ގެނައުމަށް ޓަކައި މި ކުރެއްވި މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން އިމާރާތްކުރުމާ ބެހޭ މުއައްސަސާ؛ އެ
ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ މީހުންނަށާ އަދި މަސީ އަށް، ޚާއްޞަކޮށް މަސީ އަށް ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ލިބިގެންދާނެ
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. މިހާރު މި ކުންފުނި، މި ދާއިރާ އޮތީ ވަރަށް ބޮޑަށް ބަނގުރޫޓްވެފައި ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤަބޫލުވޭ. ދާދި ފަހުން މަޖިލީހުގައި ހަމަ ކޮމިޓީއެއްގައި ވެސް އެ ބޭފުޅުން، އެ ބޭފުޅުންނަށް
ދިމާވެފައިވާ ދަތިތައް ވަނީ ކިޔައިދެއްވާފަ. ވިދާޅުވެފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން
މަސައްކަތްކޮށްގެން މި ދާއިރާ އަށް ބޭނުންވާ، އަދި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ގޮތަށް މި ޤާނޫނު ވުޖޫދަށް
ގެނައުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރުން. މި މަޖިލީހުން މި ބިލަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙެއް ގެނެސް، މި ކަންތައްތައް
ނިންމައި އަވަހަށް މި ޤާނޫނަކަށް ހަދައި ރައްޔިތުންނަށާ އަދި މި ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ ހުރިހާ މީހުންނަށް އެންމެ
ފައާިދުހރި ގޮތަށް މިކަން ވާނެ ގޮތަށް އިންތިޒާމުކޮށްދިނުން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުލްކަރީމަށް.
ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުލްކަރީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު ހުށަހެޅިފައި މި އޮތީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން. މި ބިލަކީ
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުގައި ވެސް ވަރަށް ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިފައި އެއްކޮށް ފުރިހަމަކުރެވިފައި އޮތް ބިލެއް.
ނަމަވެސް، މިހާރު ކުޑަ ބަދަލަކާ އެއްކޮށް މި ތަނަށް ހުށަހެޅިފައި މި އޮތީ. މީގައި މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި މި އޮތީ
މޯލްޑިވްސް ބިލްޑިންގ އެންޑް ކޮންސްޓްރަކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ ނަމުގައި އޮތޯރިޓީއެއް އުފައްދާ ވާހަކަ. މި އޮތޯރިޓީ
އުފެދުމަކުން އަދި މީގެ ޙައްލެއް ނުލިބޭ. ޙަޤީޤަތަކީ މި ބިލު އެއްކޮށް ކިޔައިލީމަ ވަރަށް ހީލަތްތެރިކަމާ އެއްކޮށް ވަރަށް
33

ގިނަ ބާބުތަކެއް އެބަ ހުރި މީގައި އެކުލެވިފަ. މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި ހެދޭ ގަވާއިދެއްގެ ދަށުން މަސައްކަތް ހަވާލުކުރާ
ފަރާތަކުންނޭ ކިޔާފައި ހަމަ ހުރިހާ މާއްދާއެއް ވެސް ނިންމާފައި މިހިރީ. ސަބަބަކަށް ވެފައި މި އޮތީ ކައުންސިލުތަކަށް
ހަމަ ކުރިއަށްވުރެ ވެސް ބާރު ބޮޑުކުރުން އެ ވިސްނުމަކަށް ވެފައި މި އޮތީ. ޚާއްޞަކޮށް މިހާރު މާލޭގެ އިމާރާތްތަކަކީ
ކޮންމެ މީހަކު ވެސް ހެދިފައި މިހިރީ އިތުރު ބުރިއެއް ޖެހިފައި، ނޫނީ މަގުމަތިން ތަންކޮޅެއް ބޭރަށް ނެރެވިފައި މިހިރީ.
411 ފަސްޓް ފްލޯ އިން ނެރެންޖެހޭ ތަންކޮޅު ވެސް މިހިރީ ގޭތެރެއަށް ވެއްދިފަ. އެހެންވީމާ، މި ހާލުގައި މިކަން
ހުރިއިރުގައި އެއަށް ޙައްލެއް ލިބެންޖެހޭ މި ބިލުގެ ސަބަބުން. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މިހާރު ހުއްދަނުލިބިފައި ހުރި ވަރަށް
ގިނަ ތަންތަނެއް އެބަ ހުރި މި ބުނާ ކަހަލަ ދަތިތަކާ ހެދި. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތައް ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި ކޮމިޓީ
ސްޓޭޖުގައި މި ކަމުގައި ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތެއް ކުރަންޖެހޭނެ. ދެން އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވަރަށް ބޮޑު
ޖޫރިމަނާއެއް މީގައި މި އޮތީ ހުށަހެޅިފަ. ކަމެއް ފެށިގެން އަންނައިރުގައި ފުރަތަމައިނުން ތަންކޮޅެއް ކުޑަކޮށް ޖޫރިމަނާ
ފަށާފައި މިކަމަށް ރައްޔިތުން އަހުލުވެރިވާ ހިސާބުން ޖޫރިމަނާ ބޮޑުކުރުމަކީ އޭގެ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. ދެން މީގައި މިހާރުވެސް އެބަ އޮވޭ އިންޖިނިއަރުންނަށް ވަކި ތައްގަ ނޑެއް ދެވިފައި ތިބި
އިންޖިނިއަރުން އެބަތިބި. އަދި އިންޓީރިއަރ ޑިޒައިނަރުންނަށް ވަކި ތައްގަ ނޑުތަކެއް ދެވިފައި އެބަ ހުރި. މީގެ ސަބަބުން
ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ޚަރަދެއް އެބަ ހިނގާ. ކޮންމެ ފަހަރަކު އެއްޗެއްގައި، ކުރެހުމެއްގައި ތައްގަ ނޑު
ޖަހަންވީމާ، ހަމަ ދެ ފަރާތަކަށް އެބަ ލާރިދޭ. އެހެންވީމާ، މިހާރުވެސް ހަމަ އެއް ދުވަހު އެއް ގަވާއިދު، އަނެއްދުވަހު
އަނެއް ގަވާއިދު މި އޮންނަނީ. އެހެންވީމާ، މި ކަމަށް ޙައްލެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މީގައި.
ދެން ޙަޤީޤަތަކީ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލެއް ހުށަހެޅިގެން މި ހުރިހާ ކަމަކަށް ޙައްލު ލިބިގެން އަންނައިރުގައި އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރަނީ މި ޤާނޫނުގައި ހިމެނެންޖެހޭނެ ކަމަށް. ޚާއްޞަކޮށް މާލޭގައި ކުދި ތަންތަންކޮޅުގައި މި އުޅޭ މީހުންނަށް
ޑައުންޕޭމަންޓަކާ ނުލައި ލޯނު ލިބޭނެ، ނޫނީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގަ އި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރިހާ ކަންކޮޅެއްގައި ތިބި
ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެ ފުރުޞަތު ލިބެންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން މަދުވެގެން 111 މިލިއަން ރުފިޔާ
ޑައުންޕޭމަންޓަކާ ނުލައި ބޭންކުތަކުން ލޯނު ދޫކުރަން މި ޤާނޫނުގައި ލާޒިމުކުރާ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ބޭންކުތަކާ ވެސް އަދި
ސަރުކާރާ ވެސް މަޝްވަރާކޮށްފައި ހިމެނުމަށް. ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މިއީ އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ ވަރަށް ބައިވަރު
ކަންތައްތަކެއް ހުރި؛ ކައުންސިލުގެ ބަހެއް ވަރަށް ބޮޑަށް ހޯދަންޖެހޭ. މި ހުރިހާ ކަމެއް ހަމަ އާޚިރުގައި ހިންގާނެ
ފަރާތަކީ ކައުންސިލު. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބިލުގައި ލިޔެވިފައި އެބަ އޮތް މިހާރު އެކަމުގައި
ބޭނުންކުރާ ހުރިހާ ސާމާނާއި ތަކެއްޗާއި މީހުންނާ މި އޮތޯރިޓީ އަށް ބަދަލުވެގެންދާނެ ކަމަށް. ކޯއްޗެއްތޯ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ހުރީ އޭގައި؟ އޭގައި ހުރީ ދެ ކޮމްޕިއުޓަރ ސިސްޓަމާއި އެންމެ ކުއްޖަކާ. އެއީ ހައުސިން މިނިސްޓްރީގައި
ހުރީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު ވަރަށް ނެތް ތަޞައްވުރެއް ދައްކައިގެން ހަދާ އޮތޯރިޓީއެއް މިއީ ބޮޑު 9 މެންބަރުންގެ
ކޮމިޓީއަކަށް ލައިގެން. ޙަޤީޤަތުގައި އާޚިރުގައި ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ކުރާ ފަރާތަކީ ރާއްޖޭގެ އުފެދިފައި މިހިރަ ހުރިހާ
34

ކައުންސިލުތަކެއް. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި ވެސް ހަމަ ހުރިހާ ބާރެއް މި ބޭފުޅުން ހަމަ ގަވާއިދުތަކެއް
ހަދާފައި ބޮޑު ބޯޑެއް ހަދާފައި ބައިވަރު މުވައްޒަފުންތަކެއް ލާފައި ކައުންސިލުތަކާ ހަވާލުކުރާނީ. އެހެންވީމާ، އެކަން
ވެސް ވީހާވެސް ބޮޑަކަށް ކުޑަ ވެގެންދާނެ ގޮތަކަށް މިކަން ނިންމަންޖެހޭ. ދެން ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ހުށަހަޅަން މި ގަވާއިދުތައް ވުޖޫދަށް އަންނާނެ ތާރީޚުތަކެއް ވެސް އެބަ ޖެހޭ ކަ ނޑައަޅަން. ކަ ނޑައަޅާފައި
އެކީއެކައްޗަކަށް މި ޤާނޫނު އައުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ހަމަ މި ސިނާ ޢަތަށް އިތުރު ކުރިއެރުމެއް
ލިބިގެންދާނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަތިވެރި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙުސައިން މުޙައްމަދަށް.
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން އިމާރާތްކުރުމާ ބެހޭ ބިލެއް ސަރުކާރުން
ހުށަހެޅުއްވީތީވެ. އެކަމަށް ވަރަށް ޤާބިލު އެކަށޭނަ ބޭފުޅެއް ހުށަހެޅުއްވީ ވެސް. އެހެންވީމާ، އެހެން ބޭފުޅުން ފަދައިން
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ބޭނުންތެރިކަމެއް ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ މިކަމާ ބެހޭ
ގަވާއިދެއް އޮވެގެން ނުވަތަ ކޯޑެއް އޮވެގެން ބެލެމުންދިޔަ ކަންތައްތަކެއް ނުވަތަ މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ސަރުކާރުން
ބައްލަވާ ހިންގަވާ ކަންތައްތަކެއް މިހާރުވެސް އޮވޭ. އާދެ، އިމާރާތްކުރުމުގެ ވާހަކަދައްކާއިރުގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުގެ
އަޚް، ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދު اله ރިޔާޟު ވިދާޅުވި ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެން ރޭގައި
ތަޖުރިބާކުރަންޖެހުނު ކަމެއް ކުޑަކޮށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސާ ހިއްސާކޮށްލާފައި އަޅުގަ ނޑަށް ކުރިއަށް ދެވެން އޮތީ.
ގުޅީފަޅު އިންވެސްޓްމަންޓު ކިޔާ ކުންފުންޏަކުން ގުޅީފަޅުގައި ތަރައްޤީކުރާ ފްލެޓުތަކަކަށް 2112 ވަނަ އަހަރު
ޑައުންޕޭމަންޓް ދައްކާފައި ތިބި ދިވެހި ރައްޔިތުންތަކަކާ އަޅުގަ ނޑާ ބައްދަލުވި. އަޅުގަ ނޑު މެންނަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނު
ގޮތުގައި ގާތްގަ ނޑަކަށް 119 ޢާއިލާއަކުން އެބަ ވޭ ޑައުންޕޭމަންޓް ދައްކާފައި ފްލެޓަށް އެދިފަ. ވަރަށް ކުޑަދުވަސްކޮޅެއް
ތެރޭގައި ނުވަތަ އަހަރެއްހާ ދުވަސް ތެރޭގައި ފްލެޓު ލިބޭނެކަމުގެ އިންތިޒާރުގައި ތިބެމުންތިބެމުން އައިސް ދާދި
ފަހަކުން، މިދިޔަ ސެޕްޓަމްބަރު މަހުގެ ތެރޭގައި ވަދެވޭނެ ކަމަށް، 19 ފްލެޓެއް ނިމިގެން އެ ތަނަށް؛ 24 ފްލެޓެއް
ނިމިގެން އެ ތަނަށް ވަދެވޭނެ ކަމަށް މަޢުލޫމާތުދީފައި އެކަމަށް ތައްޔާރުވެ، ފަރުނީޗަރު ގަނެ، ތިބި ތަންތަން ދޫކޮށް،
މާލޭގައި ހިފައިގެން ތިބި ތަންތަން ދޫކޮށް، ދިޔުމަށް ތައްޔާރުވެގެން އެ ތަނަށް ދިޔައިމަ ބުނީ އަދި ނެތޭ ވަދެވޭކަށެއް
އިނގޭތޯ. އެއްބައިމީހުން މުޅި އުމުރުގައި، މުޅި އުމުރުގައި ސޭވްކުރި ފައިސާ އެކަމަށް ހޭދަކުރީ. ދަރަންޏަށް ފައިސާ
35

ނަގައިގެން ޑައުންޕޭމަންޓު ދެއްކި. އެކި ގޮތްގޮތުން ލާރި އެއްކޮށްގެން ފައިސާ ދެ އްކި. 4 ލައްކައިން 1 ލައްކައިން
ބައެއް މީހުން 1 މިލިއަނުން ވެސް ލާރި ދައްކާފައި އެބަ ހުރި. މީގެތެރެއިން އެކެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވައިލާނަން. ރާއްޖެތެރެއިން މާލެ އަށް ހިޖުރަކޮށް ދަރިންނަށް ކިޔަވައިދިނުމަށް މިތާ ސްކޫލަށް ކުދިން ވައްދައިގެން
މާލެ އިން ތަނެއް ކުއްޔަށް ހިފައިގެން ހުރި މީހަކު، އޭނަ މުސްކުޅިވާ ދުވަހު ދަރިން ދިރިއުޅޭނެ ތަނެއް ހޯދުމަށް ޓަކައި
އެގޮތްމިގޮތުން ލާރި އެއްކޮށްގެން ޑައުންޕޭމަންޓު ދައްކައިގެން އެތަނުން ތިހިރީ ފްލެޓް ލިބިފައޭ، ދާންވީއޭ ބުނީމަ
މާލޭގައި ހުރި ތަން ދޫކޮށްލާފައި އެ ތަނަށް ދިޔައިމާ ވަދެވޭ ގޮތެއް ނުވި. މާލެ އެނބުރި އައިއިރު މާލޭގައި ހުރި ތަން
ހުރީ ދޫކޮށްލާފަ. ވަންނާނެ ތަނެއް ނެތް. ދަރިންކޮޅު ސްކޫލުން ކަ ނޑައިލާފައި އަންހެނުންނާއި ކުދިން ވީ މިހާރު ރަށަށް
ފޮނުވާފަ. އޭނަ ނިދަނީ މަސައްކަތްކުރާ ތަނުގެ އަސްކަނީގައި. ރައްޓެއްސެއްގެ ގެ އިން ފެންވަރައިގެން އުޅެނީ.
މިހެންވާއިރު، ދިވެހި ސަރުކާރުން، އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ދިވެހި ރައްޔިތުން ދެކެނީ ދިވެހި ސަރުކާރު.
އޭނާގެ ސަރުކާރެއް، މީނާގެ ސަރުކާރު، އަޅުގަ ނޑުގެ ސަރުކާރެއް، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ސަރުކާރެއް ނޫން.
އަބަދުވެސް އޮންނަނީ ދިވެހި ސަރުކާރު. ސަރުކާރަށް ރައްޔިތުން އިތުބާރުކުރާ ވަރެއްގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން މިތަނުން
އިމާރާތް މިވެނި ދުވަހަކުން ލިބޭނޭ، ލާރި ދައްކާށޭ ބުނީމަ ދެއްކީ ވެސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވެސް، އަދި މިތާ މި ތިއްބެވި ހުރިހާ ޕާޓީ ތަކުގެ މެންބަރުން ވެސް، ދިވެހި ސަރުކާރު ޒިންމާއެއް ވޭ
މި މީހުން؛ އެބަ ތިބި ގާތްގަ ނޑަކަށް ސަތޭކަ ސޯޅަވަރަކަށް ޢާއިލާ. އެތައް ހާސް ބައެއް މަގުމަތިވެފަ. އެހެންވީމާ، މި
މީހުންނަށް ގޮތެއް، މި މީހުން ބޭނުމެއް ނުވޭ ފައިސާއެއް. ލާރިއެއް ނޫން ބޭނުންވަނީ. އަދިވެސް ބޭނުންވަނީ ދިރިއުޅޭނެ
ތަނެއް. އެ ތަނުން ވިޔަސް، ގުޅީފަޅުން ވިޔަސް، ވިލިނގިލިން ވިޔަސް، މާލެ އިން ވިޔަސް، ހުޅުމާލޭން ވިޔަސް،
އަޅުގަ ނޑަށް ހީވާ ގޮތުގައި މި ކަމަށް ޙައްލެއް ހޯދައިދިނުމަކީ މި ކަމުގައި އަތްބާރެއް އެޅެން ކޮންމެ ބައެއްގެ
ޒިންމާއެއް. އެހެންވީމާ، މި ވާހަކަ ދަންނަވާލުމަށްފަހުގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް މި ބިލައިގެން ކުޑަކުޑަ ބައެއް ވާހަކަތައް
ދަންނަވާލުމަށް ކުރިއަށް ދާނަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޑުއެއްސެވީތީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
އާދެ، މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ކުރިންވެސް ދެންނެވި ފަދައިން މިންގަ ނޑުތަކެއް، އުސޫލުތަކެއް، ގަވާއިދުތަކެއް
ސަރުކާރުން ހަމަޖައްސަވައިގެން އެކަމަށް ކަ ނޑައެޅޭ ފަރާތްތަކަކުން ބައްލަވަމުން ގެންދެވި. އާދެ، ރައްކާތެރި ގޮތުގައި
ސަލާމަތްކަމާ އެކީގައި؛ މި ބިލު ހުށަހެޅި މަޤްޞަދުތައް ވިދާޅުވާއިރުގައި މި ވިދާޅުވަނީ ކަ ނޑައެޅޭ މިންގަ ނޑުތަކެއްގެ
އުސޫލުގެ ދަށުން މަސައްކަތް ހިނގާނެ ގޮތްތަކެއް ރޭވުމާއި ރައްކާތެރި ގޮތެއްގައި ދުޅަހެޔޮ ގޮތެއްގައި އިމާރާތްތައް
ކުރުމާ އަދި އިމާރާތްތަކުގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންނަށް އެކަހަލަ މާޙައުލެއް ތަނަވަސްކޮށްދިނުމާއި މަސައްކަތުގައި އުޅޭ
މީހުންނަކީ ޤާބިލު ބަޔަކަށް ހެދުމާއި މި ފާޑުގެ ކަންކަމޭ. އާދެ! ރަނގަޅު މަޤްޞަދުތަކެއް އަދި މި އިންޑަސްޓްރީ
ތަރައްޤީކޮށް، މިއީ މުހިއްމު އިންޑަސްޓްރީއެއްކަން ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. ދެން އެހެންނަމަވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑަށް ކުޑަކުޑަ ވާހަކައެއް ދަންނަވާލަން އެބަ ޖެހޭ އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑު ކޮންމެ ކަމެއްގައި ވެސް ދަންނަވާ
36

ވާހަކައެއް މިއީ. އެހެންނަމަވެސް އެހެން ބޭފުޅުންނަށް މާ ކަމުދާ ވާހަކައެއް ވެސް ނޫން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ
ކަމެއް ފަށައިގަންނައިރު، އިޞްލާޙުކުރާއިރު ވެސް ބޯޑެއް، އޮތޯރިޓީއެއް، އޮފީހެއް އުފައްދަން އެބަ ޖެހޭ. އިއްޔެ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެހީ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ. ރިކަރަންޓު ޚަރަދާއި މުވައްޒަފުންގެ ޚަރަދު 91%. އެންމެން މި ތިބީ
ކަންބޮޑުވެފަ. ރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ އަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނެތިގެން. ބަޖެޓު ބޮޑުވެގެން 24 ބިލިއަނަށް އެރީ.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ކަމެއް ޖެހުނީމަ އޮތޯރިޓީ އާއި ބޯޑާ އުފައްދައިލާފައި މި ނިންމާލަނީ. ދުވަސްކޮޅަކުން،
ފުރަތަމަ ފެށޭއިރު 1 މިލިއަން. ދުވަސްކޮޅަކުން 11 މިލިއަން. އޭގެ ފަސްއަހަރު ފަހުން 11 ބިލިއަން އަރާނެ.
ރިކަރަންޓު ޚަރަދު ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، މިއީ ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. މިހާރުވެސް އެ ވިދާޅުވީ ހައުސިންގ
މިނިސްޓްރީގައި ކޮމްޕިއުޓަރަކާއި އަންހެން ކުއްޖަކާ ބައިންދައިގެން މިކަން އެބަ ކުރެވެއޭ. އަދި މުޅިން އެވަރުން
ނިންމައިލާށެކޭ ނޫން. އެހެންނަމަވެސް މި ދެންނެވީ ބޮޑުސިންގާ އިމާރާތެއް ޖަހާފައި ދެން އަނެއްކާ އިމާރާތެއް
ހަދައިދީފައި އިމާރާތްކުރާ މީހުން، ރެގިއުލޭޓުކުރާ މީހުންނަށް އިމާރާތެއް ހަދައިދީފައި؛ މިހެންވީމަ މި ޚަރަދުތަކަށް
ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް މި ބިލަކީ ރަނގަޅު ބިލެއް. މީގެ މަފްހޫމުތަކަށް ވެސް ތާއީދުކުރަން. ކޮމިޓީ
ސްޓޭޖުގައި އަދި މިއަށްވުރެން ފުރިހަމަކުރާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން. އަދި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމަށް.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އާދެ! މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމަތީގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލުގެ ނަމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުން
މި ދާ ބިލަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިއިން ކޮންމެ ދިވެއްސަކަށްމެ ވަރަށް މުހިއްމު ބިލެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވޭ ބިލެއް.
އާދެ! މި ބިލުގެ ތަޢާރުފުގައި މި ބަޔާންކުރާ ގޮތުގެ މަތީން މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ ތަރައްޤީކުރަން،
އަދި އެކަމަށް ކަ ނޑައެޅޭ ހަމަތަކެއް ޤާއިމުކުރުން، އަދި އެ އިދާރާ ކުރިއަރުވައި ހިންގާނެ ގޮތެއް ކަ ނޑައަޅާ
އޮނިގަ ނޑެއް ކަ ނޑައަޅައިދޭ ޤާނޫނެއް ކަމަށް މި ބަޔާންކުރަނީ. ދެވަނަ ކަމަކަށް މި އޮންނަނީ މި ޤާނޫނަށް ކިޔާނެ
ނަމެއް ބަޔާންކުރުން. އެއީ އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު ކަމަށް. މީގެތެރޭގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ނަން، މި ދެނަމުގެ
މައްޗަށް ބަލާއިރުގައި އޭގެ ތިރިއަށް އައިސްފައި ހުރި މަފްހޫމުތަކާއި ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރުގައި އޭގަ އި އިމާރާތްކުރުމުގެ
މި ޤާނޫނު؛ އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގައި އިމާރާތްކުރާނެ ގޮތެއް އޭގައި ކަ ނޑައެޅިގެން ބަޔާންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް
ޤަބޫލުކުރެވެނީ. އެއީ އިމާރާތްކުރާނީ ކިހިނެއްތޯ، އިމާރާތްކުރުމުގެ ޑިޒައިންކުރާނީ ކިހިނެއްތޯ، ކޮންގޮތަކަށްތޯ، ކިހިނެއްތޯ
37

ސްޕޭސް ދޫކުރާނީ، ހުސްތަން ދޫކުރާނީ، މިކަހަލަ ގޮތްގޮތަށް ކަ ނޑައެޅޭ އެއްޗެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ.
އެއީ ނަންދީފައި އޮތް ގޮތުން. ދެން ނަމެއް ކޮންމެ ގޮތަކަށް ދީފައި އޮތްކަމުގައި ވީނަމަވެސް މި ޤާނޫނުން ހާސިލުކުރަން
ބޭނުންވާ މައިގަ ނޑު މަޤްޞަދުތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައި، ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތްއިރުގައި އިމާރާތުން ރައްކާތެރި
ދުޅަހެޔޮ ޞިއްޙަތެއް މަގުފަހިކޮށްދޭނެ، އަދި ތަންތަން ބޭނުންކުރާނެ ފަރާތްތަކަށް ގެއްލުމެއް ނުލިބޭނެ ރައްކާތެރި ތަނެއް
ކަމުގައި ހެދުމަށް މަގުފަހިކުރުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރުގައި މީގެ ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ އަދި މުޅިން ތަފާތު
ވާހަކަތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. ތަފާތު ވާހަކަތަކަކީ އިބާރާތެއް މިގޮތަށް އަތުވެއްޖެ ކަމުގައި ވަނީ
ނަމަ، އެ ގޮތަށް އެކަން ކުރަންވީ ގޮތެއް ސާފުކޮށް ޤާނޫނެއްގައި އޮންނަންވާނެ. އަދި އެކަމެއް ކުރަންވާ ގޮތެއް
ބަޔާންކުރުމަށްފަހު އެކަމެއް ނުކޮށްފިއްޔާ ދެން ހަދަންވީ ގޮތެއް ވެސް ކަ ނޑައަޅައި ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނުގައި އޮންނަންވާނެ.
އެކަމެއް އެއަށްވުރެ އިތުރު ދަރަޖައަކަށް މައްޗަށް ގޮސް މާ ބޮޑަށް އެކަން ބޮޑު ހިސާބަކަށް ގޮސްފިކަމުގައި ވަނީ ނަމަ،
ޤާނުނީ ގޮތުން އޭނަގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކުރާ ކަންތައްތަކެއް ހުންނަންވާނެ. ނަމަވެސް މި ޤާނޫނުން އަޅުގަ ނޑަށް ފެނިގެން
މި ދަނީ ޤާނޫނެއްގެ ސިފައިގައި އޮތްކަމުގައި ވީނަމަވެސް މި ޤާނޫނުގެ އެކި މާއްދާތަކުގައި ބުނަމުންގެންދާ
ވާހަކަތަކުގައި ފުށުއެރުންތަކެއް ހުރި ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން މިފަދަ ބިލެއް މިއީ ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ވަރަށް
މުހިއްމު ބިލަކަށް ވެފައި، މި ބިލުގެ މަރުޙަލާ ކަޑައްތުކުރެވިގެންދާއިރުގައި ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި މި ބިލު ކޮށައިމަށައި މިއީ
ރައްޔިތުންނަށް ފައާިދުހރި މުހިއްމު ބިލެއްގެ ގޮތުގައި މުހިއްމު ޤާނޫނެއްގެ ގޮތުގައި މިކަން ދެމިގެންދާނެ ކަމަށް. ދެން،
އަޅުގަ ނޑަށް މި ޤާނޫނުން ފާހަގަކުރެވޭ އަނެއް ކަމަކީ މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން އެންމެ އިސް ޒިންމާއެއް އުފުލަންޖެހެނީ
މިނިސްޓަރު. އެހެންނަމަވެސް މީގެ ދަށުން އަދި ބޯޑެއް އެބަ އުފެދޭ. މި ބޯޑުގެ ވެސް ހުރިހާ ކަމެއް އުފުލަން މި ޖެހެނީ
ހަމަ މިނިސްޓަރު. ދެން ކަންކަން ކުރަން ހާސިލުރަން ބަލާއިރުގައި އިމާރާތުގެ ޤާނޫނު؛ މި ޤާނޫނުން ދީފައި އޮތް ގޮތުގެ
މައްޗަށް ބަލާއިރުގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ތެރޭގައި އިމާރާތްކުރާނެ ގޮތާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްވެސް އެއްޗެއް ނެތިފައި
ހަމައެކަނި މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދެއްކިފައި އޮތް ކަމަކީ ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އޭގެ މިސާލަކީ،
މިސާލަކަށް ކޮންސްޓްރަކްޝަން އޮތޯރިޓީ ނުވަތަ މޯލްޑިވްސް ބިލްޑިންގ އެންޑް ކޮންސްޓްރަކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ ނަމުގައި
އިދާރާއެއް އުފެދުނީ ކަމަށް މި ޤާނޫނު ތަޞްދީޤުވާ ހިސާބުން އެބަ އާދޭ. ރަނގަޅު. އެކަން އަންނަން ވެސް ޖެހޭ.
ކޮންމެވެސް އިދާރާއަކުން މިކަން ޒިންމާއުފުލައިގެން އަންނަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ގިނަ ބޭފުޅުން ވާހަކަދައްކަވައި
ނިމުނުއިރުގައި މި ޤާނޫނުތަކުގެ އަލީގައި ހުރި ބައެއް ކުދިކުދި ކަންތައްތަކާ މެދުގައި ވާހަކަދައްކާލުމަކީ ނުވަތަ ކިޔައި
ދިރާސާކޮށްލުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުހަދާ މަޖިލީހަކުން ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމަކަށް ފެންނާތީ އަޅުގަ ނޑު
ވެސް މި ޤާނޫނު މަތިމަތިން މި ބަލައިލެވުނީ. މީގައި އެބަ ހުރި ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ އަދި އެއް ބަހާއި އަނެއް ބަހާ
ތަޢާރުޟުވެ، އަދި އެއް ކަންތައްތަކާ އަނެއް ކަންތައްތަކާ ތަޢާރުޟުވާ ކުދިކުދި ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރި. މިކަން ވެސް
ހަމަ ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި ފާހަގަކުރަމުންގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން. ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި މީތި ރަނގަޅަށް
38

ދިރާސާނުކޮށްފި ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، މި ޤާނޫނު ތަޞްދީޤުވާ ހިސާބުން މައްސަލަތަކެއް އުފެދިގެން، ފުށުއެރުންތަކެއް
އުފެދިގެން އަންނާނެކަން އެއީ އަޅުގަ ނޑަށް މިހާރު މި ޤާނޫނުން ފެންނަން އޮތް ކަމެއް. ދެން ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ވެސް
ސިޔާސީ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަވާ ތިމަންނަމެން ކުރަހާލި ޤާނޫނެކޭ މި ޤާނޫނަކީ މިއީ. ތިމަންނަމެންނޭ މި ޤާނޫނު ގެނައީ.
ކޮންމެ ބަޔަކު ޤާނޫނެއް ގެނައިކަމުގައި ވީނަމަވެސް އެއީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި އުފެއްދޭ ޤާނޫނެއް ކަމުގައި ވަނީ
ނަމަ، އެ ޤާނޫނު ދަށުން އޭގެ ފޮނިމީރުކަން ލިބެންވާނީ ރައްޔިތުންނަށް. ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާ ލިބި، ރައްޔިތުންނަށް
ޖެއްސުންވާ ގޮތަކަށް ނޫން އޮންނަންވާނީ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ސަރުކާރުން، ރައީސް ޔާމީންގެ ސަރުކާރުން މިފަދަ
ޤާނޫނުގެތަކުގެ އަލީގައި ރައްޔިތުންނަށް ފޮނިމީރުކަން ލިބިގެންދާނެ ގޮތަށް ކަންކަން ބައްޓަންވެގެންނެދާކަމީ މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެން ޔަޤީންކުރަމުން، ރައްޔިތުން އެކަމުން އުފާ ހާސިލުކުރަމުން، އުފާފާޅުކުރަމުންގެންދާ ކަމެއްކަން
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށް ދަންނަވާލަން. ހަމައެކަނި ނަމެއްގައި ކަންކަން ކުރަމުންދާ ބައެއް ނޫންކަމާއި ހުސް ވަޢުދުތަކެއް
ވާ ބައެއް ނޫންކަމާއި ވަޢުދަކީ އެއީ ޔަޤީންކަމާ އެކީގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ވަމުން އަންނަ އެއްޗެއްކަމާ އި އެކަން
ޔަޤީންކޮށްދެމުން މި ދަނީ ޢަމަލީ ގޮތުންކަން ސާބިތުކޮށްދެއްވަމުން މިހާރު ހަމަ ހުސްވަގުތެއް ނެތި މިހާރު އެ ދަނީ
ކުރިއަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރެއްގެ ތެރޭގައި ވަޢުދެއްގެ ގޮތުގައި ޒިންމާދާރުކުރުމުގެ ނަމުގައި ކަ ނޑުއަޑީގައި
ކެބިނެޓު ޖަލްސާއެއް ބާއްވާކަށް ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަނީ ކަންކަން
ކުރުމުގެ ނަމުގައި. އެހެންވީމާ، މި ތަނުގައި ފަޑުކިޔަން ތިއްބެވި ބައެއް ބޭފުޅުން ފާޑުކިޔަނީ ބިނާކުރަނިވި ގޮތަކަށް
ނޫން. ހަމައެކަނި މީހަކާ ދިމާއަށް ނުވަތަ ސަރުކާރަކާ ދިމާލަށް އެއްޗެއް ކިޔާލުމުގެ ނިޔަތުގައި ކުރި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙުސައިން ޝަހުދީ އަށް.
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހުދީ ވާހަކަދެއް ކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މިއަދު ހުށަހަޅުއްވައިގެން ކުރިއަށް މި ގެންދާ
ބިލަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް ބިލު އެއްކޮޅުން އަނެއްކޮޅަށް
ކިޔާލިއިރު މި ބިލަކީ ވަރަށް ފުރިހަމަ އަށް ފަރުމާކުރެވިފައި އޮތް ބިލެއްކަން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. ނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ބިލެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ނިންމައި، ޤާނޫނަކަށް ބަދަލުކުރުމުގެ މަރުޙަލާ
އަށް ދާއިރު، އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ފުންކޮށް ވިސްނަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ޤަބޫލުކުރަން. މިގޮތުން އަޅުގަ ނޑުގެ އަޚުން ކަމުގައިވާ ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟާ އަދި
39

މަތިވެރި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު އެ ފާޅުކުރެއްވި ޝުޢޫރަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ބިލަކާ
މެދު ބަހުސްކުރާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ފުންކޮށް ވިސްނަންޖެހޭ ޝުޢޫރުތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން.
އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ރޭގައި ބައްދަލުވި، ގުޅިފަޅުން ފްލެޓު ގަނެފައިވާ ޢާއިލާތައް ތަމްސީލުކުރައްވާ ފަރާތްތަކަކާ.
އާދެ! އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި 219 ޢާއިލާއެއް ގުޅިފަޅުން ފްލެޓުގަތުމަށް ޓަކައި ޑައުންޕޭމަންޓު ދައްކާފައިވޭ.
ބައެއް ބޭފުޅުން، އެ ބޭފުޅުންގެ މުޅި އުމުރުގައި ކުރި މަސައްކަތް ވަރަށް ފޮނި އުއްމީދަކާ އެއްކޮށް 2112 ވަނަ އަހަރު
އޭރު އިޢުލާންކުރެވިގެންދިޔަ ގޮތަށް ވަރަށް އަވަހަށް ބޯހިޔާވަހިކަން ހޯދުމުގެ އުއްމީދުގައި ބައެއް ބޭފުޅުން 9 މިލިއަން
ރުފިޔާ، އަނެއް ބައި ބޭފުޅުން 9 ލައްކަ އަދި 1 ލައްކަ، މިފަދަ އަދަދުތަކުން، ވަރަށް ބޮޑެތި އަދަދުތަކުން
ޑައުންޕޭމަންޓު ދައްކާފައިވޭ. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހި ރައްޔިތުން އުމުރުދުވަހު ކުރި ބުރަ މަސައްކަތުން ހޯދި ލާރި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވެރިކަންކުރާ ރަށާ ވީހާވެސް ކައިރިން ދިރިއުޅުމުގެ، ބޯހިޔާވަހިކަން ހޯދުމުގެ ފުރުޞަތު ހޯދުމުގެ
މަޤްޞަދުގައި ބޯހިޔާވަހިކަމަށް ޚަރަދުކޮށް، މިއަދާ ހަމައަށް އަންނައިރު މި ކަމަށް އެއްވެސް ޙައްލެއް ނުލިބި، އަދި އެ
ބޭފުޅުން ހަދަންވީ ގޮތެއް ނޭގި ތިބިތިބުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އާދެ! މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް
އަޅުގަ ނޑު އިލްތިމާސްކުރަން، މި ޢާއިލާތަކަށް މިއަދު ދިމާވެފައިވާ ހިތްދަތިކަން ފިލުވައިދީ، އެ ޢާއިލާތަކަށް އަވަސް
ޙައްލެއް ހޯދައިދިނުމަށް ކަމާ ބެހޭ އެންމެހައި ފަރާތްތައް ގުޅިގެން މަސައްކަތްކޮށް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި ޢާއިލާތަކުގެ
އާދޭހުގެ އަޑުއައްސަވައި، މި ޢާއިލާތަކަށް ވީހާވެސް އަވަހަށް ބޯހިޔާވަހިކަން ލިބޭނެ އިންތިޒާމެއް ހަމަޖައްސައިދެއްވުމަކީ
އަޅުގަ ނޑުގެ ވަރަށް ބޮޑު އިލްތިމާސެއް. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހި ރައްޔިތުންތަކެއް މިފަދަ ގޮތަކަށް އެކި
ބޭފުޅުން ކައިރީގައި އެކި ދިމާތަކުގައި އާދޭސްކުރައްވަމުން އެ ބޭފުޅުން ކުރައްވާފައިވާ މިވަރު ބޮޑު އިންވެސްޓެއްގެ
ފޮނިމީރުކަން ހޯދުމަށް ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހި ކޮންމެ ދަރިއެއް ވީހާވެސް އަވަސް ޙައްލެއް
ލިބެން އެދޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އާދެ! ގުޅީފަޅުން ފުލެޓު ގަންނަން ޚަރަދުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުން އެ
ދުވަހު އެ ޚަރަދުކުރީ ލިބުނު ވަރަށް ބޮޑު ޔަޤީންކަމާ އަދި އުއްމީދަކާ އެއްކޮށް. ނަމަވެސް، މިއަދާ ހަމައިން އައިއިރު އެ
ދުވަހު ހެދިފައިވާ އީ.އައި.އޭ ރިޕޯޓެއް މިއަދު އެހެން ގޮތަކަށް ބަދަލުވެ، އެ ތަނަކީ ދިރިއުޅެން އެކަށޭނަނުވާ ތަނަކަށް
ބަދަލުވެގެންދާ ފަދަ ގޮތަކަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަމެއް ނޫން. އާދެ!
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބޭފުޅުންނަށް؛ އާދެ! މި ޢާއިލާތަކަށް، މި 219 ޢާއިލާ އަށް، މި 219 ޢާއިލާގައި
ތިން ހާހެއްހާ މީހުން އެބަ ތަމްސީލުކުރޭ. އެހެންވީމާ، މި 219 ޢާއިލާ އަށް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ގުޅީފަޅުގައި ނޫނިއްޔާ
މާލޭ ސަރަހައްދުން ވަޒަންވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބެންޖެހޭ. އާދެ! އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން
ދައްކާއިރު، ކުރިން މިތާނގައި ބައެއް ބޭފުޅުން އިޝާރާތްކުރެއްވި ފަދައިން މި ބިލުގެ ޛަރީޢާ އިން އުފަންވެގެން އަންނަ
މޯލްޑިވްސް ބިލްޑިންގ އެންޑް ކޮންޓްރަކްޝަން އޮތޯރިޓީ އުފެދިފައި އޮންނަ ގޮތާ އަދި އެ އޮތޯރިޓީގައި ތިއްބަވާ
ބޭފުޅުންނާ ބެހޭ ގޮތުން ބައެއް ބޭފުޅުން ޚިޔާލުފާޅުކުރެއްވިއިރު، އެ އޮތޯރިޓީ އަށް ޢައްޔަންކުރެވޭ އަދި އޮތޯރިޓީގެ
40

ބޯޑުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ކުޑަކޮށް ބަލައިލިން. ބަލައިލިއިރު ވަރަށް ރަނގަޅަށް މި ބޯޑުގައި ތިއްބަވާ
ބޭފުޅުން ވެސް މި ބިލުގައި ހިމަނުއްވާފައިވާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. މިގޮތުން މާލީ ދާއިރާ، އަދި ތަޢުލީމީ ދާއިރާ،
އަދި ވިޔަފާރިއާ އަދި ޤާނޫނީ ދާއިރާ އިން ވެސް އެކި ބޭފުޅުން މި ބޯޑު ތަމްސީލުކުރައްވާ ގޮތަށް މި ބިލު
ފަރުމާކުރެވިފައި އޮތީ. ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން؛ މިކަން މިހެން އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ
އިއްޔެގައި މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެންދިޔަ ދައުލަތުގެ 2111 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ދެއްވާފައި ހުރި ބައެއް ސިގުނަލްތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ސަރުކާރުގެ އައު
އޮފީހެއް، ނޫނިއްޔާ އައު އޮތޯރިޓީއެއް އުފަންކުރާއިރު ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނަންޖެހޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިއްޔެ
އެނގިގެންދިޔައީ މިހާރުވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސަރުކާރަށް ލިބޭ އާމްދަނީން ކޮންމެ ސަތޭކަ ރުފިޔާއަކުން 41 ރުފިޔާ
މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަދިނުމަށް، އަދި 22 ރުފިޔާ ސަބްސިޑީޒާ އަދި ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަނަށް ހަރަދުކުރެވެމުންދާކަން.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ ތަރައްޤީ އަދި ޤައުމު ބިނާކުރުމަށް 111 ރުފިޔާއަކުން ކުޑަ އަދަދެއް ބާކީ މި އޮންނަނީ. އަދި
އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަހަރު ނިމިގެންދާއިރު މުވައްޒަފުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު
ހޭދައެއް، މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަދިނުމަށް ގާތްގަ ނޑަކަށް 1.0 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވެގެން އެބަ ދޭ. އެހެންވީމާ،
އަނެއްކާވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ސަރުކާރުގެ އޮފީހެއް އުފެއްދުމަށް، ނޫނިއްޔާ އޮތޯރިޓީއެއް އުފެއްދުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި
މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅޭ ބިލަކުން ނިންމަމުންދާއިރު، ވީހާވެސް ސަރުކާރަށް މި ބުރަ ކުޑަކޮށް، ވީހާވެސް ލުއިކޮށް މިކަން
ވާނެ ގޮތެއް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މަޝްވަރާކޮށް ނިންމަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ޤައުމުގެ ސަރުކާރަށް ބުރަބޮޑުވެ، މާލީ ކަންތައްތައް ހިންގުމުގައި ދަތިވާ ފަދަ ގޮތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްވެސް ބިލެއް
ފަރުމާވެގެންދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑު އެދޭ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބަޖެޓް ހުށަހެޅިގެން އައިއިރު ފިނޭންސް
މިނިސްޓަރު އިޢުލާންކުރައްވާފައި މި އޮތް ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ ބަޖެޓުގެ ދަރަނި 31 ބިލިއަނަށް
އަރައިގެންދާ ކަމަށް އިޢުލާންކުރައްވާފައި ވާތީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮންމެ މެންބަރެއް ވެސް މިކަމާ ވަރަށް ފުންކޮށް
ވިސްނަވައި މިގޮތަށް އަންނަ ކޮންމެ ބިލެއްގައި މިގޮތަށް އުފެދިގެން އަންނަ ކޮންމެ އޮފީހެއް ނޫނީ އޮތޯރިޓީއެއް
އުފައްދަވާއިރު ވީހާވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން، ސަރުކާރުގެ މާލީ ނިޒާމަށް ލުއިވާ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ބިލުތައް ފަރުމާކޮށް،
ކޮމިޓީ މަރުޙަލާ އިން ނިންމަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމާލުމުގެ ކުރިން
އަދިވެސް އެއް ފަހަރު ގުޅީފަޅުން ފުލެޓު ގަނެފައިވާ ފަރާތްތަކަށް، އެ ބޭފުޅުންގެ ޙައްޤު ހޯދައދިނުމުގައި ކަމާ ގުޅޭ
އެންމެހައި ފަރާތްތައް ގުޅިގެން ވީހާވެސް އަވަސް ޙައްލެއް ހޯދައިދެއްވުމަށް އިލްތިމާސްކުރަމުން އަދި އެކަން ވީހާވެސް
އަވަހަކަށް މި ސަރުކާރުން ފުއްދައިދެއްވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޔަޤީންކުރާހާލު އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު ނިންމާލަން.
ޝުކުރިއްޔާ .
41

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
އަހުލުވެރިވެލުމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. އެހެން މި ދެންނެވީ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅޭ މުހިއްމު ބިލުތަކާ ގުޅިގެން ކުރެވޭ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކުރައްވާ ބަހުސްތަކުގެ ޚުލާސާ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގެންދަނީ ކޮމިޓީތަކަށް ހުށަހަޅަމުން. އޭގެ
މައްޗަށް ބިނާކޮށް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ކުރެވޭ މަސައްކަތްތަކަށް ވަރަށް ބޮޑު އަލިކަމެއް ލިބިގެންދޭ. އެ ގަވާއިދުގެ (ށ)
ގައި، މި ދެންނެވީ 11 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އެބަ ބުނޭ ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލެއްގެ ބިލަކާ ގުޅިގެން ކުރަންޖެހޭ
ކަންތައްތައް. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް އިޙްތިރާމާއެކީގައި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވަން. ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ ވަކި ގޮތަކަށް މަޖިލިސް ހޫނުވެގެން ހިނގައިދާނެތީ ވަކި މިސްރާބަކަށް
މަޖިލިސް ގެންދިއުމުގެ ބޭނުމުގައެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް ތިންހަތަރު ފަހަރު އެއް ކަމެއް ފާހަގަކުރެވިގެންދާއިރުގައި
ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ވެސް ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް އެބަ ޤަބޫލުކުރައްވާ ބައެއް މުހިއްމު ކަންތައްތައް ކޮމިޓީ
މަރުޙަލާގައި ނިންމަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވަމުންގެންދަވާއިރު މުޅިން ކަމާ
ނުގުޅޭ އެހެން ވާހަކައެއް ދައްކަމުންގެންދިޔައިމަ އަޅުގަ ނޑު މިކަން ސަމާލުކަމަށް ގެންނަން މި ޖެހެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން މިގޮތަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ދަންނަވަން. ރައްޔިތުންނަށް ދިމާވާ ހުރިހާ މުހިއްމު ކަމަކާ ގުޅިގެން
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ޤަރާރު ހުށަހެޅުމާއި ކުއްލި މައްސަލަ ހުށަހެޅުމާ އަދި ކޮމިޓީތަކަށް މައްސަލަ ގެންދިއުމުގެ ބާރު
ޢިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ލިބިގެން އެބަ ވޭ. އެ ކަންކަމުގެ ބޭނުން ޢިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުން ހިފާނެ
ކަމަށް ޔަޤީންކުރަން. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅޭ ބިލުތަކުގެ ބަހުސްތައް އަމާޒުކުރެވިގެންދާންޖެހޭނީ އެ ބިލުން
ރައްޔިތުން ހާސިލުކުރަންޖެހޭ ކަމެއްގެ މައްޗަށް. އަޅުގަ ނޑު މި ހިސާބުން ހުސްވަގުތުކޮޅަށް މެދުކަ ނޑައިލާނަން. ދެން
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޖިލިސް ކުރިއަށް ގެންދާނީ 11311ގައި. ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައި ތިއްބެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުން
ފުރުޞަތުގައި މި ތަނުގައި ތިއްބަވައި ބަހުސްކުރެއްވުމަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެވިގެންވާ ކަމެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 11:31 އިން 11:11 އަށް]
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ނާއިބު ރައީސް މޫސާމަނިކު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ހުސް ވަގުތުކޮޅަކަށް މެދުކަ ނޑާލުމަށްފަހުގައި މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ އައިގެން ކުރިއަށް ދާނަން. އަޅުގަ ނޑުމެން
ބަހުސްކުރަމުން މި ގެންދަނީ، ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ
42

އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު. އަޅުގަ ނޑު މި ވަގުތު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަޑުއްވަރި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކަށް.
މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ޢީއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް
ވަރަށް މުހިއްމު ބިލެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ސަބަބަކީ އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް
ބޮޑު ގޮންޖެހުމެއްގެ ތެރޭގައި އޮތް، އަދި އެ ސިނާޢަތުން ކުރާ މަސައްކަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢާއްމު ދިރިއުޅުމުގެ
ހާލަތާ ވަރަށް ބޮޑަށް ގުޅުންހުރި މަސައްކަތަކަށް ވާތީވެ. އާދެ! ޙަޤީޤަތުގައި މިފަދަ ބިލެއްގެ ޛަރީޢާ އިން އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި އެކަށައެޅިގެންދަނީ އިމާރާތްކުރުމުގައި ގެންގުޅެންޖެހޭ އިންތަކާއި މިންގަ ނޑުތައް.
ހަމައެއާއެކީގައި، މި ބިލަކީ މިއީ އަދި އިމާރާތްކުރި ފަރާތުގައި ޙައްޤުތަކާ އަދި އިމާރާތްކުރުމަށްފަހު އެ ތަނުގައި
ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތަކާ ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ގުޅުންހުރި ބިލަކަށް ވާތީވެ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ
ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ވުޖޫދަށް އަންނަންޖެހޭ ބިލެއް. އަދި އަވަސް މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި މި ބިލު މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް،
ޤާނޫނަކަށް ވެގެންދިއުމަކީ ވެސް ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން،
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ބިލެއް އަދި މަޖިލީހުން ފާސްކުރުމަށް ޓަކައި
މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޙަޤީޤަތުގައި ވިސްނަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރި.
ސަބަބަކީ މިފަދަ ކޮންމެ ބިލެއް މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައި ޤާނޫނަކަށް ވެގެންދާ ހިސާބުން، ދައުލަތަށް އުފުލަންޖެހޭ މާލީ
ޒިންމާތަކެއް ވެސް އެބަ ހުރޭ. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި އެފަދަ ބިލެއްގެ ޛަރީޢާ އިން އަޅުގަ ނޑުމެން ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ
މުހިއްމު ރެގިއުލޭޓަރީ ނިޒާމެއް އެބަ އެކަށައެޅިގެންދޭ. ދައުލަތުން އުފުލަންޖެހޭ މާލީ ޒިންމާ އަށް ބަލާއިރުގައި މި ބިލަށް
އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލާއިރުގައި މި ބިލު ވުޖޫދުވުމަށްފަހުގައި ނުވަތަ ތަޞްދީޤުވެގެންދިއުމާ އެކީގައި މޯލްޑިވްސް ބިލްޑިންގ
އެންޑް ކޮންސްޓްރަކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ ނަމުގައި ޚާއްޞަ އޮތޯރިޓީއެއް އުފެދިގެން އެބަ ދޭ. އަޅުގަ ނޑު ޙަޤީޤަތުގައި
ކަންބޮޑުވާ އެއް މައްސަލަ މީ، ރާއްޖޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހަދާ ބިލުތަކުގެ ޛަރީޢާ އިން ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި
މަޖިލީހުން މި ބިލުތައް ހަދައިގެން ޤާނޫނުތަކަށް ވެގެންދާ ހިސާބުން ތަފާތު އޮތޯރިޓީތަކާއި ތަފާތު ކައުންސިލުތައް
އުފެދި، އެ ކައުންސިލުތަކަށް މުވައްޒަފުން ޢައްޔަންކުރަންޖެހުމާ އަދި އެ ކައުންސިލުތަކާއި އޮތޯރިޓީތައް ހިންގުމަށް
ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ހޭދަ. މީ ޙަޤީޤަތުގައި ދައުލަތަށް އުފުލަންޖެހޭ ވަރަށް ބޮޑު މާލީ ޒިންމާއެއް. އަދި
ދުވަހެއް ދުވަހަކަށް މިގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އުފުލަންޖެހޭ ޒިންމާ އިތުރުވަމުންދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ
ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިދާރީ އޮނިގަ ނޑު ފުޅާވަމުންދާއިރުގައި އެ މިންވަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދު
ފުޅާވެގެންނުދާ ނަމަ، މީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. ދެން، މި އޮތޯރިޓީ އުފެދިގެންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު
43

ޙަޤީޤަތުގައި އުފަލާ އެކީ ފާހަގަކޮށްލާ އެއް ކަމެއް އެއީ އިނގޭތޯ، މި އޮތޯރިޓީ ބަދަލުވެގެން މި ދަނީ ނުވަތަ މި
އޮތޯރިޓީގެ ގޮތުގައި ބަދަލުވެގެން މި ދަނީ ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ ޑިވެލޮޕްމަންޓް؛ ކޮންސްޓަރަކްޝަން
އިންޑަސްޓްރީ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ޑިޕާޓްމަންޓުގެ ގޮތުގައި މިހާރު ހިނގަމުންދާ ޑިޕާޓްމަންޓެއް. އެހެންނަމަވެސް މި
ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދެއްކެވި އެއް ބޭފުޅަކު، މެންބަރަކު ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން މިހާރުގެ މި ޑިޕާޓްމަންޓަކީ
ވަރަށް މަދު ވަސީލަތްތަކެއް ބޭނުންކޮށްގެން، މަދު މުވައްޒަފުންކޮޅެއް ބޭނުންކޮށްގެން ހިންގާ ޑިޕާޓްމަންޓެއް.
އެހެންކަމަށްވާނަމަ، މިފަދަ އޮތޯރިޓީ އުފެދިގެންދާއިރު ވެސް މުވައްޒަފުން އިތުރުކުރުމާއި ވަސީލަތްތައް އިތުރުކުރުމާ،
މިފަދަ ކަންކަމުގެ ޑިމާންޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އުފެދިގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ
މިންގަ ނޑުތަކާ އަދި އިންތަކާ، މި ކަންކަމަކީ މީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރުގެ ސަރުކާރުން ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ނިޒާމުތަކުގެ
ތެރޭން ރެގިއުލޭޓުކުރެވިދާނެ ކަންކަން. އެހެންވީމާ، އެ އޮނިގަ ނޑުގެ ތެރޭން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކަންކަން
ރެގިއުލޭޓުކުރަން މަސައްކަތްކޮށްފި ކަމަށް ވާނަމަ، ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
ކުރަންޖެހޭ ހޭދަ، ވަރަށް ބޮޑު ތަން ކުޑަވެގެންދާނެ. ދެން، ހަމައެއާއެކީގައި، މި ޤާނޫނަށް ބަލާއިރުގައި، މި ބިލަށް
ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަވާ އެއް ކަމަކީ މި ބި ލުން ބޮޑަށް މި ވާހަކަދެކެވެނީ މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން
އިމާރާތްކުރަމުންދާއިރުގައި ނުވަތަ ހުއްދަ ހޯދުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތުގެ ވާހަކަ. ހުއްދައަކާ ނުލައި
މަސައްކަތް ފަށައިފި ކަމަށް ވާނަމަ، މި ކުރެވޭ ޖޫރިމަނާތަކާއި ދެވޭ އަދަބުތަކާ، މިކަންކަމުގެ ވާހަކަ ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ
އާދޭ. ހަމައެއާއެކީގައި، މި މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރުގައި ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތަކާއި ކުރުމަށް ޓަކައި ހަދަންޖެހޭ
ގަވާއިދުތަކާއި ކޯޑުތަކާ، މިކަންކަމުގެ ވާހަކަ ވެސް މި ބިލުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ލިޔެވިފައި އެބަ އޮތް. އެހެންނަމަވެސް
ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ މިހާތަނަށް އިމާރާތްކުރެވިފައި ހުރި ފްލެޓުތަކަށް ބަލާއިރުގައި ވެސް ނުވަތަ ޚާއްޞަކޮށް
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ހުޅުމާލޭގައި އެމް.ޑީޕީގެ ސަރުކާރުން މި އިމާރާތްކުރި ބައެއް ފްލެޓުތައް. އެ ތަންތަން
މިހާތަނަށް އައިއިރުގައި އެ ތަންތަނުގައި ދިރިއުޅޭ ރަ އްޔިތުންނަށް އެ ތަންތަނުގައި ނޫޅެވޭ ދަރަޖަ އަށް އެ ތަންތަން
އެހެރީ ހަލާކުވެފައި އިނގޭތޯ. ޙަޤީޤަތުގައި މިފަދަ މައްސަލަތައް ދިމާވަނީ އިމާރާތްކުރަމުންދާއިރުގައި ރަނގަޅަށް
ރެގިއުލޭޓުނުކުރެވޭތީ ނުވަތަ އެ ކުރެވޭ މަސައްކަތް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ރަނގަޅަށް އެސެސްނުކުރެ ވޭތީ. އެކަން
ވެނިމިދިއުމަށްފަހުގައި މިފަދަ ހާލަތަކަށް އައިމާ ދެން އެއަށް ޓެކުލްހުކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާނީ ކޮންކަމެއްތޯ.
ޙަޤީޤަތުގައި އިމާރާތް ފެންވަރު ދަށްކޮށް ނިންމާފައި އޭގެ އުނދަގޫ ރައްޔިތުން ތަޙައްމަލްކުރާ ހިސާބަށް ދާއިރުގައި އެ
މަސައްކަތްކުރި މީހުން ރާއްޖެ އިން ހިނގައިދާނެ. ނުވަތަ އެ މަސައްކަތާ ޒިންމާވާނެ ބަޔަކު ނުތިބެދާނެ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިފަދަ ޤާނޫނެއް ވުޖޫދަށް އަންނައިރުގައި އިމާރާތްކުރާ ފަހުން މި ދިމާވާ މައްސަލަތައް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޙައްލުކުރެވޭނެ ކޮންމެވެސް ކަހަލަ އޮނިގަ ނޑެއް އޮންނަން އެބަ ޖެހޭ. ނުވަތަ އެ އިމާރާތްކޮށް ނިމޭ
ފަހުން މައްސަލައެއް ދިމާވެގެން ކުރި ފަރާތުން ޒިންމާވާ ކަމަށް ވާނަމަ، އެ ފަރާތަށް ދެވޭ އަދަބުތައް ވެސް އޮންނަން
44

އެބަ ޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޙަޤީޤަތުގައި މި ޤާނޫނަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ޤާނޫނެއް. އަދި
އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އުފާކުރަން އިމާރާތްކުރުމާ ބެހޭ ސިޔާސަތަކީ މިނިސްޓަރު އެކަށައަޅުއްވަންޖެހޭ ސިޔާސަތެއް ކަމުގައި
މި ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނައިރުގައި މިނިސްޓަރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މަޖިލީހަށް ހާޒިރުކޮށް ޖަވާބުދާރީ ވެސް އެބަ
ކުރެވޭ. އެހެންވީމާ ވަރަށް ގިނަ ރަނގަޅު ކަންކަން މި ޤާނޫނުގެ ތެރޭގައި ނުވަތަ މި ބިލުގެ ތެރޭގައި އެބަ ހުރި.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަދިވެސް އިތުރަށް
މަޝްވަރާކޮށްގެން މި ބިލަށް އިތުރު އިޞްލާޙުތަކެއް ގެނެވިދާނެ. އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރެވިދާނެ. މީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ދިރިއުޅުމުގެ ޙައްޤުތަކާ ވަރަށް ބޮޑަށް ގުޅުންހުރި ބިލެއް. ޚާއްޞަކޮށް އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތް ފަދަ ވަރަށް ބޮޑު
ގޮންޖެހުމެއްގެ ތެރޭގައި އޮތް ސިނާޢަތެއް. މި ސިނާޢަތުގެ ތެރޭގައި ހުރި މައްސަލަތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް
ގިނަ ޙައްލުތައް ގެނެވިދާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުގެ އެދުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާ އަށް ވީހާވެސް
އަވަހަކަށް ގެންގޮސް، އަޅުގަ ނޑު މަޝްވަރާކޮށްގެން އަދި އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތުގައި ތިއްބެވި ބޭބޭފުޅުންނާ ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން މަޝްވަރާކޮށްގެން އެދެވޭ ޙައްލެއްގެ ތެރޭން ބިލު މަޖިލީހުން ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ފާސްވެގެންދިއުން.
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ރާއްޖޭގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތުގެ މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކަށް
ރައްކާތެރި މާޙައުލެއް ޤާއިމުކޮށްދިނުމަށާ އަދި ރާއްޖޭގައި ކުރެވޭ އިމާރާތްތަކަކީ މީހުން، އިންސާނުން ދިރިއުޅުމަށް ފެތޭ
ފެންވަރަކަށް ހެދިފައި ހުރި ތަނެއްކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް ޓަކައި ބިލްޑިންގ ކޯޑެއް އޮތުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް
އެދޭ ކަމެއް، ތާއީދުކުރާ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލު ކިތަންމެ މޮޅޭ ބައެއް ވިދާ ޅުވިޔަސް މި ފަހަކަށްއައިސް
މި މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާ ގިނަ ބިލުތަކެއް އެއްފަދައިން، ދެންމެގައި މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވެސް އެ ހާމަކުރެއްވި ފަދައިން، ސަރުކާރުގެ މާލީ ޒިންމާ އިތުރުވެގެންދާ ގޮތަށް ފަރުމާކުރައްވާ
ބިލުތައް ވަރަށް ގިނަ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ދިވެހި ދައުލަތް ފުޅާވެ، މި ދަނީ ރައްޔިތުންނަށް ނުކަތާވަރަށް ޚަރަދު
ބޮޑުވަމުން. އޭގެ ސަބަބު، ހެކި، އިއްޔެ ނޫން އިހަށްދުވަހު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުނު ބަޖެޓުން ވެސް އެ އޮތީ ފެންނަން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލު ފަރުމާކުރި ގޮތުން ކޮރަޕްޝަނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މަގުފަހިވޭ. ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ
45

ފަރާތްތަކަށް ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމަށް ބޭނުންވާ މީހުން އިތުރަށް ފިއްތުމުގެ ދޮރުތައް ގިނަ އަދަދަކަށް ހުޅުވިގެންދޭ.
ހަމައެހެންމެ، ސަރުކާރަށް ތާއީދުކުރާ ފަރާތްތަކަށް، ޚާއްޞަކޮށް ސިޔާސީ ބޭފުޅުންނަށް މަޤާމު ދިނުމަށް ޓަކައި މިހާރު
ހުށަހެޅޭ ކޮންމެ ބިލަކުން ޖާގަ އުފައްދާކަމީ ހިތާމަޔާ އެކު ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މީ ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ބިނާވެފައި އޮތީކީ ދިވެހި ޤައުމަށް، ދިވެހި ރައްޔިތުން އުފުއްލޭވަރު
ބުރައެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކާއި ސިޔާސީ މަޤާމުތައް އުފުއްދުމުގެ ވިސްނުމެއްގައެއް ނޫން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނިކަން ބައްލަވާ ބަޖެޓަށް. އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް ރައްޔިތުން އަތުން ނެގޭ އެއްޗެއް މި
ދަނީ އިތުރުކުރަމުން. މި ބިލުގެ ސަބަބުން ވެސް އެތައް މިލިއަން ރުފިޔާއެއް، ޚަރަދު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް
އިތުރުވެގެންދާނެ. މިއީ، މިއަދު ރައްޔިތުން ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. މުޅި ރާއްޖޭގެ ޙަޤީޤީ ޖީ.ޑީ.ޕީ އަކީ 32 ބިލިއަން
ކަމަށް ސަރުކާރުން އަންދާޒާކުރައްވާފައިވާއިރުގައި، 2111 ވަނަ އަހަރު، 24 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ދައުލަތުން
ހުށަހަޅުއްވާފައި މި އޮތީ. މިކަމުގެ ސަބަބުން މި ހިނގާ، 2114 ވަނަ އަހަރު ރައްޔިތުން އަތުގައި އޮތް ޑިސްޕޭސްބަލް
އިންކަމަށް ވުރެ ކުޑަވެގެންދާނެ، 2111 ވަނަ އަހަރު ރައްޔިތުންގެ އަތުގައި ޚަރަދުކުރަން އޮތް އެއްޗެއް. ދާއިމީ
ގޮތަކަށް ވަޒީފާއަދާކުރަމުންދާ މުސާރަ އާއި އުޖޫރަ އަށް މަސައްކަތްކުރާ، އެ ބައެއްގެ އާމްދަނީ ފިކްސްވެފައި ހުންނަ
ފަރާތްތަކަށް ނުހަނު ދަތިތަކާ ކުރިމަތިލާންޖެހޭނެ، ވަރަށް ބޮޑެތި ޒިންމާތައް އުފުލަންޖެހޭނެ، ވަރަށް ބޮޑު ހާސްކަމެއްގެ
ތެރެއަށް ވެއްޓޭނެ، މިގޮތަށް ސަރުކާރުން ޢަމަލުކުރަމުންދާ ނަމަ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުތައް ހަދާއިރު އެބަ ޖެހޭ
ޓްރާސްޕޭރެންޓް ނިޒާމަކަށް މަގުފަހިވާ ގޮތަށް ޤާނޫނުތައް ފަރުމާކުރަން. ކޮރަޕްޝަނަށް ހުރި ދޮރުތައް ބަންދުވާ ގޮތަކަށް
އެކަންކަން ކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވިސްނުމަކަށް ވާންޖެހޭނީ ދިގު މުއްދަތުގެ ވެ ރިކަމުގައި ތިބުމަށް ޓަކައި
ރައްޔިތުންގެ ކަރުގައި ހިފާފައި ވިޔަސް، މުޅި ދައުލަތް، މުޅި ރައްޔިތުން ދަރަނިވެރިކުރުވާފައި ވިޔަސް، ދައުލަތަށް ލިބޭ
އެއްޗަކަށް ނުކަތައިގެން ގޮސް ބޭރު ޤައުމުތަކަށް ގޮސް، ދަރަނިވެރިވެގެންގޮސް ގްރީކަށް އިހަށްދުވަހު ވެގެންދިޔަ ގޮތަށް
ދާން ފުރުޞަތު ހުޅުވިގެންދިޔަޔަސް، މިދެންނެވި ކައިރި މުސްތަޤްބަލެއްގައި އޮންނަ ސިޔާސީ މަންފާއެއް މުޅި ޤައުމުގެ
ޢާއްމުވެގެންވާ މަޞްލަޙަތަށް ވުރެ ބޮޑަށް އިސްކަންދިނުމަށް ވިސްނުން. މިއީ ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ޤަބޫލު، އެއްބަސް، ހަރުދަނާ ބިލްޑިންގ ކޯޑެއް އޮންނަންވާނެ. މަސައްކަތުގެ މާޙައުލަކީ ރައްކާތެރި ތަނަކަށް ވާންވާނެ.
ދެ ފުށްފެންނަ ގޮތަށް ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ސިޔާސަތްތަކުގެ ތެރެއިން ރައްޔިތުން އެދޭ ގޯތިގެދޮރު ބިނާކުރުމުގެ ނިޒާމެއް
ޤާއިމުކުރެވިފައި އޮންނާންވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ބިލުން މި ދެންނެވި ކަންކަން ހާސިލުކުރެވެނީ، ހާސިލުކުރުމަށް
މަގުފަހިވަނީ ކިހާވަރަކަށްތޯ އެބަ ޖެހޭ ބަލައިލަން. އާބިޓްރީ ގޮތަކަށް، އިސް މަޤާމުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ކަންތައް ކުރުމަށް މަގުފަހިވާ ގޮތަށް ބިލުބިލު ފަރުމާކުރީމާ، ފާސްކުރިމަ އަޅުގަ ނޑުމެން
ހާސިލުކުރަން މި އުޅޭ ހެޔޮ ނަތީޖާއެއް ރައްޔިތުންނަކަށް ވެސް، ޤައުމަކަށް ވެސް ހާސިލެއް ނުކުރެވޭނެ. މި ބިލުން
އަޅުގަ ނޑަށް މި ފެންނަނީ މިހާރު ސިވިލް ސަރވިސްގެ ބާރު ކަ ނޑުވާލައި މުޅި ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް
46

ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތްތަކަކީ ސިޔާސީ ނުފޫޒުގެ ތެރޭގައި ދެވޭ ޚިދުމަތްތަކަށް ހެދުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުތަކަށް
އިޞްލާޙުތަކާއި ބަދަލުތައް ގެންނަ މަންޒަރު ފެނިގެން މި ދަނީ. މިއީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް. ދެރަ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން
ސިވިލް ސަރވިސް އަކީ ވަކި މުއައްސަސާއަކަށް އުފެއްދި މަޤްޞަދު ހާސިލެއް ނުވޭ. އެ އީ، ސިޔާސީ ނުފޫޒުތަކުން
އެއްކިބާވެ އޮވެ، ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހަމަހަމަކަމާ އެކު ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދޭނެ މުއައްސަސާއަކަށް ހެދުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަޑަވެލީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޢާޒު މުޙައްމަދު ރަޝީދަށް.
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޢާޒު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم. ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. އާދެ! ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އިމާރާތްކުރުމުގެ
ބިލެއް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީ ސަރުކާރަށް މި ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކީގައި
ޝުކުރުދަންނަވަން. އަދި މި ބިލު ސްޕޮންސަރކޮށްދެއްވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ، އާދެ! ތިނަދޫ އުތުރު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކީގައި ޝުކުރު ދަންނަވަން.
އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖެ އަކީ މިއަދު ކުރިއަރަމުންދާ ޤައުމެއް. އެހެންވީމާ، އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ ވެސް މިއަދު މި
ދަނީ އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް އިތުރަށް ފުޅާވެ، ކުރިއަރައި ތަރައްޤީވަމުން. އެހެންކަމުން، މި ދާއިރާ އަށް
ބޭނުންވާ ޤާނޫނީ ރައްކާތެރިކަމަކީ މިއަދު ކޮންމެހެންވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ހޯދައިދޭންޖެހިފައި އޮތް ރައްކާތެރިކަމެއް.
އެހެންކަމުން، މި ބިލަކީ، އިމާރާތްކުރުމުގެ މި ބިލަކީ މި ދެންނެވި ޤާނޫނީ ރައްކާތެރިކަން މި އިންޑަސްޓްރީ އަށް
ލިބިގެންދާނެ ބިލެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަޅު ގަ ނޑުމެން މިފަދަ ބިލަކަށް ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރުގައި
ވިސްނާލަންޖެހޭ މުހިއްމު ނުކުތާތަކެއް އެބަ ހުރި. މި ބިލުގެ ސަބަބުން މި ބިލުގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ބޭނުމަކީ މި ދާއިރާ
ރެގިއުލޭޓުކޮށް، މި ދާއިރާ އިން ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާތަކާއި މަންފާތައް ލިބިގެންދިއުން. އަޅުގަ ނޑު މި ބިލު
ބަލައިލިއިރުގައި މި ބިލުން އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް އޮތޯރިޓީއެއް އުފައްދާ ވާހަކަ ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް. އާދެ!
އޮތޯރިޓީއެއްގެ ބޭނުމަކީ މި ދެންނެވި މި ބިލު ޤާނޫނަކަށް ވެގެންގޮސް މީގެ ދަށުން ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތައް ހެދި، މި
ގަވާއިދުތަކަށް ޢަމަލުކުރޭތޯ، ނޫންތޯ ބަލައި ރެގިއުލޭޓުކުރާ ފަރާތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ މިތާނގައި
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން، ބައެއް މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، މި އޮތޯރިޓީ އަކީ ސިޔާސީ ނުފޫޒުން
އެއްކިބާވެފައި އޮންނަންޖެހޭ އޮތޯރިޓީއެއް ކަމަށް ޤަބޫލުކުރަން. މި އޮތޯރިޓީގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންގެ ވަކި ކޮލިފިކޭޝަނެއް
ހުންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް މި ބިލު ފާސްވެގެންދާއިރު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ކޮމިޓީގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް
47

އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. އެހެންކަމުން، މި ދެންނެވި ސަރުކާރުން؛ އާދެ، ސިޔާސީ ކޮންމެ ސަރުކާރެއްގެ ވެސް މި
އޮންނަނީ ގިނަ ފަހަރަށް މިފަދަ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ސިޔާސީ ބޮޑެތި މަންފާތަކެއް ނެގުމުގެ ވިސްނުން. އެހެންވީމާ،
މި ދެންނެވި ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބިލުން އެއްކިބާކުރަން އެބަ ޖެހޭ. މި އޮތޯރިޓީ އަކީ ސިޔާސީ ނުފޫޒުން
އެއްކިބާވެފައި އޮންނަ އޮތޯރިޓީއަކަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. އެގޮތަށް ވާނީ، އެކަން ކުރެވޭނީ މި އޮތޯރިޓީގައި ތިބޭ މީހުންނަކީ
ޕްރޮފެޝަނަލް މި ދާއިރާގެ ފަންނީ ތަޖުރިބާ، ޒަމާނީ ތަޢުލީމުލިބިފައި ތިބި ފަރާތްތަކެއް މި އޮތޯރިޓީގެ ބޯޑުގައި
ތިބެގެން. އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤާނޫނުން ލާޒިމުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. އާދެ! މި ޤާނޫނުގެ ސަބަބުން މި ބިލުގެ
ސަބަބުން ޤާނޫނަކަށް ވެގެންދިއުމުން އިމާރާތުގެ ތެރޭގައި އިމާރާކުރުމުގެ ތެރޭގައި ހިނގައިފާނެ އެކްސިޑެންޓުތަކާ އަދި
އިމާރާތްކުރުމަށްފަހުގައި އިމާރާތް ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކުގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ބޭނުންވާ މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް، މީގެ
ސަބަބުން ގަވާއިދުތަކެއްގެ ސިފައިގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި އޮތޯރިޓީގެ ޒިންމާއެއް މި ގަވާއިދުތައް ހެދުމަކީ. މި
ބިލުގައި އެކަމަކު ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މި ދެންނެވި ގަވާއިދުތައް ހެދުމަށް ވަކި މުއްދަތެއް ކަ ނޑައަޅާފައި
ނެތްކަން. އެހެންވީމާ، އެ ގަވާއިދުތައް ހެދުމަށް ޓަކައި ވަކި މުއްދަތެއް ކަ ނޑައެޅުމަކީ ހަމަ ކޮންމެހެން ވެސް މުހިއްމު
ކަމެއް. އާދެ، މި އޮތޯރިޓީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުފައްދައި، މި ބިލުގެ ސަބަބުން މި އުފެދިގެންދާ އޮތޯރިޓީ އަކީ
އިމާރާތްކުރުމަށް ބޭނުންވާ ތަފާތު ހުއްދަތައް ރައްޔިތުންނަށް ދޭން އޮންނަ ފަރާތް. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ރައްޔިތުން ޝަކުވާ ކުރަމުންދާ އެއް ކަމެއް، އިމާރާތްކުރުމަށް ހުއްދަ އަށް އެދި، އެތައް ދުވަހެއް
ވާއިރު ވެސް އެ ހުއްދަ ލިބޭ ގޮތް ނުވުން. އެހެންކަމުން، މި ބިލުގައި ވަކި މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި މިދެންނެވި ތަފާތު
ހުއްދަތައް ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ގޮތަކަށް މި ބިލު ފަރުމާކުރެވިގެންދިއުމަކީ ހަމަ ވަރަށް ވެސް މުހިއްމު ކަމެއް.
ޖުމުލަކޮށް އަޅުގަ ނޑު މި ބިލު ބަލައިލިއިރުގައި މި ބިލަކީ ދިވެހިރާއްޖެ އަށް މި ވަގުތަށް ހަމަ ވަރަށް ވެސް މުހިއްމު
ބިލެއް. ގިނަ ބައިތައް، ގިނަ ޕޮއިންޓުތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ރާއްޖެ އަށް މި ވަގުތު ހަމަ ވަރަށް ވެސް
ބޭނުންޖެހިފައިވާ ޕޮއިންޓުތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް ހަމަ އަޅުގަނޑު ކުރިން ފާހަގަކޮށްލި ފަދައިން މި އޮތޯރިޓީ އަކީ
ޕްރޮފެޝަނަލް ފަރާތްތައް. މި ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ ޕްރޮފެޝަނަލް ފަރާތްތަކުގެ އިންވޯލްވްމެންޓު މިއަށްވުރެ
ބޮޑުކޮށް، ސިޔާސީ ފަރާތްތަކުގެ ނުފޫޒު ކުޑަކޮށް އެކުލެވިގެންދާންޖެހޭނެ އޮތޯރިޓީއެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން.
އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ދެންނެވި ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މިއަށްވުރެ ފުރިހަމަކޮށް
ސިޔާސީ ނުފޫޒުން އެއްކިބާވާ އޮތޯރިޓީއެއްގެ ގޮތުގައި މިދެންނެވި، މި އުފަންވާ އޮތޯރިޓީ ހިމެނިގެންދިއުން. ފުރުޞަތު
ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
48

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ނައިފަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޝިޔާމަށް.
ނައިފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މި މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މި ބިލު
މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް ހުށަހެޅުއްވީތީ އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ބިލު ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު، ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދު اله ޙިލްމީ އަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޝުކުރުދަންނަވަން. އާދެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު
ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި މި ސަރުކާރުން ކުރައްވަމުންގެންދަވާ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ މި
ބިލަކީ ނުވަތަ މި އިންޑަސްޓްރީ އަކީ، ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ އަކީ ވަރަށް ބޮޑު ރޯލެއް އެ ކަމުގައި
އަދާކުރެވިދާނެ އިންޑަސްޓްރީއެއް ކަމަށް. އާދެ! މިއަދު މި އިންޑަސްޓްރީ މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ވެސް ވަޅުޖަހާފަ.
މިކަހަލަ ބިލެއްގެ ބޭނުން އެންމެ ބޮޑަށް މިއަދު މި ވަނީ މި އިންޑަސްޓްރީ އަށް ބޭނުންވެފަ. އާދެ، މި ބިލަކީ ވަރަށް
ތަފުޞީލީ ބިލެއް. 111 މާއްދާ އެކުލެވިގެންވާ، ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ވަރަށް ތަފުޞީލުކޮށް ބަޔާންކުރެވިގެން މި ބިލުގައި
އެބަ ވޭ. މި ބޮލުގެ މައިގަ ނޑު މަޤްޞަދުތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ ތަރައްޤީކޮށް ކަ ނޑައެޅޭ ހަމަތަކަކާއި މިންގަ ނޑުތަކެއްގެ މަތީން އެ ދާއިރާ
ކުރިއަރުވައި ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ޤާނޫނީ އޮނިގަ ނޑު ޤާ އިމުކުރުމަށް ހެދޭ ބިލެއް. އަދި ހަމަ އިމާރާތްތަކަކީ ރައްކާތެރި،
ދުޅަހެޔޮ ޞިއްޙަތަކަށް މަގުފަހިކޮށްދޭ، އަދި އެ ތަންތަން ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކަށް ގެއްލުމެއް ނުލިބޭނެ ރައްކާތެރި
ތަންތަން ކަމުގައި ހެދުމަށް މަގުފަހިކުރުވާ ބިލެއް. އަދި އިމާރާތްކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކަކީ ރައްކާތެރި، ތަރައްޤީ އާއި
އުފެއްދުންތެރިކަމަށް މަގުފަހިކުރާ، ތިމާވެއްޓާ ރައްޓެހި މަސައްކަތަކަށް ހެދުމަށް މަގުފަހިކޮށްދޭ ބިލެއް. އަދި
އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ފަރާތްތަކަކީ ޤާބިލު، ފަންނުވެރި ބަޔަކަށް ހެދުމަށް މަގުފަހިކުރުވާ ބިލެއް.
އާދެ! ބިލުގެ މައިގަ ނޑު މަޤް ޞަދުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ނަޒަރުހިންގާ ބަލައިލިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ މި
ބިލުގެ މުހިއްމުކަން. އަޅުގަ ނޑު ކުރިންވެސް ދެންނެވިހެން މީ ބޮޑު އިންޑަސްޓްރީއެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
އިންޑަސްޓްރީ ނަގައި ކޮޅަށް ޖެހިއްޖެ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެން ދަތުރުކުރަން؛ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ދަތުރުކުރަން މި
ބޭނުންވާ މަންޒިލަށް ދިއުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މަގުފަހިވެގެންދާނެ. އާދެ، މި ބިލުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް
އިމާރާތްކުރުމުގައި ރައްކާތެރިކަމުގެ ގޮތުން އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް ބަޔާންކުރެވިގެންވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ، ވަކިން
ޚާއްޞަކޮށް އެ ތަނެއްގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ ބޮޑު އާބާދީއެއް މި އޮތީ މާލޭގައި . މާލޭގައި އިމާރާތްތައް ކުރެވިގެންދާ
ގޮތާއި އިމާރާތްތަކުގެ ސަބަބުން ޢާއްމު ދިރިއުޅުމަށް ނުވަތަ އެ މާޙައުލުގައި ދިރިއުޅޭ ރަ އްޔިތުންނަށް ހުރި އުނދަގޫތަކާ،
މީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮންމެ ދުވަހަކު ވެސް ތަޙައްމަލުކުރަންޖެހޭ އުނދަގޫ ކަންތައްތަކެއް. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ؛
49

އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޔަޤީން މި ބިލުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކުރެވިގެން އެބަ ވޭ ރައްކާތެރިކަމުގެ ގޮތުން އަޅަންޖެހޭ
ފިޔަވަޅުތަކާއި މި ބިލުން އި މާރާތްކުރާ މީހުންނަށް ލިބިދޭ ރައްކާތެރިކަމާއި އިމާރާތްކުރާ މީހުންގެ ސަބަބުން ލިބޭ
ގެއްލުންތަކުގެ ސަބަބުން އެހެން މީހުންނަށް ލިބިދޭ ރައްކާތެރިކަމަށް އަލިއަޅުވައިލާފައިވާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން.
އާދެ، މި ބިލުގައި އިމާރާތްކުރާ ފަރާތްތައް ރަޖިސްޓަރީކުރާނެ އުސޫލުތަކެއް ކަ ނޑައެޅިގެން އެބަ ވޭ. އަދި ކޮންމެ
ކުންފުންޏެއް ނުވަތަ އިމާރާތްކުރާ ކޮންމެ؛ އިމާރާތުގެ މަސައްކަތުގައި އިންޑަސްޓްރީގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ ކޮންމެ
ކުންފުންޏަކީ އެއީ ގިންތިކުރެވިގެން ރަޖިސްޓަރީކުރެވިގެން ހަރަކާތްތެރިވެވޭނެ ކުންފުނިތަކެއް ކަމުގައި އެބަ ހެދޭ. ޖުމުލަ
ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ބިލަކީ މީ ވަރަށް ވެސް މުހިއްމު ބިލެކޭ. މިއަދު ކޮންސްޓްރަކްޝަން
އިންޑަސްޓްރީ އޮތް ހާލަތަށް ބަލާއިރުގައި ވެސް މި ބިލުގެ ސަބަބުން މިއަދު ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ އޮތް
ހާލަތުން އެހެން ހާލަތަކަށް ގެންގޮސްދިނުމަށް ޓަކައި މި ބިލު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ވަރަށް މުހިއްމު ރޯލެއް
އަދާކުރާނޭ. އަޅުގަ ނޑަށް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. وال س الم عليكم.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ، ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
اله
މެންބަރު އީވާ ޢަބްދު އަށް.
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލަކީ އަޅުގަ ނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުގައި 2111 ވަނަ އަހަރު އެމް.ޑީ.ޕީ
ސަރުކާރުން ފަރުމާކުރަން ފެށި ބިލެއް. މި ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ އަށް ދިމާވެފައިވާ
ކަންތައްތައް؛ ޚާއްޞަކޮށް އަދި މާލޭގައި މިހާރު ދިމާވެފައިވާ ކަންތައްތަކަށް ވަރަށް ބޮޑު ލުއިތަކެއް ގެނެސްދޭނޭ ބިލެއް
ކަމަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ ސަރުކާރުން މި ބިލު
ހުށަހެޅުއްވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އަޅުގަ ނޑުގެ ކުރިން
ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، މަޑަވެލީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ދެއްކެވި ވާހަކަ އަށް ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ވެސް އަލިއަޅުވައިލާނަން. މި ބިލުގެ 11 ވަނަ މާއްދާ އަށް ބަލައިލާއިރު މި ކަންކަން ހިންގުމަށް
ޓަކައި އޮތޯރިޓީއެއް އެބަ އެކުލަވައިލާ. އެއީ ވަޒީރަށް ލަފާދިނުމާއި ސިޔާސަތު ކަ ނޑައެޅުމާ އަދި ހުއްދަދިނުމާ، މި
ހުރިހާ ކަމެއް ބެލެހެއްޓުމުގެ އޮތޯރިޓީއެއް ކަ ނޑައަޅާއިރު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އޮތޯރިޓީގެ 11 ކަންނޭނގެ،
ދިހަވަރަކަށް މެންބަރުންގެ ތެރޭން 9 މެންބަރުންނަކީ ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުން. އެހެންވާކަމުގައި ވަންޏާ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އެއީކީ އިންޑިޕެންޑެންޓުކޮށް ސަރުކާރަކަށް ލަފާދެވެނީ އެކޭ ދެންނެވޭކަށް ނޯންނާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން
50

ތަކުރާރުކޮށް ވާހަކަދައްކަމުން މި ދަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން އިޤްތިޞާދު ކުރިއެރުވުމުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް މެލޭޝިއާ،
ސިންގަޕޫރު ކަހަލަ ތަންތަނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އަލިއަޅުވައިލުމޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ލަފާހޯދަން ބަލަމޭ. ބަލާކަމުގައި ވަންޏާ
ހަމަ މި ދާއިރާ އިން ވެސް ސިންގަޕޫރު، މެލޭޝިއާ ތަންތާނގައި ކަން ކުރާ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އަލިއަޅު ވާލަންޖެހޭ.
މެލޭޝިއާ، ސިންގަޕޫރު ވެސް އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލިއިރު ކޮންސްޓްރަކްޝަން އޮތޯރިޓީއެއް އޮންނަންޏާ ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރގެ ކަމާ ބެހޭ ޕްރޮފެޝަނަލް މީހުން އޮތޯރިޓީ އަށް ލައިގެން އެކަން ހިންގަނީ. އޭރަށް
ޙަޤީޤަތުގައި ސަރުކާރަށް ރަނގަޅަށް ލަފާދެވޭނޭ ކަމަށް ބެލެވެނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހުށަހަޅަނީ މި 11 ވަނަ މާއްދާ
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އިޞްލާޙުކުރަންވެގެން. އޭގެ މާނަ އަކީ ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ ބޭފުޅުންނާ އަދި އަމިއްލަ
ބޭފުޅުން ވެސް ލައިގެން މި އޮތޯރިޓީގެ ކޮމްޕޮޒިޝަން ބަދަލުކުރުމަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ހުށަހަޅަނީ. ބިލުގެ ހަމަ 29 ވަނަ މާއްދާ އަށް ބަލައިލާއިރު ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބިޑު ހުށަހެޅުމާއި
އިމާރާތްކުރުމުގެ ހުއްދަދިނުމާ، މި ކަންކަމަށް ބަލައިލާއިރު ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ މާއްދާ ރަނގަޅު.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އިތުރުކޮށްލަން ބޭނުން، ތަންކޮޅެއް ބޮޑަށް ދެފުށް ފެންނަ ގޮތަކަށް އެ މުޢާމަލާތް
ހިންގުން. މިސާލަކަށް އޮންލައިންކޮށް ހުއްދަ އަށް އެދޭ ފަރާތްތަކާއި ހުއްދަލިބޭ ޝަރުޠުތަކާ އެއްޗެހި އޮންލައިންކޮށް
ހާމަކޮށްފައި އޮންނަކަމުގައި ވަންޏާ ދެފުށް ފެންނަ ގޮތަކަށް މި މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެހެން ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު އަދި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން މި ބިލުގައި ވަރަށް މުހިއްމު
ހުރިހާ ކަމެއް ކުރަން، ހުރިހާ ހުއްދައަކަށް އެދެން، ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ކުރަންވެގެން ކޮންމެހެން މާލޭގައި ހުންނަ
އޮތޯރިޓީއަކަށް ކޮންމެހެން އައިސްގެން އެކަން ކުރަންނުޖެހޭ ގޮތަކަށް ވުން. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ލާމަރުކަޒީކުރަން އެބަ ޖެހޭ މި ބިލު މަސައްކަތް ވެސް. މި ބިލު ޤާނޫނަކަށް ވެގެންދިޔައިމާ ދެން އަންނާނެ
މަސައްކަތްތައް ވެސް އެބަ ލާމަރުކަޒީކުރެވެންޖެހޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ގެ މި ބިލުގައި އެބަ އޮތް ކަމާ
ބެހޭ ވަޒީރޭ ސިޔާސަތުތައް ކަ ނޑައަޅުއްވަމުންގެންދާނީ ވެސް. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން
އެބަ ބާރުއަޅަންޖެހޭ ސިޔާސަތުތައް ކަ ނޑައެޅުމުގައި އަތޮޅުތަކުގައި ތިބި ކުދިކުދި ވިޔަފާރިތަކަށް. އަތޮޅުތަކުގައި
ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީގައި މަސައްކަތްކުރާ ކުދިކުދި މަސައްކަތްތެރިންނާއި ކުދިކުދި ވިޔަފާރި ހިންގާ
މަސައްކަތްތެރިންނާ، ކުދިކުދި ކުންފުނިތަކަށް ވެސް ފުރުޞަތުލިބޭނޭ ގޮތަކަށް ސިޔާސަތުތައް ކަ ނޑައަޅަން އެބަ ޖެހޭ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުގައި ވެސް މިއަދު ގެ
ސަރުކާރުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް މި ފެންނަނީ ސަރުކާރުގެ އިމާރާތްކުރުމުގައި ވެސް ހަތްތަހާވެސް ބޮޑެތި ސިންގާހާ
މިހާރުވެސް ބާރާއި ފައިސާ އާއި ހަމައެކަނި އޮތް ކުންފުނިތަކަށް ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ލިބިގެންދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ސިނާޢަތެއް ކުރިއަރުވަންޏާ އެ ސިނާޢަތެއްގައި އު ޅޭ ކުދި އަދި މެދުފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް ވެސް އަޅު ގަ ނޑުމެން
ފުރުޞަތު އެބަ ދޭންޖެހޭ. ޚާއްޞަކޮށް ކޮންސްޓްރަކްޝަން އަކީ މީހުން، ވަކިވަކިން ކުދިކުދި ކުންފުނި ހަދައިގެން،
51

ކުދިކުދި މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދާ ސިނާޢަތަކަށް ވާތީވެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަ ތާނގައި އެންމެ
ބޮޑު މައްސަލައަކަށް މި އިންޑަސްޓްރީގައި ދިމާވެފައިވާ ކަމަކީ، މިހާރުވެސް ޚާއްޞަކޮށް މާލޭގައި އިމާރާތްކުރުމުގައި
ދިމާވެފައިވާ މައްސަލަ އަކީ އެއްވެސް ވަރަކަށް ހަމައެއް ނުހިފެހެއްޓޭ. ސްޓޭންޑަޑްތަކެއް ނުހިފެހެއްޓޭ. އެއީ ސްޓޭންޑަޑް
އެކުލަވައިލެވިފައިނުދާތީ. މި ބިލުގައި ދަށުން އެބަ ސްޓޭންޑަޑްތައް ހަމަޖެހޭ. މިސާލަކަށް އިމާރާތްކުރުމުގައި
ގޭގެވެރިފަރާތް ހަމަ ބޭނުން މީހަކު ގެނެސްގެން، މަގުމަތިން މީހުން ހޮވާލައިގެން ގެނެސްގެން އިމާރާތްކުރަމުން
ގެންދަންވީ. އެހެން ދިމާވާތީވެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މާލެ ވަރަށް ބޮޑަށް ތޮއްޖެހިގެން ދާއިރު އިމާރާތްތައް ވެސް
ވިއްސިވިހާލިގެން މި ދަނީ، ވަކި ކަހަލަ ހަމައެއް ނެތި، ގަވާއިދެއްނެތި މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މި ބިލު 2111ގައި
އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން ފަރުމާކުރިއިރު ވަރަށް ބޮޑަށް އެކަމަށް ވެސް އަހައްމިއްޔަތުކަން ދީފައި އެ އޮތީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރެވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަން އެބަ ޖެހޭ
ސްޓޭންޑަޑެއްގެ ވާހަކަ ދައްކާ އިރު މިސާލަކަށް އެމް.ޑީ.ޕީން ފްލެޓުތަކެއް އަޅާފައި އަޅު ގަ ނޑުމެންގެ ފްލެޓުތަކާ ފަހުން
ހަވާލުވީ ބަޣާވާތަކުން އައި ސަރުކާރެއް. އެ ފްލެޓުތަކުގެ ސަޓެންޑަޑް އެއްވެސް ވަރަކަށް މޮނިޓަރނުކުރެވިގެން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ ފްލެޓުތަކަށް މީހުން ވަންނަން ބަލައިލިއިރުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ދިރިއުޅެވޭ ފެންވަރަކު ނޫން ހުރީ.
އެހެންވީމާ، އަމިއްލަ ތަންތަނުން ކުރާ އިމާރާތްތައް ކަމުގައި ވިޔަސް ، ސަރުކާރުގެ އިމާރާތްކަމުގައި ވިޔަސް، އަމިއްލަ
ކުންފުނިތަކުން ކުރާ ކަންތައް ވިޔަސް ، ސަރުކާރުން ކުރާ މަސައްކަތް ވިޔަސް ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ބޮޑު އިހުމާލެއް އެބަ
އޮންނަންޖެހޭ ރަނގަޅަށް މޮނި ޓަރކުރުން. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން އެޅި ފްލެޓުތަކަށް ބާޣީ ވަޙީދުގެ ސަރުކާރުން ހެދި
ގޮތް ނުހަދާނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން އެބަ ދޭންޖެހޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަ ތާނގައި މި ބިލުން މި
ގެންނަން ކަ ނޑައަޅާ ކަންތައްތަކުން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ސްޓޭ ންޑަޑްތަކެއް ކަ ނޑައެޅިގެން އެބަ ދޭ. މިއީ މި ސިނާޢަތަށް
އަޅުގަ ނޑަށް ހީ ވަނީ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމަކަށް ވާނެހެން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މާމިނގިލީ ދާޢިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމަށް.
މާމިނގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބިލްޑިންގ ކޯޑެއް ނުވަތަ އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނެއް އޮތުމުގެ މުހިއްމުކަން އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންވެފައިވާ ގޮތުން، ނުވަތަ މި ބިލުގައި ބަޔާންވެފައިވާ ގޮތުން
52

މި ޤާނޫނަކަށް ވެއްޖެއްޔާ ވަރަށް ބޮޑު އުނދަގުލާއި ތަކްލީފު ރާއްޖޭގެ ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ކޮންސްޓަރަކްޝަން
އިންޑަސްޓްރީ ގައި މަސައްކަތްކުރާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލައެއް، ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑު ނިޒާމާ ބެހޭ މައް ސަލައެއް މި ނެގީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ޕޯޓަލުން ފެންނަ ގޮތާއި ފުރުޞަތުދެމުންދާ ގޮތާ
މެދުގައި އަޅުގަ ނޑުގެ ހިތުގައި ހަމަ ސުވާލު އުފެދޭތީއާ އެއްކޮ ށް. ސުވާލެއް ކޮންމެހެން ކުރުމުގެ ބޭނުމެއްގައެއް ނޫން.
އެއާ އެއްގޮތަށް ނުދާތީ ނިޒާމީ މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ނިޒާމީ މައްސަލައެއް މި ނެގީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލައެއް ގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަންނަން. އަޅުގަ ނޑަށް ތި ކަމުގައި ކުޑަ އޮޅުމެއް އަރައިގެންދިޔައީ .
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެދެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ބޭނުންފުޅު ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރިއަށް
ގެންދެވިދާނެ. އެހެންނޫނިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް ވާހަކަފުޅު ނިންމަވައިލެއްވީމަ ވެސް ކުރިއަށް
ގެންދެވިދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް ކުރިއަށް ގެންދަވާ .
މާމިނގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަމުން ގެންދިޔައީ މި ޤާނޫނު އޮތުމަކީ، ނުވަތަ ޤާނޫނެއްގެ ސިފައިގަ އި
ބިލްޑިންގ ކޯ ޑެއް ނުވަތަ އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނެއް އޮތުމުގެ މުހިއްމުކަން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަމޭ.
އެހެންނަމަވެސް މި ޤާނޫނުގެ ބިލު އެކުލަވައިލެވިފައި މި ވަނީ ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ފެތޭވަރަށް ވުރެ މާ ފުޅާކޮށް. އާދެ!
މާލޭގައި މަލްޓި ސްޓޯރީ ބިލްޑިންގުތަކެއް ނުވަތަ ރާއްޖޭގައި މަލްޓި ސްޓޯރީ ބިލްޑިންގުތަކެއް އަޅަމުންދާ ކޮންމެ
ދާއިރާއަކަށް ވެސް އޭގެ އިންޖިނިއަރިންގެ މަސައް ކަތާ އަދި މަސައްކަތްކުރާ ފެންވަރާ އެއްޗެހި ބެއްލެވުމުގެ ؛ މިހާރުވެސް
ގަވާއިދެއްގެ ދަށުން ނަމަވެސް އެކަން ކުރަމުންގެންދަވާ. އެހެންނަމަވެސް އޭގެ ތަކުލީފުތަކަކީ އިންތިހާ ދަރަޖަ އަށް ބޮޑު.
ނަމަވެސް ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި 1 ބުރިއަށް އިމާރާތްކުރާ ތަންތަން ނުވަތަ 1 ބުރި އަށް، 1 ފްލޯ އަށް އިމާރާތްކުރެވޭ
53

ތަންތަން ހަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން އާދައިގެ ގެގަ ނޑެ އް އަޅާ މީހަކު ވެސް މިހާރު މި ޖެހެނީ މިދެންނެވި ބިލުގެ ދަށުން
އައިސް ހުއްދަލިބިގެން މި ކަންކަން ކުރެވިގެން ދާން. ދެން ލާމަރުކަޒީކުރެވޭނީ ކިހާ މިންވަރަކަށްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން
ބަލާއިރުގައި ރާއްޖޭގެ ތަންތަނުގައި ހުރިހާ އަތޮޅުތަކެއްގައި ނުވަތަ ރަށެއްގައި މި ދެންނެވި ގޮތަށް ލާމަރުކަޒީ މިކަން
ކުރެވިގެން ދާ ކަމަށް ވާނަމަ، އެ ތަންތަނުގައި އެބަ ތިބޭ ބާވައޭ ކިޔަވައިގެން ތިބި އިނޖިނިއަރުންނާއި މިކަން ކުރެވޭނެ
ޤާބިލުކަން ހުރި މީހުން. ސުވާލަކީ ނެތޭ. ޙަޤީޤަތަކީ ނެތް. އެހެންވީމާ، އެއްފަސްވެފައި ހުންނަ ދުނިޔޭގެ ބޮޑެތި
ޤައުމުތަކުގައި އެކަން ކުރާ ބީދައިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަން ކުރަންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނުކުރެވޭނެ. އަނެއް
ކަމަކީ ބިލު ޑިޒައިންކުރެވިފައި މި އޮތް ގޮތުން ރާއްޖޭގެ މެދު ފަންތި އާއި ކުދި ފަންތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ ފަރާތްތަކުން
ނުވަތަ ކޮންސްޓަރަކްޝަން ދާ އިރާގައި މަސައްކަތް ކުރާ އެ އްވެސް ފަރާތަކަށް ފުރުޞަތެއް ނެތް. މިއީ ބަޔަކު ހަމަ
ދުއްވާލުން ކަހަލަ ކަމެއް މީގައި ފާހަގަކުރެވިފައި މި ވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅު ގަނޑު ކުރުކޮށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވާނަމަ،
ދަންވަން އޮތީ ކޮމިޓީ ލެވެލްގައި މި ބިލު އިޞްލާޙުކުރުމަށް ވުރެ މާ ގިނަ މަސައްކަތްތައް އެބަ ހުއްޓޭ. މިއީ ޓެކްނިކަލް
މަސައްކަތަކަށް ވެފައި ޕްރޮފެޝަނަލް މަސައްކަތަށް ވާހިނދު، އަޅު ގަ ނޑަށް ފެންނަނީ މި ބިލު އަނބުރާ ފޮނުވާލަން.
އެއްގޮތަކަށް ވެސް މިއީ ފާސްކުރަން ހެޔޮވާވަރުގެ ކަމެއް ނޫން. ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގެ ރިސޯޓްތަކާ އެއްޗެހި
ހެދިގެން، ނުވަތަ ކަންތައްތައް ކުރެވިގެންދާއިރު އެއިން ކޮންމެ ކަމެއްގެ ތެރެއަށް އަތްބާނަމުންދާ ކަމަށް ވަންޏާ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، ނުކުންނަ ކޮންމެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓެއްގައި މި ފެންނަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ
ސަރުކާރަކުން ހަވާލުވެގެން ހުރި މިނިސްޓްރީއަކުން ބޮޑެތިސިންގާ އިހުމާލުތާއި ކޮރަޕްޝަން އޭގައި އިންވޯލްވަމުން ދާ
ތަން. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން މި ހިސާބަށް ހިނގައްޖެއްޔާ މުޅި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މި ދިމާއަށް އަމާޒުކުރެވިގެން
އެއްދިމާއަކުން ހުއްދަހޯދަންޖެހިއްޖެއްޔާ މި ކަންތައްތައް ހުންނާނެ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ތަޞައްވަރު ކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، މި ސަބަބުތަކަށް ޓަކައި ވެސް އަދި އެހެން ސަބަބުތަކަށް ޓަކައި ވެސް އެއްގޮތަކަށްވެސް
ރާއްޖޭގެ ކުރި އެރުމާއި ރާއްޖޭ ގެ ރަށްރަށުގައި ކުރެވޭ މަސައްކަތްތަކާ އަދި ކޮންސްޓަރަކްޝަން ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ
ކުދިކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ގްރޫޕުތަކަށް ފުރުޞަތުނުލިބޭނޭ ގޮތަށް މި ބިލު ޑިޒައިން ކުރެވިފައި އޮތްއޮތުމާ މެދު
އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުފެނޭ، މި ބިލު އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަނީ
ފޮނުވައިލާފައި އަނެއްކާ އަލުން އިޞްލާޙުކޮށްގެން މިއަދުގެ ރާއްޖޭގެ ހާލަތަށް ފުދޭ މިންވަރަށް، ފުދޭ ގޮތަށް މި
ޑިޒައިންކޮށް ބައްޓަންކުރެވިގެން ގެންނަން. ކޮމިޓީ ލެވެލްގައި މިކަން ކުރާނެ ވަރަށް ވުރެ މާ ބުރަ، މާ ގިނަ
މަސައްކަތްތަކެއް ހުރި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، މީގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ޢުމްރާނީ ވަސީލަތްތައް
ކުރިއަށް ދިއުމުގެ ބަދަލުގައި ފަހަށް ގޮސް، ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި ހަމަނުޖެހުން އުފެދި، މީގެ ސަބަބުން ބޮޑެތިސިންގާ
ޤާނޫނަށް ޚިލާފުވުމުގެ ރޫޙު އާލާވެ، މި ބާވަތުގެ އެތައް ކަންތައްތަކެއް ހިނގައިދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭތީ
އަޅުގަ ނޑު އެއްގޮތަކަށް ވެސް ނުފެނޭ މިއީ ބަލައިގަނެވޭވަރުގެ ބިލެއް ކަމަށް. އެހެންވީމާ، ކުރުކޮށް ދަންނަވާ ކަމަށް
54

ވާނަމަ، މީގެ ސަބަބުން އެޅިގެންދާނެ ހުރަހާ އަދި މީގެ ސަބަބުން ކޮރަޕްޝަން އިތުރުވެގެންދާނެ މިންވަރު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހިތަށް ގެނެވޭ. އަދި މީގައި ކޮންމެ ގޮތަކަށް ބުނެފައި ވީކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް ކަން ހިނގާ ގޮތް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންނަށް މި ދަނީ ފެންނަމުން. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަން އޮތީ މި އޮތް، ކައިރީގައި މި އޮތް
ގުޅީފަޅު. އާދެ! ގުޅީފަޅުގައި މިހާރުވެސް ސަރުކާރުން، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން ބަޔަކަށް ކޮންޓްރެކްޓަށް ދީގެން ހަދާފައި
ހުރި އިމާރާތްތަކެއް، އޭރުގައި އޮތް ސަރުކާރުން އެކުލަ ވައި ލާފައި އޮތް 111% ސަރުކާރުގެ ކުންފުންޏަކުން ބުނެގެން
ރާއްޖޭގެ 219 ޢާއިލާއަކުން މި ވަނީ ލާރި ދައްކާފަ. އެތާ ފުލެޓް ހޯދަން އެތައް މިލިއަން ރުފިޔާއެއް ނަގާފަ. މިއަދު
ސަރުކާރުން އެކަންކަން ކުރަނީ ކިހިނެއްކަމެއް ވެސް، ލާރި ދެއްކި މީހުން އެ ދަނީ އެއް ދޮރުން އަނެއް ދޮރަށް
ސަލާންޖަހަމުން، ރޮމުންހޭރެމުން. އެ މީހުންގެ ޢާއިލާތައް ނިކަމެތިވެ ބިކަވަމުންދާއިރު ސަރުކާރަކުން އަޅައެއް ނުލާ.
ދާއިރު އެ ތަނުން އެއް ފަހަރު ބުނޭ އެ އިމާރާތްކުރެވިފައި ހުރި ފެންވަރު ރަނގަޅެއް ނޫނޭ. ކޮލިޓީ ރަނގަޅެއް ނޫނޭ.
އަނެއް ކަމެކޭ. އަނެއް ފަހަރު ކުރީގައި އޮތް ސަރުކާރުން އެންވަޔަރަމަންޓް ރިޕޯޓެއް ދީގެން އެ މީހުންނަށް ވަނީ އެކަން
އިމާރާތްކުރުމުގެ ހުއްދަ ވެސް ލިބިފަ. މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ބުނާ ކަމަށް އެބަ ބުނޭ، އެބަ އަޑުއަހަމު، މިހާރު ޞިއްޙީ
ގޮތުން ރައްކާތެރި ތަނެއް ނޫނޭ މީހުން ދިރިއުޅޭކަށް. އެހެންވީމާ، މި ބާވަތުގެ އަނިޔާ ލިބެމުންދާއިރު ވެސް އެކަމާ
ވެސް ސަރުކާރުން އަޅާލުމެއް ނެތްކަން ޝަކުވާ އެއްގެ ސިފައި ގައި ރޭގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް؛ އާދެ!
އަޅުގަ ނޑުމެން ޖުމްހޫރީ ޕާޓީގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގުރޫޕުގެ ބޭފުޅުންނާ އެ މީހުން ބައްދަލުކުރި. އޭގެތެރެއިން އިސްކޮށް އުޅޭ
ބަޔަކު. ބައްދަލުކޮށް ، އެ މީހުން ރުއިމުގެ އަޑު އަޅުގަ ނޑުމެން އެހީމު. އެ މީހުންނަށް ދިމާވެފައި ހުރި ތަކުލީފްގެ
ވާހަކަތައް އެހީމު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ސަރުކާރަށް ދަންނަވާލަން، ގޮވާލަން ބޭނުންވަނީ މި ބާވަތުގެ ކަންތައްތައް
މިހެން ހުއްޓާ އެއިން ކަމެއް ޙައްލުކޮށްދޭން މަސައްކަތް ނުކުރައްވާ މި ބާވަތުގެ ބިލުތައް ފާސްކުރެއްވީމަ ކޮން
ނަތީޖާއެއްތޯއޭ މި ފެންނަނީ؟ އެހެންވީމާ، އެކަން ޙައްލުކޮށް ދެއްވާށޭ އަޅުގަ ނޑު ސަރުކާރަށް އިލްތިމާސްކޮށް، ގޮވާލަން.
އެކަން އެ 219 ޢާއިލާ އަށް އެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ ނިކަމެތިކަމުން ސަލާމަތްކޮށްދީ، މިންޖުކޮށްދޭށޭ. ސަރުކާރުން
އުސޫލު ބަދަލުކުރުމަކީ ނުވަތަ ހަދާފައި އޮތް ގަވާއިދު ބަދަލުކުރުމަކީ ނުވަތަ ޤާނޫނު ބަދަލުކުރުމަކީ ކުރެވިދާނެ ކަމެއް.
އެހެންކަމަށްވިޔަސް އޭގެ ވިކްޓިމަކަށް ވާ ފަރާތަށް އަބަދުވެސް ދޭންޖެހޭ ފަރުވާތެރިކަންދީ، އެހީތެރިވެދިނުމަކީ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ ބާބުގައި ލާޒިމްކޮށްފައިވާ ކަމެއް. މިހެން ދަންނަވާއިރު ވެސް
އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ ކިހާވަރަކަށްކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބެލިގެން ދަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ރޫހާއި ޤާނޫނުއަސާސީގައި
އޮތް ގޮތަށް ކަންތައްތައް. ދެން އެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ކުރިއަށް ދާކަށެއް ނެތީމު. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވަނީ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަޖެހިގެން ރާއްޖޭގައި ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ އުސޫލާ ޚިލާފަށޭ މި ޤާނޫނު މި އޮތީ
އައިސްފަ. މިއީ ވަކި ބައެއްގެ އަޅުވެތިކަމުގެ ތެރެއަށް ރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ރަށެއްގެ އިމާރާތް ކުރާ، ގެދޮރު އިމާރާތްކުރަން
ބޭނުންވާ މީހުންނަށް ވެސް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު ތަކްލީފަކާއި ނުއުފުލޭވަރުގެ ބޮޑު ބުރައެކޭ. އެހެންވީމާ، މި ބިލު އަނބުރާ
55

ފޮނުވާލުމަށްފަހު މިއަށް އިޞްލާޙުތައް ގެންނަވައިގެން ރާއްޖެ އަށް ފެތޭނެ މިންވަރަށް އެކަން ކުރެއް ވުމުގެ މުހިއްމުކަން
ޤަބޫލުކުރާތީވެ އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން މި ފުރުޞަތު ހޯދީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަލީ މަޢުރޫފަށް.
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ މަޢުރޫފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު މި ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލު ފަރުމާކޮށް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅައިދެއްވީތީ ސަޢުދުاله ޙިލްމީ އަށް އަޅުގަނޑު އިންތިހާ އަށް ޝުކުރުއަދާކުރަން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި މިއަދު ރާއްޖެ ތަރައްޤީވަމުން އަންނައިރު އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ ނުވަތަ ސިނާޢަތް ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރިއަރަމުން
މި އަންނަނީ. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތަކަށް ވަރަށް ފުރިހަމަ ޤާނޫނެއް ހެދެންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން.
އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި އޯގާތެރި ސަރުކާރުން މިފަދަ ހުރިހާ ޤާނޫނުތަކެއް ހަދަމުން މި ގެންދަނީ ރައްޔިތުންނަށް
ލުއިކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި. ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބުމަށް ޓަކައި. އާދެ!
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ދާއިރާގެ މަސއްކަތްކުރާ އެތައް ސަތޭކަ ކުންފުނިތަކެއް މި ރާއްޖޭގައި ވެސް އެބަ
ހުރި. އެހެންނަމަވެސް ހިތާމަވެރިކަމަކީ މިފަދަ ޤާނޫނެއް ނެތުމުގެ ސަބަބުން، އެ ކުންފުނިތަކަށް ވަނީ ވަރަށް ހިތާމަވެރި
ހާދިސާތައް މާޒީގައި ކުރިމަތިވެފަ. އާދެ! މަސައްކަތްކޮށް ނިމޭ ތަނުން މަސައްކަތްކުރާ އުޖޫރަ ނުލިބުމުގެ މައްސަލަ އަކީ
ބޮޑު މައްސަލައެއް. ހަމައެހެންމެ އެ މައްސަލަ ދިމާވުމުގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންގެ؛ އެކިއެކި ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް
ވެސް، ޢާއްމު ފަރުދުންނަށް ވެސް އޭގައި އިންތިހާ އަށް ގެއްލުންވަމުންދާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. އާދެ!
ކޮންސްޓްރަކްޝަން ދާއިރާ އަކީ މާލެއާ އަދި މި ރާއްޖޭގައި މި އޮތް މުޅި ޓުއަރިޒަމް ސިނާޢަތް، ޚާއްޞަކޮށް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިއަދު ޓުއަރިޒަމްގެ ސިނާޢަތް ޑިވެލޮޕްވަމުންދާއިރު އިމާރާތްކުރުމުގެ ޤާނޫނެއް ، ވަރަށް ފުރިހަމަ ޤާނޫނެއް
އަންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ރާއްޖޭގައި މިއަދު މިފަދަ ޤާނޫނެއް އޮތުމަކީ
އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި ދެކެން. އާދެ!
ޤާނޫނުތައް ފަރުމާކުރެވި ގެން އަންނައިރު ނުވަތަ މި ބިލުތައް ފަރުމާކުރެވިގެން އަންނައިރު މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި،
ބަހުސްކުރެވި އަދި ކޮމިޓީ ލެވެލްގައި އެ ކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ވާހަކަދައްކައި ، މި އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ނިމިގެންދާނެ
ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އާދެ! ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަ ނޑައަޅާ ބޯޑެއް ނު ވަތަ އޮތޯރިޓީއެއް އޮތުމަކީ މުހިއްމު
ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އެއީ ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަމަކަށް ޒިންމާވާ ފަރާތަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމަށް
56

ވާހިނދު، މިއަދު ކޮންސްޓްރަކްޝަން ދާއިރާގައި ވެސް އެފަދަ އޮތޯރިޓީ ބޯޑެއް އޮތުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި
އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ އޮތޯރިޓީ ބޯޑުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަކީ ޤާބިލު ބޭފުޅުންކަމުގެ
ޔަޤީންކަން އަޅުގަ ނޑަށް؛ ޤާބިލު ބޭފުޅުންކަން ޢައްޔަންކުރައްވާނީ އެ ޔަޤީންކަން އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ އޮތް. މިއަދު
ތަޢުލީމީ ފަންނުވެރި ބޭފުޅުން މި ދާއިރާ އިން ވެސް މަތީ ތަޢުލީމު އުނގެނިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެބަ ތިއްބެވި.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި އޮތޯރިޓީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ބޭފުޅުންނަކީ ޤާބިލު، ފަންނުވެރި، ތަޖުރިބާ
އާއި ޢިލްމު ހުރި ބޭފުޅުން ހިމެނޭނެކަން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޔަޤީންކުރަން. އާދެ! މިއަދު އަޅު ގަ ނޑުމެންނަށް
ކޮންސްޓްރަކްޝަން ދާއިރާ ނުވަތަ އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތަށް ދިމާވެފައިވާ އަނެއް މައްސަލަ އަކީ އިމާރާތްކުރާ
ފަރާތްތަކުން ވަރަށް ބޮޑެތި އިހުމާލުތައް ވަމުންދާކަން. އެއީ ކޮލިޓީ ނުވަތަ އިމާރާތްކުރުމުގެ ފެންވަރު އެއްވެސް ވަރަކަށް
ނުހުރުން. ޚާއްޞަކޮށް ޓާންކީ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ދެމުންދާއިރު ބޭރުގެ ބޮޑެތި ކުންފުނިތައް ނުވަތަ ދިވެހި ކުންފުނިތަކަށް
ވެސް ދީ، ނިމިގެންދާއިރު، ސަރުކާރާ ހަވާލުވެގެންދާއިރު އޭގެ ފަހުން އެއަށް އެއްވެސް ބެލޭނެ ގޮތެއް ނޯވޭ.
ޚާއްޞަކޮށް ފުލެޓްތައް އެޅިގެންދިޔައިރު ވަރަށް؛ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ވަރަށް ކަމުނުދާ ނުވަތަ އެ ކުރަންވާ އެންމެ
ރަނގަޅު ގޮތަށް ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ތަހައްމަލްކުރަމުންދަނީ ވަރަށް ނޭދެވޭ
އަސަރުތަކެކޭ. އެއީ ފުލެޓަށް ގޮސް އެ މީހުން ލާރި ދައްކައިގެން އެ ފުލެޓުގައި ދިރިއުޅެމުންދާއިރު އެ ތަން
މެއިންޓެނެންސްކޮށް، ނުވަތަ އެ ތަނަށް ވާރޭވެހި ނުވަތަ އެތައް މައްސަލަތަކެއް އެ ތަނުން ދިމާވާ މައްސަލަ އަކީ
މިއަދު އެތައް ރައްޔިތުންގެ ޝަކުވާއަކަށް ވެފައިވާއިރު؛ އެހެންވީމާ، މިފަދަ ބިލެއް ހުށަހެޅިގެން ޤާނޫނަކަށް ވެގެންދާއިރު
މި ކަންތައްތައް އިޞްލާޙުކޮށް، މިކަންތައްތައް ރަނގަޅު ކުރުމަކީ މިއަދުގެ ސަރުކާރު ނުވަތަ މި މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގެ ޒިންމާއެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮންސްޓަރަކްޝަން ދާއިރާ އަށް ބަލައިލާއިރު
މިއީ ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއް. މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ދާއިރާގައި ފަންނުވެރި މަސައްކަތްތެރި ވަޑިންނާ އަދި
މޭޝަނުންނާ އަދި އެހެނިހެން ފަންނުވެރި ބޭފުޅުން ވެސް އެބަ ތިބި. އެހެންވީމާ، މި ބޭފުޅުންނަށް ފުރުޞަތުދީގެން ކުދި
ކުންފުނިތައް ނުވަތަ ރާއްޖޭގަ އި ހުރި ކުންފުނިތަކަށް ފުރުޞަތުދީގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ތަރުތީބުކުރެވިއްޖެއްޔާ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފައިސާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދައުރުވާ ގޮތަށް ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި ދައުރުވާ ގޮތަށް
ހެދިގެންދާނެ ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު ޓުއަރިޒަމްގެ އިންޑަސްޓްރީގައި ވެސް ބޮޑެތި
ކުންފުނިތަކުން ބޮޑެތި އިންވެސްޓްމަންޓުތައް 111 މިލިއަން، 211 މިލިއަން ޚަރަދުކުރެވެމުންދާއިރު ބޮޑެތި ފައިސާތައް
ބޭރުގެ ކުންފުނިތަކަށް ދާކަމީ އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރާ ކަމެއް ކަމުގައި މި ފުރުޞަތުގަ އި ދަންނަވާލަން. އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ރިސޯޓުތައް ޑިވެލޮޕްކުރުމުގައި ދިވެހި ކުންފުނިތައް ބޭނުންކޮށްގެން، ފަންނުވެރި ބޭފުޅުން
އެބަ ތިއްބޭ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ބޭފުޅުންނާ ހަވާލުކޮށްފިއްޔާ، ދިވެހިންނާ ހަވާލުކޮށްފިއްޔާ އެ މަސައްކަތް ކުރެވޭނެ
މީހުން ވެސް އެބަ ތިއްބޭ. އެހެންވީމާ، މީގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނަންޖެހޭ އެބަ ދިވެހިންނަށް ފުރުޞަތުދީ، ދިވެހިންގެ
57

ވަޒީފާ އިތުރުކޮށް ، ދިވެހިންގެ ފައިސާ ދިވެހިންގެ ތެރޭގައި ދައުރުވާނެ ގޮތަކަށް މި ބިލު ފަރުމާކުރެވިގެންދިއުން.
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއަދުގެ ސަރުކާރުގެ މައިގަ ނޑު ވިސްނުމަކީ ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީ އަށް
ދިމާވެފައިވާ ހުރިހާ މައްސަލައެއް ޙައްލުކޮށް، މިކަމުގައި ހުރި ދަތިތަކާއި އުނދަގޫތައް އެންމެ ފުރިހަމަ އަށް
ރަނގަޅުކޮށް، އަދި ކުންފުނިތަކަށް ދޭންވާ ޙައްޤުތަކާއި ކުންފުނިތަކަށް ދޭންވާ ޔަޤީންކަމާ އަދި މަސައްކަތްކުރާ
ފަރާތްތަކަށް ދޭންވާ އިނާޔަތްތަކާއި ޙައްޤުތައް ލިބޭނެކަމުގެ ފުރިހަމަ ޔަޤީންކަން މި ބިލުން ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. އާދެ!
އަޅުގަ ނޑަށް ދެއްކި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ރައީސް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
اله
ޢަބްދު ޚަލީލަށް.
اله
ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ޚަލީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އާދެ! މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މެދުގައި ބަހުސްކުރެވެމުން މި ދާ ބިލު، އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު އަޅުގަ ނޑަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން މި ބިލު ވަރަށް ފުރިހަމަ ބިލެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ މާނަކުރެވޭ. އެއީ 2112 ވަނަ އަހަރު
އިސްތިޢުފާދެއްވި ރައީސަކު ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ ސަރު ކާރަކުން މި ބިލު ފަރުމާކުރަމުން ގެންދިޔަ ވާހަކަ އަށް ، މި
ބިލުގެ މިލްކުވެރިކަން ނެގުމުގެ ވާހަކަތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ތަނުން އަޑުއިވިގެން އެބަ ދޭ. އަޅުގަ ނޑަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން މިލްކުވެރިކަން ނަގަން މި މަސައްކަތްޕުޅުކުރައްވަނީ މި ބިލުގެ ފުރިހަމަކަމުން. އެކަމަށް ޓަކައި، މި
ބިލު މިހާ ފުރިހަމަކޮށް ފޮނުއްވައިދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި ރައީސް ޢަބްދުاله ޔާމީންގެ ސަރުކާރަށް، އަދި ބިލު
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ސަޢުދު اله ޙިލްމީ، ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރުދަންނަވަން. އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބިލާ ދޭތެރޭގައި ވާހަކަދައްކާއިރު ވަރަށް މުހިއްމު
ކަމެއް، މި ބިލު އެކުލަވައިލެވިފައި އޮތް ގޮތާއި މި ބިލުގައި ހިމެނިފައިވާ އެކި އެކި މާއްދާތަކަށް ވަކިވަކިން ބަލައިލުމަކީ
މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. ފުރިހަމަ މަޢުލޫމާތެއް ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި މީ
ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. ބޯޑު މެންބަރުން އެކުލެވިގެންވާ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް
ރަނގަޅަށް މި ތަނުގައި ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވެގެންދިޔައިރުގައި އަދި އޮޅޭ ފަދަ ގޮތަކަށް ވެސް ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވާފައިވާކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން. ބޯޑުގެ މެންބަރުން
އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން ބޯޑުގައި ހިމެނިގެންވާނީ މިވެނިއެވެނި ތަޢުލީމީ ޤާބިލު ކަމެއް ހުރި ބޭފުޅުންކަން
ކަ ނޑައެޅިގެން ބަޔާންކުރެވިފައި ނެތްކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް، އެ ދާއިރާ އިން މަތީ ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރައްވާފައިވާ
58

ބޭފުޅުން ހިމަނަންޖެހޭނެ ކަމަށް، ބޯޑުގައި ހިމަނަންޖެހޭނެ ކަމަށް ލާޒިމު އެބަ ކުރޭ މި ބިލުގެ ޛަރީޢާ އިން.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތެއް ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ ވަކި
މިންގަ ނޑުތަކެއް ތަޢުލީމީ ގޮތުން އޮތުމަކީ އެ ބޯޑަށް ލިބިގެންދާނެ އިތުރު ފުރިހަމަކަމެއްކަން ޤަބޫލުކުރެވޭ. ދެން
ހަމައެއާއިއެކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަން އެބަ ޖެހޭ ބަޖެޓް އިތުރުވެގެންދާ ވާހަކަ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އިވިގެންދާއިރުގައި ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެންދަނީ މިހާރުވެސް މިނިސްޓްރީގައި، ކޮންސްޓްރަކްޝަން
މިނިސްޓްރީގައި އޮތް ސެކްޝަނެއް އޮތޯރިޓީއަކަށް ބަދަލުވެގެންދާ މަންޒަރު އަޅުގަ ނޑުމެން ނަށް މި ބިލުގެ ޛަރީޢާ އިން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓަކަށް މިއިން ކުރާނެ އަސަރުތަކެއް ނޯންނާނެކަން
ޤަބޫލުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، މުވައްޒަފުންގެ ގޮތުން ވެސް އަދި އެ ނޫން އެހެންވެސް، ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ ގޮތަށް
ބަލާއިރުގަ އި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަން ފާހަގަކޮށްލަން އެބަ ޖެހޭ. ވަރަށް ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ރާއްޖޭގައި ހިނގަމުންދާ އެހެން އޮތޯރިޓީއެކޭ ވެސް އެއްގޮތަށް މި އޮތޯރިޓީ ވެސް މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން
އުފެދިގެންދާ އޮތޯރިޓީ ވެސް ހިނގަމުންދާނީ ސިވިލް ސަރވިސް މުވައްޒަފުންތަކެއް މެދުވެރިކޮށް. އަދި މި ޤާނޫނުގެ 21
ވަނަ މާއްދާގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް، ސަރީޙަކޮށް ބަޔާން އެބަ ކުރޭ އެ މުވައްޒަފުން ތިބޭނެ އޮނިގަ ނޑާ އަދި
މުވައްޒަފުގެ މުސާރަ އާ މި ކަންކަމަކީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ސީދާ ފާސްކުރަންޖެހޭނެ އެއްޗެއްކަން 21 ވަނަ
މާއްދާގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް، ސަރީޙަކޮށް ބަޔާންވެގެންދޭ. އެހެންވީމާ، ޖުމްލަ ކޮށް އަޅުގަ ނޑު ކުރުކޮށް ދަންނަވާލަން މި
އުޅޭ ވާހަކަ އަކީ ބޯޑުގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުންނަކީ ސީދާކޮށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢައްޔަންކުރައްވާ
ބޭފުޅުން ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް މި އޮތޯރިޓީ އަކީ ސިޔާސީ މަޤްޞަދެއް ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން
ބޭނުންކުރާނެ އޮތޯރިޓީއަކަށް ވުރެ ބޮޑަށް، ސިވިލް މަޤްޞަދުތަކެއް ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުގައި
ބޭނުންކުރާނެ އޮތޯރިޓީއެއްކަން ވަރަށް ސާފުކޮށް މި ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލުމުން އެބަ ފާހަގަކުރެވިގެންދޭ. މި
ބިލުގެ 11 ވަނަ މާއްދާ އަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގިގެންދޭ ހަމައެއާއި އެއްކޮށް ރާއްޖޭގެ
އެކިއެކި ކަންކޮޅުތަކާ ދޭތެރޭގައި ވެސް ސަރުކާރުން ވިސްނަވާފައި އޮތްކަން. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލާއިރުގައި
އެލް.ޖީ.އޭގެ ފަރާތުން ޢައްޔަންކުރާ މެންބަރެއް ބޯޑުގައި އިންނަންވާނެ ކަމަށް އެބަ ލާޒިމުކުރޭ މި ބިލުގެ ޛަރީޢާ އިން.
އެލް.ޖީ.އޭ އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ މީ ކޮންކަމެއް ކުރާ ބައެއްކަން، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގިގެން
އެބަ ދޭ. ކައުންސިލްތަކުގެ ބައްޕަ އެއީ. އެހެންވީމާ، ކައުންސިލްތަކުގެ ބެލެނިވެރިއެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އެލް.ޖީ.އޭގެ
ފަރާތުން އަންނަ މެންބަރަކީ ރާއްޖޭގެ ކަންކޮޅުތަކަށް މި އޮތޯރިޓީގެ ޚިދުމަތްތައް ފުޅާކުރުމަށް ޓަކައި ވަކާލާތުކުރައްވާނެ
ބޭފުޅަކުކަމާ މެދުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޝައްކެއް ވެސް ނެތް. އެހެންވީމާ، ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން މި އޮތޯރިޓީ އަށް
ޚިދުމަތްތައް ފެތުރުމުގައި ވެސް ވަރަށް އިސް ދައުރެއް މި އޮތޯރިޓީގެ މައްޗަށް އޮންނަ ބޯޑުގެ ފަރާތުން ކުރާނެ ކަމާ
މެދުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޝައްކެއްނުކުރަން. ދެން މި ބިލަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ އުނި
59

ކަންތައްތަކެއް ހުންނާނެ. އެ އުނި ކަންތައްތަކަކީ އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
މެންބަރުން މި ފާޅުކުރައްވާ ޚިޔާލުފުޅުތަކާ އަދި އޭގެ އިތުރުން ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން
މަޝްވަރާކުރެވިގެންދާހިނދުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޙައްލު ހޯދޭނެ ކަންތައްތަކެއް. އެހެންވީމާ، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގަ އި
އަޅުގަ ނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލާނަން. އެއީ މި ބިލުގައި ވަރަށް ޚާއްޞަކޮށް އެބަ ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ހުއްދަތާ އެއްޗެއްސަކީ ،
އިމާރާތްކުރުމުގައި ހޯދަންޖެހޭ މައިގަ ނޑު ހުއްދަތަކަކީ މަލްޓި ސްޓޯރީ ބިލްޑިންގުތަކަށް ހޯދަންޖެހޭ އެއްޗަކަށް ވުން މީ
ވަރަށް މުހިއްމު ކަމަށް ވެގެން އެބަ ދޭ. ރާއްޖޭގައި ޢާއްމު ގޮތެއްގައި ރަށްފުށަށް ބަލާއިރުގައި އިމާރާތްކުރަމުން މި ދަނީ
އެއްމެ ބުރިއަކަށް. ނޫނިއްޔާ ސިންގަލް ސްޓޯރީ ބިލްޑިންގ ޢާއްމު ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ.
އެހެންވީމާ، އެ އިމާރާތްތައް ކުރަމުންދާއިރުގަ އި ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ބެލިގެން، ޢާއްމު ރައްޔިތުން، އެ މީހުންގެ
ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށް ބެލިގެން އިމާރާތްކުރަމުން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މަލްޓި ސްޓޯރީ ބިލްޑިންގތަކަށް
ޚާއްޞަކުރުން އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ކަމެއް ހަމަ މި ބިލުގެ ޛަރީޢާ އިން. ދެން އެއާއެއްކޮށް
ގުޅީފަޅުގެ 219 ޢާ އިލާއަކަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެ ވޭ ގޮތުން މިތާނގައި މެންބަރުން އެ ފާޅުކުރެއްވި ޚިޔާލުފުޅުތަކާ
އެއްގޮތަށް ސަރުކާރުން އެ ވާހަކަފުޅުތައް އަޑުއައްސަވައި، އެކަންކަން ބައްލައްވައި އަދި އެކަންކަމަށް އެ ޢާއިލާތަކަށް
ރަނގަޅު ޙަ އްލުތަކެއް ހޯއްދަވައިދެއްވާނެކަމާ މެދުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތުގައި ޝައްކެއް ނެތް. اله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
މި ސަރުކާރު ވެގެންދާނީ ރައްޔިތުންނާ ވަރަށް ގާތުން ރައްޔިތުންގެ އަޑުއަހާ ، ރައްޔިތުންނަށް ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ
ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ހަމަ އަވަދިނެތި މަސައްކަތްކުރާ ސަރުކާރެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، އެއާއެކު އަޅުގަ ނޑަށް
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު ނިންމާލަން.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ
ނިޒާރަށް.
ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޒާރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބިލުގެ މިލްކުވެރިކަމާ ދޭތެރޭ އެއް ޕާޓީން އަނެއް ޕާޓީން ވަކާލާތުކުރަމުންދާއިރު
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މީ 2111 ވަނަ އަހަރު އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން ތައްޔާރުކޮށް، ހުށަހެޅި ބިލެކޭ. އެއީދެން
ޝައްކެއްކުރަން އޮތް ކަމެއް ނޫން. ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، މި ބިލަކީ ރާއްޖޭގެ އެންމެ ކުރިއަރަމުން އަންނަ އެންމެ
މުހިއްމު އެއް ސިނާޢަތް، އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތަށް ހުށަހެޅިގެންދާ މުހިއްމު އަދި ލިބިގެންދާ މުހިއްމު ކުރިއެރުމެކޭ.
60

އިމާރާތްކުރަމުންދާއިރު އިމާރާތްތަކުގެ ރައްކާތެރިކަމާއި އިމާރާތްތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކުގެ ރައްކާތެރިކަމަކީ
މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމާ ދޭތެރޭގައި އަބަދު ވެސް ޝަކުވާކުރަމުން އަންނަ ކަމެކޭ . މި ބިލުގެ ސަބަބުން އެ
ކަންތައްތައް ޙަ އްލުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޔަޤީންކުރަން. އަދި މި ބިލުގެ ތެރެއިން ބިލްޑިންގ ކޯޑެއް އުފެދި،
އިމާރާތްތައް ހުންނަންޖެހޭ ގޮތާއި އިމާރާތްތަކުގެ މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ މާޙައުލާ އަދި އެ ބިންތައް ހުންނަންޖެހޭ ގޮތް
ވެސް ކަ ނޑައެޅިގެން އެބަ ދޭ. މި ވެސް ކުރިއެރުމެއް. އަދި ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، އަތޮޅުތައް ވެސް ކުރިއަރަން
އަޅުގަ ނޑުމެން އުއްމީދު އެބަ ކުރަން. މި އުއްމީދުތަކުގެ ތެރޭން އަތޮޅުތަކަށް އަންނާނެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ކުރިއެރުމަކީ
އިމާރާތްކުރުމުގެ ސިނާޢަތުގެ ތެރެއިން އަންނާނެ ކުރިއެރުންތައް. އަންނައިރު މި ޤާނޫނު ތަންފީޛުވެގެންދާއިރު
އަތޮޅުތަކަށް ވެސް، އަތޮޅުތަކުގައި ކުރެވޭ އިމާރާތްތައް ވެސް މޮނިޓަރކުރެވޭނެ ގޮތެއް ހަދަންޖެހޭ. އެލް.ޖީ.އޭ މެންބަރެއް
މި ހެދޭ އޮތޯރިޓީގައި ހިމެނުނެއް ކަމަކު ، އަތޮޅުތަކަށް ލާމަރުކަޒުކުރެވިގެން މި އޮތޯރިޓީގެ އޮފީސްތައް ނެހެދެންޏާ،
އަތޮޅުތަކުގައި ކުރެވޭ އިމާރާތްތަކުގެ ސޭފްޓީއާ ދޭތެރޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް ވިސްނަންޖެހޭ. މިހާރުވެސް
ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ އަތޮޅުތެރޭގައި މިހާރު ކުރެވިފައި ހުރި ދެ ބުރި، ތިން ބުރީގެ އިމާރާތްތަކަކީ ރައްކާތެރި
ކަމަށް ބަލާއިރު އެންމެ ރަނގަޅަށް މޮނިޓަރކުރެވިގެން އަދި ހުއްދަލިބިގެން ކުރެވިފައި ހުރި އިމާރާތްތަކެއް ނޫނޭ.
މިހެންވާއިރު މި ޤާނޫނު ތަންފީޛުވެގެން އަންނައިރު، މިޤާނޫނުގެ ތެރެއިން މި ހެ ދޭ އޮތޯރިޓީގެ އޮފީސްތައް ނެތި
އަތޮޅުތަކުގައި އިމާރާތްކުރަންޖެހިއްޖެ ނަމ، ނޫނިއްޔާ ހޯދަންޖެހޭ ހުއްދަތައް ހޯދަން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިތު ރު
މަސައްކަތްތަކެއް އަތޮޅުތަކުގެ ރައްޔިތުން ކުރަންޖެހިއްޖެ ނަމަ، މިދެންނެވި ގޮތަށް މިހާރުވެސް ހުއްދަނުހޯދާ ކުރާ
އުސޫލުން މަސައްކަތްކުރެވިގެންދިޔުމުގެ އެ ބިރު އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ އޮތް. އަދި ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ކަމަކީ މިހާރު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި މި ކުރެވޭ، މި ދާއިރާގައި ކުރެވޭ މަސައްކަތަށް ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ؛ ޚާ އްޞަކޮށް ކުދިކުދި
ކުންފުނިތަކުން ކުރާ މަސައްކަތްތަކުން ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ އަދި ސަރުކާރުތަކުގެ މިނިސްޓްރީގެ ބިލްޑިންގތައް ވިޔަސް
ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ ނުލިބުމުގެ ޝަކުވާ އަބަދުވެސް ކުރެވެމުން އެބަ ދޭ. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރާހިތްއޮތީ މި ޤާނޫނުގެ
ތެރެއިން އިތުރަށް އަދި ވާހަކަދެކެވިގެން ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާގައި ވެސް ވާހަކަދެކެވިގެން؛ ބޮޑު ބިލެއް ވީމަ އަޅުގަ ނޑަށް
އެހާ ބޮޑަކަށް މި ބިލު ބެލިފައެއް ނެތް. ނެތަސް މި ބިލުގެ ތެރޭގައި އެކަންތައް ހިމެނިފައިނެތިއްޔާ އެ ކަންތައްތަކަށް
ރިޢާޔަތްކުރެވިގެން ކޮމިޓީގެ ތެރެއިން ފައިސާގެ މައްސަލަތައް ޙައްލުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ވެސް މި ބިލުގެ ތެރެއިން
ހިމެނިގެންދާނެ ކަމަށް. އަދި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން، މި ރާއްޖެ ކުރިއަރަމުންދާ ސްޕީޑަށް ދާއިރު މި އިންޑަސްޓްރީ
އަކީ، އިމާރާތްކުރުމުގެ އިންޑަސްޓްރީއަކީ ރާއްޖޭގަ އި އެންމެ ފުޅާކޮށް ކުރިއަރަމުން އަންނާނެ، ދުނިޔޭގައި ވެސް އެންމެ
ފުޅާ އެއް ދާއިރާ. އަދި އެންމެ ފައިދާ ބޮޑު އެއް ވިޔަފާރީގެ ގޮތުގައި ކުރެވެމުން އަންނަ ކަން. މިހެން މިކަން ވާއިރު،
މި ހެދޭ އޮތޯރިޓީ؛ މި ޤާނޫނުގެ ތެރެއިން މި ހެދޭ އޮތޯރިޓީ އަކީ ސިޔާސީ ނުފޫޒުން އެއްކިބާވެފައި އޮންނަ
އޮތޯރިޓީއަކަށް ވާންޖެހޭ. މީގައި މި އޮތް ގޮތުން، މެންބަރުން އެކުލެވިފައިވާ ގޮތުން ސިޔާސީ މަޤާމުތައް މީގެތެރޭގައި
61

ސިޔާސީ ބޭބޭފުޅުން ހިމެނޭ ގޮތަށް ފަރުމާކުރެވިފައި މި ވަނީ. މިހެންވުމުން، އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ސިޔާސީ
ނުފޫޒު މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ އަދި އެހެނިހެން ސަރުކާރު، ދައުލަތުގެ އެހެން
އޮތޯރިޓީތަކުގައި ސިޔާސީ ނުފޫޒު އޮތުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން މިހާރުވެސް ތަޙައްމަލުކުރަންޖެހޭ
އުނދަގޫތައް ، މި ބިލުގެ ސަބަބުން، މި ޤާނޫނުން ވެސް ތަޙައްމަލުކުރަންޖެހިއްޖެ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވާ އެންމެ
ނަތީޖާ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤާނޫނުގެ ތެރެއިން ލިބިގެންނު ދާނެ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާހިތްއޮތީ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި
މަޝްވަރާކުރެވޭއިރު މި ކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރެވި، މި ދަންނަވާ އޮތޯރިޓީ އުފެދުމުގައި ވެސް ސިޔާސީ ނުފޫޒު، ސިޔާސީ
ބޭބޭފުޅުން ހިމެނޭނެ. އެހެންނަމަވެސް ސިޔާސީ ބޭބޭފުޅުން ޑޮމިނޭޓުކުރާ އޮތޯރިޓީއެއްގެ ގޮތުގައި އޮތުމަކީ މި ދެންނެވި
މައްސަލަތައް ނުކުންނާނެ ކަމަކަށް ވާހިނދު، އަޅުގަ ނޑު މިކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިގެން، ވާހަކަދެކެވިގެން، މި ކަންތައް
އިޞްލާޙުވެގެންދާނެ ކަމަށް. އަ ޅުގަ ނޑު ނިންމާލަމުން ދަންނަވާނީ، މި ޤާނޫނަކީ ރާއްޖެ އަށް ފަހުގެ ތާރީޚެއްގައި ވެސް
ހެދިގެންދާނެ އެންމެ މުހިއްމު އެއް ޤާނޫނޭ. ސަބަބަކީ ރާއްޖޭގެ އެންމެ ކުރިއަރަމުން އަންނަ އެންމެ ބޮޑު އިންޑަސްޓްރީ
ޤާނޫނެއްގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ކޯޑެއް ނެތި ޤާނޫނެއްގެ ތެރެއިން މަސައްކަތްނުކުރެވި މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ލިބޭ
އުއްމީދަކީ ޤާނޫނެއްގެ ތެރެއިން މި އިންޑަސްޓްރީގައި މަސައްކަތްކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑަށް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ޝުކުރުދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ޙުސައިނަށް. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީ އަށް ބާކީ އޮތީ 2 މިނެޓު ކަމަށް ދަންނަވާލަން.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު މި ބަހުސްކުރެވެމުންދާ ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން 3 ކަމެއް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުން. ފުރަތަމަ ކަމަކީ މި ބިލު ޑްރާފްޓުކުރެވިފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު މި ފެންނަނީ ދައުލަ ތުގެ ޚަރަދު އަނެއްކާ އެތައް
ގުނައެއް ބޮޑުވާ ގޮތަކަށް ބިލު ޑްރާފްޓުކުރެވި ، ފަރުމާކުރެވެމުންދާ ތަން. އިއްޔެ މި މަޖިލީހަށް ބަޖެޓު
ހުށަހެޅިގެންދިޔައިރު އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނޫސްތަކާއި މީޑިޔާ އިން ލިބޭ މަޢުލޫމާތުތަކަށް ބަލާއިރު، 2111 ވަނަ
އަހަރު ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އަދި ޚާއްސަކޮށް ޒުވާނުންނަށް އިތުރުކުރެވޭނެ ، ދައުލަތުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން އިތުރު
ކުރެވޭނެ ވަޒީފާއެއް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް ބިލު އެކުލަވައި ލެވިފައި އޮތް ގޮތުން މި އޮތީ ދައުލަތުގެ ޚަރަދު އިންތިހާ
އަށް ބޮޑުވާނެ ގޮތަށް. އަދި ރިކަރެންޓް ޚަރަދަށް އިތުރުވެގެންދާނެ ގޮތަށް ފަރުމާކުރެވިފައިވާ ބިލެއް. އެހެންވީމާ، އެކަން
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. އަދި އޭގެ އިތުރުން މި ބިލު މިގޮތަށް ހުށަހެޅި ފާސްވެއްޖެ ކަމުގައި ވާނަމަ، އިމާރާތްކުރުމުގެ
62

ޚަރަދު އެތައް ގުނައަކަށް ބޮޑުވެގެންދާނެކަމީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ޙަޤީޤަތެއް. އެތަކެއް ބައިވަރު
ހުއްދަތަކެއް ނަގަންޖެހޭ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ. އަދި ކޮމްޕްލައިނުކޮށްފި ކަމުގައި ވާނަމަ، އެތަކެއް
ގޮތަކުން ޖޫރިމަނާކުރެވޭ ތަން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ބިލުން އެބަ ފެނޭ. އެހެންވީމާ، ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ، މި ބިލަކީ ރައްޔިތުންގެ ހާލަތަށް ބެލިގެން، ރައްޔިތުންގެ ކަންތައްތައް ހުރި ގޮތަށް
ރިޢާޔަތްކުރެވިގެން އަދި ޚާއްޞަކޮށް ރަށްރަށުގައި އިމާރާތްކުރެވޭ ގޮތަށާއި ލާމަރުކަޒީ ޤާނޫނަށް ރިޢާޔަތްނުކުރެވި އޮތް
ބިލެކޭ. މި ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އެބަ ޖެހޭ ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ރަށްރަށުގެ
ކައުންސިލްތަކުން ވެސް މިފަދަ ހުއްދަތައް ދީ، އަދި މި ބިލުގައިވާ ކަންތައްތައް ފުރިހަމަކުރެވޭ ނިޒާމެއް ކަ ނޑައެޅުން.
އެނޫން ގޮތަކަށް މިހާރު މި އޮތް ގޮތަށް ބިލުފާސްކުރެވިއްޖެ ކަމުގައި ވާނަމަ، ޚަރަދުތައް ބޮޑުވެ، އަދި ރައްޔިތުންނަށް
އެތައް އިތުރު ތަކުލީފުތަކެއް ޖެހުމަކީ ހަމަ ގާތުގައިވާ ކަމެއް ކަމަށް ވާތީ އަޅުގަ ނޑު އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން.
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މިލަންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙަސަން މުފީދު ޢަބްދުލްޤާދިރަށް.
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން މުފީދު ޢަބްދުލްޤާދިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިފަދަ ބިލެއް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމަކީ މި ސަރުކާރުން
ރައްޔިތުންނަށް ރައްކާތެރިކަމާއި ބޯހިޔާވަހިކަމަށް އަދި ދުޅަހެޔޮ ޞިއްޙަތަކަށް ދެއްވާ ފުރިހަމަ ޔަޤީންކަންކަން ހަމަގައިމު
ވެސް ކަށަވަރު. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް ދެކެމުން މި ދަނީ ކަމެއްގެ ދޯހަޅި ވާހަކަ، އަދި އެ ކަމެއްގައި
ކަމަކުން ގޯހުން ގޯހަށް ކަންތައްތައް ދާ ވާހަކަ. އާދެ! މިއަދުގެ ސަރުކާރުގެ އަސްލު މައިގަ ނޑު މަޤްޞަދަކީ
އެކަންތައްތައް ކުރުމުގައި ފުރަތަމަ ވެސް އެކަމަކަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ ހަމަތަކާއި އުސޫލުތައް ކަ ނޑައެޅުން ކަމާ މެދު
އަޅުގަ ނޑު ޝައްކެއްނުކުރަން. ޙަޤީޤަތުގައި މިފަދަ ބިލެއް މިއަދު މަޖިލީހުގެ ފްލޯ އަށް ހުށަހެޅިގެން ޤާނޫނަކަށް ހެދުމުގެ
މަސައްކަތް ކުރަމުންދާއިރުގައި މީގައި ރައްޔިތުންނަށް ހަމަގައިމު ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑު އިންސައްތައެއް ހިއްސާކުރާ
އިންޑަސްޓްރީއަކަށް ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީވާއިރުގައި މައި ގަ ނޑު ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑަށް 91% އެއީ
ކޮންސްޓްރަކްޝަން ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅުންނޭ ދަންނަވަން ކެރޭނެ. އެކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑު ޝައްކެއް
ނުކުރަން. ހަމަގައިމު ވެސް ޢާއިލާތަކަށް މީގެ ހެޔޮ ނަފާ ލިބޭނެކަމީ ޝައްކެއް އޮތް ކަމެއް ނޫން. ޓުއަރިޒަމާއި
ކޮންސްޓްރަކްޝަނާ މީ ދިވެހިންގެ ދިރިއުޅުމާ ގުޅިލާމެހިފައިވާ ދެ ކަން. މީގެ ޙަޤީޤަތުގައި ދިވެހިންނަށް ލިއްބައިދޭނެ
63

އެއް އުފާވެރި އެއް އަސާސަ ކީ މި ބިލުގައި ފަރުމާކުރެވިފައިވާއިރުގައި 9 ވަނަ ބާބުގެ 03 ވަނަ މާއްދާގައި ވަރަށް
ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވޭ އެ ބައެއް ގެ އެ މަސައްކަތްކުރުމުގެ މައިގަ ނޑު އަސާސްކަމުގައި ނޫނީ އެ ބައެއްގެ ޑްރީމް
ކަމަށް ވާ އެ ބަޔަކަށް އެކަމެއް ކުރުމުން ލިބިދޭ ނަފާގެ ވާހަކަ. އޭގެ ޙަ އްލު ހޯދައިދިނުމަށް 03 ވަނަ މާއްދާގެ؛ 9 ވަނަ
ބާބުގެ 03 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ)، (ނ)، (ރ)، (ބ) ގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އުޖޫރަ ލިބިދޭނެ ވާހަކަ އާއި
އުޖޫރަ ނުދީފި ނަމަ، އެއަށް ޢަމަލުކުރެވޭނެ ގޮތްތަކާ އަދި ޖޫރިމަނާކުރަންޖެހުނަސް ޖޫރިމަނާކުރެވޭނެ ގޮތްތަކާ އަދި އެއާ
ޚިލާފަށް އެކަމުގެ މައްސަލައެއްގައި އެ ބޭފުޅުން ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ އުސޫލުތައް ވަރަށް ސާފުކޮށް ކަ ނޑައެޅި،
ބަޔާންކުރެވިފައި އެބަ ވޭ. އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ފްލޯގައި މި
ބަހުސްކުރެވެމުންދާ ބިލު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ވެ ސް އަދި އިތުރަށް ދިރާސާކުރައްވައި މިފަދަ ކަންތައްތަކަށް ފުރިހަމަ
އަހަމިއްޔަތުކަމެއް ދީގެން ރައްޔިތުންނަށް މީގެ އެންމެ ހެޔޮ ގޮތުގައި ނަފާ ލިބޭނެ ގޮތަކަށް؛ އަދި މަސައްކަތްކުރައްވާ
ބޭފުޅުންނަށް އުޖޫރަ ލިބިދޭނެ ގޮތަކަށް މި ކަންކަން ކަ ނޑައެޅިގެންދިޔުން. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޝައްކެއް
ނުކުރަން މިކަންކަމާ ދޭތެރޭގައި. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހި މުހާވިރާއެއްގައި ވަރަށް ސާފު ކޮށް ޢާއްމުކޮށް އިވެމުންދާ
އަޑެއް އޮވޭ. އެއީ ޝާއިރުގެ ބަ ނޑުގައި މާނައޮތަކަސް އޭގެ ފައިދާއެއް ނުކުރާނެ. އަދި އަނެކުންނަކަށް ނުވެސް
އެނގޭނެ. އަދި މި ބިލަކީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން ތައްޔާރުކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލެއް ކަމުގައި ވަކާލާތުކުރަމުން
މިލްކުވެރިކަމާ މެދު ދަޢުވާކުރަމުން މިތާނގައި ވާހަކަދެކެވެ މުންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ ކަމަކީ ، ޙަޤީޤީ
މަރުޙަލާއަކަށް ނޫނީ މީގެ އަސްލަށް ރުޖޫޢަވާއިރުގައި މި އީ މިއަދުގެ ސަރުކާރުން މިކަމަށް ބަހައްޓަވާ އަހައްމިއްޔަތުކަމާ
ދޭތެރޭގައި ޝައްކެއް ، ވަހުމެއް އެއްވެސް ދިވެހި ރާއްޔިތެއްގެ ހިތުގައި އޮންނަންޖެހޭނެ ކަމެއް ނޫންކަން. ޙަޤީޤަތުގައި
މި ކަންކަން ދައުލަތުން ވަރަށް ކައިރިން އަޑުއައްސަވަމުންދާކަމުގެ ލާމަސީލު ފުރިހަ މަ މިސާލެއް އަދި ހެއްކެއް މެ. މިއީ
މިފަދަ ބިލެއް މިހާ ފުރިހަމަ، މިފަދަ ބޮޑު ބިލެއް ތައްޔާރުކުރެވިގެން، މިހާ ބައިވަރު ޚަ ރަދުތަކެއް ކުރެވިގެން މިކަން
މަޖިލީހުގެ ފްލޯ އަށް ހުށަހަޅައި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާ އަށް ފޮނުވުމުގެ މަޤްޞަދުގައި، މިކަން ޤާނޫނަކަށް ހެދުމުގެ ފުރިހަމަ
އުއްމީދުގައި ހުށަހަޅާފައި މި ވަނީ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑަށް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮ ޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލަށް ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގެންނެވި ހުރިހާ ޕާޓީތަކަކުން އެދިވަޑައިގެންނެވި
އުސޫލުން، ތަރުތީބުން ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވައި ނިމުނީ. މި ވަގުތު އިތުރު އެއްވެސް ބޭފުޅަކަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން ނެތުމާ އެކީގައި އެޖެންޑާ އައިޓަމު 1.1 މި ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑު ނިންމައިލާނަން. އެޖެންޑާ އައިޓަމު
0 ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް، މި ބިލު ބަލައިގަތުމާ މެ ދު ފެންނަ ގޮތަކަށް ވޯޓުދިނުމަށް މިއަދުގެ ވޯޓުގެ ގަޑީގައި
64

އޮންނާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. މަޖިލީހުގެ ކޮމީޓީތަކަށާ އަދި ބަޖެޓުގެ މަސައްކަތް ހިނގަމުންދާތީވެ އެކަމަށް
ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ގޮތުން މި ވަގުތަށް މެދުކަ ނޑައިލާނަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލްސާ ދެން ކުރިއަށް ގެންދާނީ
1:31ގައި.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 11:19 އިން 13:29 އަށް]
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައްސަލާމް ޢަލައިކުމް. 1:31 ގައި ވޯޓުގެ ވަގުތުގައި ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސައްކަތް އަލުން
މި ފަށަނީ. އެހެންވީމާ، އެޖެންޑާ އައިޓަމު 0 ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި ޖަހަންޖެހޭ ރަނގަބީލު
ޖައްސަވައިދެއްވައިދެއްވުމަށް އިދާރީ މޭޒުގައި ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެޖެންޑާއައިގެން ކުރިއަށް ގެންދަން
ކަމަށް.
0. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 0 ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން. -0.1 ދުވަހުގެ މަސަ އްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން ވޯޓުން
ނިންމާ ހިސާބަށް ގޮސްފައިވާ ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެއްސެވުން. މި އައިޓަމުގެ ދަށުން މިއަދު އެއް ވޯޓަށް ދަންނަވާލުން
އެބަ އޮތް. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ހަނދުމަފުޅުކޮށްއަރުވަން ކާޑުކޮޅުތައް ޗެކްކޮށްލަދެއްވުމަށް. ވޯޓަށް
ދަންނަވައިލާނަން. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ
ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
65

ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ.
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 01
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 91
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 91
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 11
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 12
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 91
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 31
ޖުމްލަ: 91
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 01. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން
ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 91. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 91. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި
މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 12. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 91. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 31. ޖުމްލަ؛ 91. އެހެންކަމުން،
ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ
އިމާރާތްކުރުމުގެ ބިލު މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމަށް ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން
ފާސްވެއްޖެ. މި ބިލު ޤައުމީ ތަރައްޤީ ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުވިއްޖެ ކަމުގައި ކަ ނޑައަޅަން.
ނިންމުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް ރަސްމީ ގޮތުން މިއަދު ފައްޓަވައިފި.
ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެބަ ދޭ. އަދި އެހެން ބައެއް މުހިއްމު ކޮމިޓީތަކުގެ މަސައްކަތް ވެސް މިއަދު
66

މެންދުރުފަހުގައި ކުރިއަށްދާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް އެނގިފައިވޭ. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ 11 ނޮވެންބަރު
2114 ވާ ހޯމަ ދުވަހުގެ ހެނދުނު 9311 ގައި.
والحمد هل ر ب العالمين. މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
67